

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o popieranie kultury krajowej
na polu budowli wodnych.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie z czynności podjętych w zakresie robót wodnych wraz z wnioskami, które obejmuje następujące działy:

- I. Wykonanie uchwał Wysokiego Sejmu powziętych na ostatniej sesyi.
- II. Załatwienie petycyj.
- III. Postęp budowy przy ustawowych przedsiębiorstwach melioracyjnych w r. 1894.
- IV. Wnioski w sprawie podjęcia systematycznej regulacji rzek karpackich i nowych przedsiębiorstw melioracyjnych.
- V. Uzasadnienie rubryki XIII. preliminarza wydatków funduszu krajowego na rok 1896.
- VI. Wykaz czynności krajowego biura melioracyjnego za rok 1894—1895 oraz zmiany w personalu biura melioracyjnego i służby dozorców melioracyjnych.
- VII. Obecny stan państwowego funduszu melioracyjnego.

I. Wykonanie uchwał Wysokiego Sejmu.

Wedle odezwy e. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 26 września 1895 L. 10471 pr. uzyskał uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 7 lutego 1894 projekt ustawy o obwałowaniu lewego brzegu Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Biskupie radłowskich Najwyższą sankcją pod dniem 2 września 1895. Ustawa o obwałowaniu lewego brzegu Dunajca.

Udzielony e. k. Namiestnictwu odezwą tut. z 28 kwietnia 1895 l. 27.249 projekt rozporządzenia wykonawczego do tej ustawy zatwierdzony został reskryptem e. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 1 czerwca 1895 l. 10.637

Gdy wedle odezwy e. k. Namiestnictwa z d. 24 marca 1895 l. 24219 e. k. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z d. 13 marca 1895 l. 5237 zgodziło się na rozpoczęcie budowy na terytorium gminy Głowa w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 4 lutego 1895 do Ls. 237 zarządziliśmy rozporządzeniem z dnia 27 kwietnia 1895 l. 27.249 wykonanie wału między Sanoką a Biskupicami radłowskimi poruczając kierownictwo budowy inżynierowi-asystentowi Tadeuszowi Korasadowiczowi, administracją zaś i kasowość zarządy folwarków Niedomice i Głow, p. Aleksandrowi Dominikowi Kwiatkowskiemu.

Roboty wykonane w roku bieżącym na rachunek zasiłków państwa i kraju postąpiły o tyle, że nizina Głowska przynajmniej od wylewu zwykłych wód wielkich jest ochronioną.

Sporządzenie operatu konkurencyjnego jest w toku, tak iż z wiosną 1896 władza polityczna będzie mogła przystąpić do sprawdzenia okręgu konkurencyjnego i zawiązania spółki wodnej.

Projekty
ustaw: 1) o re-
gulacji Prze-
gnojówki; 2)
o osuszeniu
bagien Stoja-
nowskich; 3)
o uregulowa-
niu środko-
wej sekyi
Gniłej Lipy;
4) o uzupeł-
nieniu regu-
lacji Łęgu;
5) o uzupeł-
nieniu regu-
lacji Kisie-
liny.

Na posiedzeniach z dnia 26. stycznia i 4 lutego 1895 uchwalił Wysoki Sejm pięć projektów ustaw o uzupełnieniu regulacji Kisieliny i Łęgu, o regulacji Przegnojówki i środkowej sekyi Gniłej Lipy, tudzież o osuszeniu bagien Stojanowskich, przy których roboty w roku bieżącym miały być podjęte.

Gdy jednak do preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego na rok 1895 (alegat 1.085 do stenogr. protokołów Izby posłów) nie wstawiono zasiłku państwowego dla żadnego z tych przedsięwzięć, zmuszonym był Wydział krajowy odnieść się załączonem ./ pismem z dnia 26. lutego 1895. l. 14.201 do Wys. Koła Posłów polskich do Rady państwa oraz do J.E. p. Ministra dla Galicyi o wyjednanie u e. k. Ministerstwa rolnictwa przedłożenia dodatkowego preliminarza uwzględniającego uchwały Wysokiego Sejmu.

Usilnym staraniem J.E. pp. Prezesa Koła polskiego i Ministra dla Galicyi zawdzięczać należy, iż w dodatkowym preliminarzu funduszu melioracyjnego znalazły uwzględnienie cztery przedsięwzięcia wymagające mniejszych zasiłków państwowych, regulacja zaś środkowej sekyi Gniłej Lipy obciążająca znacznie większym wydatkiem ten fundusz na razie została odroczonej.

Po przewyciężeniu finansowych trudności spotkały się wymienione przedsięwzięcia z wątpliwościami technicznej natury, a jakkolwiek wszystkie projekty opracowane były na wypróbowanych zasadach hydrotechnicznych kilkakrotnie przez ministerjalny departament techniczny aprobowanych, zostały jednak kolejno w dłuższych odstępach czasu pozwane dla przeprowadzenia przez e. k. Namiestnictwo badania na miejscu po myśli okólnika e. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 22. października 1894. l. 14.417, który Wydział krajowy miał zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi przy sprawozdaniu z dnia 18 stycznia 1895 l. 72.970,94 o uzupełnieniu regulacji Kisieliny.

Dla oceny, o ile koniecznym było podnieść rzucone wątpliwości techniczne dość przytoczyć, że departament budowy wodnych e. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych wedle reskryptu e. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 28. kwietnia 1895 l. 4.301 uznał część robót projektowanych przy uzupełnieniu regulacji Łęgu za zupełnie niepotrzebną, drugą zaś część za nieodpowiednio (nicht mit der richtigen Umsicht und Oekonomie) zaprojektowaną i tem samem odrzucił cały projekt, kiedy zaś Wydział krajowy w odezwie z d. 2. czerwca 1895 l. 35.076. wystósowanej do e. k. Namiestnictwa prosił o wskazówki co do żądanych zmian, a reambulacja wypadła pomyślnie dla projektu, ten sam ministerjalny departament wodny wedle reskryptu e. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 26. października 1895. l. 17.150 oświadczył, że projekt jest bez zarzutu (gegen das Project kann keine Einwendung erhoben werden), a nawet zwraca uwagę Wydziału krajowego, że roboty regulacyjne w 4 zagrożonych miejscach należy jak najrychlej podjąć dla zapobieżenia szkodom w czasie wielkich wód wiosennych (dass die Ausführung der bezüglichen Versieherungsarbeiten ehe-
thunlichst in Angriff zu nehmen wäre, damit nicht durch die Frühjahrshoch-
wässer bedeutender Schaden angerichtet werde).

Z uznania godnym pospiewadził departament techniczny e. k. Namiestnictwa reambulacją projektów, tak, iż projekty techniczne mogły być zatwierdzone, projekty ustaw przedłożone do Najwyższej sankcyi, a budowa w myśl intencyi Wysokiego Sejmu w roku bieżącym rozpoczęta, gdyby nie wyszukano nowych, trzecich już trudności administracyjnej natury. A mianowicie: podczas gdy w poprzednich latach dziesięciu, e. k. Ministerstwo rolnictwa wyraziło zapatrywanie, że przy krajowych przedsięwzięciach melioracyjnych, które w zastosowaniu §. 45. kraj. ustawy wodnej ze względu na dobro publicz-
ne wbrew woli stron interesowanych w drodze specjalnych ustaw przychodzą do skutku, budowa może być prowadzoną bez wyczekiwania zawiązania spółki, to w roku bieżącym zażądało e. k. Ministerstwo rolnictwa nie tylko zawiązania spółek wodnych przed rozpoczęciem robót, lecz nawet przeprowadzenia z góry wykupna gruntów dla całych przedsięwzięć i poprzedniego uzyskania koncesyi władzy politycznej, jak gdyby wydane dla tych przedsięwzięć specjalne ustawy nakazujące imperatywnie przeprowadzenie robót w drodze przymusowej

i przepisujące tak projekty, jak i sposób wykonania robót nie mogły zastąpić zezwolenia właściwych c. k. Starostw.

Przeciw tym nowym zarządzeniom, które przy znacznem obciążeniu c. k. Starostw, a tem samem powolności postępowania w sprawach wodnych, spowodowałyby opóźnienie robót o lat kilka, lub kilkanaście, wniósł Wydział krajowy przedstawienie w załączonych 7. odezwach z dnia 23. sierpnia 1895. l. 6.862 i z d. 5. września 1895 l. 53.388 wystósowanych do c. k. Namiestnictwa, gdy zaś Wys. Rada państwa zwołaną została na obecną sesyą, udał się z prośbą o poparcie tego przedstawienia do JE. pp. kierownika Ministerstwa dla Galicyi i Prezesa Koła polskiego (l. W. kr. 68.039/95).

Decyzyi c. k. Ministerstwa rolnictwa na powyższe przedstawienie nie otrzymaliśmy, w razie zaś niepomyślnego wyniku zamierzamy przedłożyć Wysockiemu Sejmowi wniosek na zmianę odnośnych postanowień kraj. ustawy wodnej, a w szczególności §. 41.

Z czterech projektów ustaw, które uwzględnione zostały w dodatkowym preliminarzu państwowego funduszu melioracyjnego, otrzymały Najwyższą sankcyą:

1. Projekt ustawy o osuszeniu bagien Stojanowskich pod d. 3. września 1895 (wedle odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa z d. 26 września 1895 l. 10.457/pr.:

2) projekt ustawy o regulacyi potoku Przegnojówki z dopływami pod d. 16 października 1895 (wedle odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa z d. 12. listopada 1895 l. 12.143/pr.):

3) wreszcie projekt ustawy o uzupełnieniu regulacyi Łęgu pod d. 7. listopada 1895 wedle odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa z d. 3. grudnia 1895 l. 13.003.

Projekty techniczne odnoszące się do tych trzech przedsięwzięć zostały też zatwierdzone i zwrócone Wydziałowi krajowemu.

Zarządy budowy dla tych 3 przedsięwzięć zostały też zorganizowane celem zarządzenia robót przygotowawczych, a mianowicie poruczono:

1) przy osuszeniu bagien Stojanowskich kierownictwo budowy inżynierowi-adjunktowi Maksymilianowi Czernikowi, administracyą zaś ks. Janowi Sochackiemu, wice-prezesowi Rady powiatowej Kamioneckiej, jako delegatowi:

2) przy regulacyi Przegnojówki kierownictwo budowy inżynierowi-asystentowi Władysławowi Zgorlakiewiczowi, administracyą zaś pełnomocnikowi dóbr w Glinianach p. Stanisławowi Burlidze, jako delegatowi;

3) przy uzupełnieniu regulacyi Łęgu kierownictwo budowy inżynierowi Janowi Boehniakowi, administracyą zaś dotychczasowemu delegatowi i prezesowi spółki wodnej p. Henrykowi Dolańskiemu w Grębowie.

Budowę zarządzono dotychczas tylko przy uzupełnieniu regulacyi Łęgu na podstawie telegraficznego upoważnienia JE. p. Ministra rolnictwa hr. Ledebura z d. 22. października 1895.

Co się tyczy uzupełnienia regulacyi Kisieliny, to wprawdzie wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z d. 28 maja r. b. l. 40.666 zarządzono zbadanie projektu na miejscu, jednakże ani o zatwierdzeniu projektu technicznego, ani o sankcyi ustawy nie otrzymaliśmy dotychczas zawiadomienia.

W sprawie regulacyi środkowej sekyi (inilej Lipy) oznajmiło c. k. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z d. 16. maja 1895 l. 6.642 (intymowanym Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Namiestnictwa z d. 4. września 1895 l. 43.657), że ze względu na wynik lustracyi przeprowadzonej w roku zeszłym przez nadradcę budownictwa Iszkowskiego nie zachodzą żadne przeszkody przeciw rozpoczęciu regulacyi środkowej części tej rzeki, niezawisłe od reszty robót regulacyjnych projektowanych na jej dolnym biegu. Ministerstwo poleciło jednak przeprowadzić przedtem zbadanie projektu na miejscu po myśli okólnika z dnia 22. października 1894 l. 14.417, które to badanie można jednak w obec tego, że nadradca budownictwa Iszkowski oglądał już dokładnie tę przestrzeń rzeki i nie podniósł żadnych zarzutów przeciw projektowanemu sposobowi regulacyi, ograniczyć tylko na rewizyę cen jednostkowych i innych preliniarzy wraz z obrachowaniem statystycznym projektowanych mostów. Potem poleciło Ministerstwo przeprowadzić postępowanie przewidziane w ustawie wodnej w całej swej rozciągłości, gdyż od wyniku tego postępowania zależy wysokość funduszu regulacyjnego, który ma być oznaczony ustawą.

Komunikując to postanowienie Ministerstwa, zażądało c. k. Namiestnictwo uzupełnienia projektu po myśli §. 78. lit. d), e), f) ustawy wodnej.

Odnosnie do tej dycyzji ministryalnej wrócił Wydział krajowy uwagę c. k. Namiestnictwa w odezwie z d. 14. września 1895, l. 58.577, że wedle reskryptu c. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 12. stycznia 1895 l. 23.443, postanowienia okólnika tego Ministerstwa z d. 22. października 1894 l. 14.417. mają być zastosowane tylko do tych projektów melioracyjnych, które wówczas (tj. do 22. października 1894) nie uzyskały jeszcze aprobaty Ministerstwa. Gdy zaś projekt regulacji środkowej i dolnej sekcji Gniłej Lipy już reskrytem c. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 20. listopada 1887 l. 11.871, został zatwierdzonym a nadto ówczesny JE. p. Minister rolnictwa tym samym reskrytem „zapewnił subwencyonowanie powyżej wskazanego przedsięwzięcia melioracyjnego z państwowego funduszu melioracyjnego zaśłkiem w wysokości 30% kosztów budowy”; — przeto Wydział krajowy równocześnie zażądał cofnięcia polecenia co do uzupełnienia projektu technicznego, operatami wykupna gruntów i katastru konkurencyjnego.

Na powyższa odezwę nie nadesłał dotychczas c. k. Rząd odpowiedzi.

Ustawa o konserwacji robót regulacyjnych na Trześniówce.

Wedle odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 16. maja 1895 l. 5.213/pr. uzyskał uchwalony przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 4. lutego 1895, projekt ustawy o konserwacji robót regulacyjnych na Trześniówce Najwyższą sankcją pod d. 30. kwietnia 1895.

Projekt rozporządzenia wykonawczego zostanie opracowanym w ciągu nadchodzącej zimy, gdyż biuro melioracyjne było dotychczas zajęte prowadzeniem, nadzorem i kolaudacyami robót w polu.

Spółka wodna dla regulacji Trześniówki, wezwana została reskrytem z d. 25. kwietnia 1895 l. 21.223, do przeprowadzenia repartycji corocznego datku konserwacyjnego i punktualnego ściągania tego datku.

Projekt ustawy o zezwoleniu Reprezentacji powiatowej w Tarnobrzegu na zaciągnięcie pożyczki 25.000 zł.

Uchwalony na posiedzeniu Wys. Sejmu z 28. stycznia 1895 obok wymieniony projekt ustawy uzyskał Najwyższą sankcję, w skutek czego Wydział krajowy przyznał i wypłacił z krajowego funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych krajową pożyczkę.

Pożyczka ta stosownie do postanowienia ustawy użyta została na pokrycie datku konkurencyjnego na uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu na powiat tarnobrzegiński przypadającego.

Program regulacji wód.

W sprawie uchwalonego przez Wysoki Sejm d. 13. lutego 1894, programu regulacji wód w całym kraju otrzymał Wydział krajowy odpowiedź c. k. Rządu w załączonych 2 odezwach c. k. Prezydium Namiestnictwa z d. 4. marca 1895 l. 1.209/pr. i z d. 2. maja 1895 l. 4.724/pr.

Ze względu na nieprzychylny uchwałom Wys. Sejmu stanowisko c. k. Rządu zajęte w tych odezwach wystosowaliśmy na ręce c. k. Prezydium Namiestnictwa załączone przedstawienie z d. 12. listopada 1895 l. 16.485.

Uchwała w sprawie zasadniczej decyzji c. k. Rządu co do udziału państwa w kosztach regulacji rzek karpackich.

Na posiedzeniu z d. 4. lutego 1895 uchwalili Wysoki Sejm następujące rezolucye:

1) Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby także w myśl uchwały Sejmowej z d. 13. lutego 1894 przedłożył Radzie państwa na obecnej sesji projekty ustaw zapewniających wykonanie systematycznej regulacji rzeki Soly i Łomnicy z dopływami przy 60% -wym udziale skarbu państwa w kosztach.

2) Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w myśl uchwały z 13. lutego 1894, zarządził bezzwłoczną rewizję projektów technicznych dla regulacji rzek Raby i Swicy, tudzież Wisłoki i Bystrzycy nadworniańskiej, których regulacja w myśl powyższej uchwały w latach 1896 i 1897 ma być podjęta.

3) Wzywa się c. k. Rząd, ażeby jak najrychlej powziął zasadniczą decyzją co do uchwały Sejmu z d. 13. lutego 1894, w sprawie 60-procentowego udziału skarbu państwa w kosztach systematycznej regulacji rzek karpackich.

Na powyższe rezolucye, o których poparcie Wydział krajowy pismem z d. 7. maja 1895 l. 21.222. upraszał JE. pp. Prezesa koła Posłów polskich do Rady państwa i Ministra dla Galicji nie otrzymaliśmy żadnej odpowiedzi

W załatwieniu tego wniosku polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu przyspieszenie robót technicznych i jak najrychlejsze przedłożenie projektu regulacyi wraz z odpowiednimi wnioskami.

Wydział krajowy ma zaszczyt podać do wiadomości Wys. Sejmowi, iż potrzebne zdjęcia w bieżącym roku już zupełnie wykonane zostały a obecnie opracowuje biuro melioracyjne projekty techniczne tak dla regulacyi górnego Dniestru jak i dla kolmatacyi bagien naddniestrzańskich. Projekty te będą w ciągu roku 1896 wykonane, tak iż odpowiednie wnioski będzie mógł Wydział krajowy przedstawić Wys. Sejmowi na sesyi 1896/7. o ile c. k. Rząd zgodzi się na subwencyonowanie tych robót.

Uchwałą z 4. lutego 1895 wezwał Wys. Sejm c. k. Rząd, ażeby w myśl ustawy z 4. sierpnia 1892 Nr. 67 Dz. u. kr. przeprowadził w r. 1895 zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Stryja.

Odezwą z 20. kwietnia 1895 l. 30058 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że rzeczony roboty objęte są programem robót na r. 1895 oddziału leśno-technicznego dla zabudowania potoków górskich sekeyi przemyskiej i że kierownictwo tych robót poruczone c. k. adiunktowi inspekcji leśnej Rudolfowi Szyszkowiczowi.

Uchwałą z 9. lutego 1895 polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby w obec spodziewanej ustawy państwowej o kredycie melioracyjnym poczynił odpowiednie kroki przygotowawcze celem natychmiastowego wprowadzenia jej w życie, skoro tylko sankcyę uzyska.

W celu wykonania tego polecenia Wydział krajowy wezwał Dyrekcyę Banku krajowego do przedłożenia projektu przepisów o udzielaniu przez Bank krajowy kredytu na prywatne roboty melioracyjne z uwzględnieniem postanowień rządowego projektu ustawy.

W myśl uchwały swojej Rady nadzorczej odpowiedziała Dyrekcyja, iż ułożenie już teraz przepisów bankowych o udzielaniu pożyczek melioracyjnych jest niemożliwym: raz dlatego, iż ustawa sama nie jest jeszcze uchwaloną, zaś tekst przedłożenia rządowego uleży może zmianie, a powtóre, iż według §. 2. i 5. projektu rządowego postanowienia co do wysokości prowizyi administracyjnej na rzecz instytucyi emitującej obligi melioracyjne, tudzież co do kaucyi na zabezpieczenie możliwych kosztów procesu, wreszcie co do kontroli nadużyciem kredytu melioracyjnego i późniejszym utrzymaniem meliorowanych gruntów, mogą być unormowane dopiero w drodze osobnych rozporządzeń ministerjalnych.

Jak długo więc postanowienia te nie są znane a względnie nie stały się obowiązującymi nie mogą też być ułożone i przepisy bankowe co do tego kredytu, który to przedmiot zresztą pociągnąć za sobą musi także zmianę statutu bankowego.

Przedkładając powyższy wniosek w sprawie organizacyi kredytu melioracyjnego w Banku krajowym Wys. Sejmowi do uchwały, poruszyła komisya gospodarstwa trzy kwestye:

1) zniesienie uchwały Wys. Sejmowi z dnia 6. kwietnia 1892 w przedmiocie udzielania bezpłatnej pomocy technicznej dla zdjęć, projektów i wykonania melioracyi prywatnych:

2) polepszenie plac młodszych inżynierów biura melioracyjnego celem pozyskania dostatecznej liczby sił technicznych:

3) popieranie organizacyi przedsiębiorstw prywatnych, mających na celu wykonywanie drenowania, nawodniania itp.

W kwestyach powyższych postanowił Wydział krajowy (uchwałą z dnia 10. czerwca 1895, liczba 11.603) przedłożyć Wysokiemu Sejmowi odpowiednie wnioski, skoro ustawa o kredycie melioracyjnym wejdzie w życie.

Uchwałą z 4. lutego 1895 polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby odtąd od pożyczek z funduszu melioracyjnego pobierał 3% (zamiast 5 $\frac{1}{4}$ %) o to zarówno przy pożyczkach już udzielonych jakoteż w przyszłości udzielić się mających.

Stosownie do tego polecenia Wydział krajowy zmienił wszystkie plany unormowania udzielonych dotąd pożyczek według stopy procentowej 3% odliczwszy takową od tych rat, których zapłata przypadała po dniu powzięcia

Wniosek p. Skalkowskiego o przyspieszenie regulacyi górnego Dniestru.

Uchwała w sprawie zabudowania potoków górskich w dorzeczu Stryja.

O kredycie melioracyjnym i reorganizacyi biura melioracyjnego.

Zniżenie stopy procentowej od pożyczek z funduszu pożyczki krajowej z r. 1889 dla spółek wodnych.

Subwencye
dla fabryk
drenarskich.

powyższej uchwały — zawiadomił o tej uchwalę wszystkie istniejące w kraju spółki wodne i udziela odtąd pożyczek z tegoż funduszu na 3%.

Z wymienionych w poprzednim sprawozdaniu z czynności — właścicieli majątków, którym na założenie fabryk do wyrobu rurek drenarskich postanowił Wydział krajowy z dotacyi na ten cel przez Wys. Sejm i c. k. Rząd przeznaczonej udzielić pomocy przez bezpłatne dostarczenie pras drenarskich wraz z przyborami, nie skorzystali z tej pomocy i fabryk nie założyli:

a) właściciel majątku Brzeziny w powiecie nowosądeckim p. Dr. Wł. Olszewski a względnie jego spadkobiercy;

b) właściciel majątku Dolhomociska w powiecie mościskim p. Zdzisław Gottlieb;

c) właściciel majątku Uhrynów w powiecie stanisławowskim p. Jan Burzyński;

d) właściciel majątku Myszkowce w powiecie liskim p. Wiktor Żurowski; wreszcie

e) właściciel majątku Strzegowice w powiecie pilzneńskim p. Ignacy Pieniążek.

W roku bieżącym przyznał Wydział krajowy dalsze subwencye dla następujących fabryk:

1) w Potoku złotym, majątku p. Włodzimierza Gniewosza;

2) w Hajcu, majątku p. Zdzisława Obertyńskiego;

3) w Dydiatyczach, majątku p. Stanisława Brykezyńskiego;

4) w Harcie, majątku p. Zdzisława Skrzyńskiego;

5) w Kalnikowie, majątku p. Bolesława Orzechowicza;

6) w Płazach, majątku p. Dra Józefa Rettingera;

7) w Borkach małych, majątku p. Józefa Michałowskiego; wreszcie

8) w Kopytowie, majątku p. Bolesława Rozwadowskiego.

Wymienieni tu właściciele otrzymali już prasy drenarskie, przystąpili do założenia fabryk wyjąwszy w majątkach Potok złoty i Hujcze, gdzie już fabryki takie istniały, otrzymali też na żądanie pomoc techniczną przy budowie pieców do wypalania i suszarni według planów sporządzonych przez starszego inżyniera kraj. biura melioracyjnego Sikorskiego.

Oprócz powyższych majątków powstać jeszcze miały w roku bieżącym fabryki, którym również Wydział krajowy postanowił dostarczyć bezpłatnie pras drenarskich z przyborami: w Rohatynie majątku śp. Ludwika hr. Krasin-skiego i Siemenówce majątku p. Dawida Abrahamowicza.

Właściciele ci jednak nie przedłożyli wyniku analizy próbek gliny co do przydatności materiału do wyrobu rurek, skutkiem czego też Wydział krajowy z dostarczeniem pras wstrzymać się musiał.

Dotacya państwowa w kwocie 4.000 złr. za r. 1894 wpłynęła w roku bieżącym do kasy krajowej, natomiast za r. 1895 dotąd wyasygnowaną nie została.

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. kwietnia 1892 zamierza Wydział krajowy urządzić w kraju 50 fabryk rurek drenowych przez kraj i państwo subwencyonowanych, t. j. po 5 fabryk w obrębie każdej z 10 uchwalonych ekspozytur. Ponieważ zaś uchwalona na lata 1893—5 dotacya kraju w sumie 15.000 złr. łącznie z zasiłkami państwa wystarczą na założenie 30 fabryk, zatem potrzebne jeszcze będą na lata 1896 i 1897 zasiłki kraju i państwa w tej samej wysokości. Z tego powodu mamy zaszczyt upraszać Wysoki Sejm o uchwalenie na r. 1896 dotacyi 5.000 złr. na zakupno 5 pras drenarskich z przyborami (Rub. XIII. poz. 183 h.), oraz proponowanej rezolucyi do c. k. Rządu (w p. IV. końcowych wniosków).

Zniżenie tar-
ryfy kolejo-
wej dla prze-
wozu rurek
drenarskich
na kolejach
państwo-
wych.

Uchwałą z 7. lutego 1894 polecił Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu poczynić starania u c. k. Rządu celem uzyskania ulg taryfowych dla transportu rurek galicyjskimi kolejami żelaznymi.

Na dotyczące przedstawienie Wydziału krajowego odpowiedziało c. k. Namiestnictwo odezwą z 16. lutego 1895 l. 15.479 na podstawie reskryptu c. k. Ministerstwa handlu z 9. lutego 1895 l. 66792. iż trudności podnoszone dotąd przez zarząd kolei państwowych przeciw wydaniu taryfy mającej ogólne zastosowanie także nadal istnieją, że jednak c. k. generalna Dyrekcya kolei pań-

stwowych oświadczyła gotowość przyznania stosownych ulg w pojedynczych wypadkach szczególnej potrzeby.

O tem oświadczeniu c. k. Rządu zawiadomił Wydział krajowy wszystkie Wydziały powiatowe, z jednego jednak wypadku, jaki doszedł do wiadomości Wydziału krajowego, okazało się, iż owa gotowość do przyznania ulg jest bez praktycznej doniosłości.

Działając dalej w duchu uchwały Wys. Sejmu z 7. lutego 1894 Wydział krajowy czuwał nad zakładaniem i rozwojem stacyi doświadczalnych i poruczył na żądanie c. k. Ministerstwa rolnictwa fachowy nadzór i kierownictwo stacyi w Rudniku, Korsowie, Nowym-Targu, Olesku i Chorostkowie p. Juliuszowi Koppensowi, kierownikowi stacyi doświadczalnej w Rudniku na przeciąg lat trzech (1895—1897) za wynagrodzeniem od każdej stacyi po 400 zhr. rocznie płatnem po połowie z zasiłku państwowego i krajowego.

Stacye doświadczalne dla kultury i eksploatacyi torfowisk.

Według przedłożonych sprawozdań tegoż inspektora za pierwsze półroczcie b. r. istniejące od dawna stacye w Korsowie i Rudniku przedstawiają wyniki nadzwyczaj korzystne, świeżo zaś założono stacye w Chorostkowie i Nowym-Targu znajdując się przy pomocy i fachowych wskazówkach pomienionego inspektora na drodze rozwoju, rokując na przyszłość jak najlepsze rezultaty.

Stacya w Olesku z dwoma polami doświadczalnemi została najpóźniej w bież. roku założoną, gdyż dopiero w początku lipca b. r. rozpoczęte zostały roboty około urządzania pól.

Jednak i ta stacya według sprawozdania bezpośredniego jej kierownika p. Władysława Gniewosza, daje zupełną pewność, iż przy racjonalnem prowadzeniu kultury po szeregu lat przyniesie znakomite korzyści a nadto przyyczyni się do zachęcenia okolicznej wiejskiej ludności do naśladownictwa.

Według zdania delegatów c. k. Ministerstwa rolnictwa, którzy i w tym roku w miesiącu wrześniu stacyę zwiedzali, pokłady torfu w dolinie Oleskiej zaliczają się pod względem jakości do najlepszych w Europie.

Na tej podstawie kierownik stacyi p. Władysław Gniewosz odniósł się do c. k. Ministerstwa rolnictwa z prośbą o rozłożenie doświadczeń z kulturą i eksploatacją torfu na trzy pola doświadczalne i skutkiem tego o podwyższenie dotacyi państwowej z 500 zhr. na 1000 zhr. rocznie na przeciąg lat pięciu począwszy od r. 1896.

Przedstawieniu temu użyczył Wydział krajowy poparcia swojego oświadczając zarazem w odezwie do c. k. Namiestnictwa z 12. listopada 1895 l. 71.927, że jeżeli c. k. Rząd zgodzi się z powyższym wnioskiem zostanie zasiłek krajowy w myśl uchwały Wys. Sejmu z 7. lutego 1894 dla tej stacyi podniesionym do tej samej wysokości i na ten sam przeciąg czasu.

Tem też uzasadnia Wydział krajowy podwyższenie tej dotacyi w preliminarzu funduszu krajowego na r. 1896 o kwotę 500 zhr.

Utworzone uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 4. lutego 1895 stypendyum krajowe 1.200 zhr. i stypendyum rządowe w tej samej wysokości na odbycie jednorocznej podróży naukowej celem uzupełnienia wiadomości w kulturze i eksploatacyi torfowisk nadał Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Ministerstwem rolnictwa inżynierowi-asystentowi kraj. biura melioracyjnego Andrzejowi Kornelli, który w lipcu r. b. ukończył studia agronomiczne na akademii rolniczej w Berlinie.

Inżynier dla kultury i eksploatacyi torfowisk.

Stypendysta ten ukończył podróż naukową w lipcu 1896, tak iż z początkiem sierpnia 1896, będzie mógł objąć kierownictwo doświadczeń z kulturą i eksploatacją torfowisk, oraz udzielać pomocy technicznej przy tego rodzaju robotach prywatnych.

W myśl reskryptu c. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 25. listopada 1894 l. 21.462, intymowanego odezwą c. k. Namiestnictwa z d. 4. grudnia 1894 l. 98.428, koszta utrzymania tego specjalisty ponosić będzie po połowie skarb państwa i kraju, w skutek czego wstawiono też do preliminarza wydatków na r. 1896 (Rub. XIII. poz. 170. h) całe pobory jego w kwocie 900 złt. za czas od 1 sierpnia do końca r. 1896, a równocześnie połowę poborów (450 zhr. jako zasiłek państwowy do Rubryki XVII dochodów.

Z uwagi, że inżynier dla kultury i eksploatacyi torfowisk będzie miał przydzielone agendy podobne do kierowników ekspozytur dla których ustanowioną jest ranga inżynierów I. klasy i powinien z czasem dojść do tej rangi, pozwalamy sobie w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z d. 7. lutego 1894 przedłożyć Wys. Sejmowi wniosek (pod VI.) na powiększenie w tym celu personalu biura melioracyjnego o jednego etatowego inżyniera I. klasy.

Kształcenie
techników
melioracyj-
nych.

W spełnieniu uchwały Wys. Sejmu z 6. kwietnia 1892 rozpiął Wydział krajowy obwieszczeniem z dnia 13 maja 1895 l. 28.822 konkurs na dwa stypendya (1 rządowe i 1 krajowe) po 1000 zł. rocznie dla ukończonych słuchaczy inżynierii, chcących się wykształcić na techników kultury na kursie melioracyjnym w e. k. akademii rolniczej w Wiedniu, Berlinie lub Monachium.

Gdy jednak na konkurs ten nie wpłynęły żadne podania, nadał Wydział krajowy jedno stypendyum inżynierowi - asystentowi biura melioracyjnego Konstantemu Wiśniewskiemu, wysyłając go na e. k. akademię rolniczą do Berlina z stosownym programem nauk i udzielił mu w tym celu jednorocznego urlopu, z zawieszeniem jednak na ten czas jego poborów służbowych.

Ponieważ drugie stypendyum pozostało wolne a e. k. Rząd zastrzegł płatność onegoż tylko do końca roku szkolnego 1895/6, przeto odniósł się Wydział krajowy do e. k. Rządu z prośbą o prolongatę przyznanego stypendyum jeszcze na rok szkolny 1896/7.

Stypendya
dla słuchaczy
inżynierii.

Z przeznaczonych uchwałą Wys. Sejmu z 4. lutego 1895 trzech stypendyów o rocznych 300 zł. na przeciąg pięciu lat dla słuchaczy inżynierii, którzy się zobowiążą poświęcić się po ukończeniu studyów technice melioracyjnej w służbie krajowej, obdzielił Wydział krajowy czterech kandydatów, nadając trzem po 200 zł., jednemu zaś 300 zł.: postanił zaś Wydział krajowy dla tego w ten sposób, ponieważ dwóch z kandydatów pobierało już stypendya z fundacyi śp. Głowińskiego po 157 zł. 50 ct. rocznie.

Owym więc kandydatom nadał Wydział krajowy po 200 zł. z zatrzymaniem poboru dotychczasowego stypendyum, jednemu zaś nadał o rocznych 300 zł., w skutek tego pozostała do dyspozycyi kwota 200 zł., którą Wydział krajowy nadał czwartemu kandydatowi z tem, iż za rok następny w miarę wykazanych postępów stypendyum to podwyższonem zostanie do kwoty 300 zł.

Z uwagi, że w ostatnim roku nie zgłosił się ani jeden kandydat do biura melioracyjnego z powodu powszechnego braku techników, pozwala sobie Wydział krajowy przedłożyć Wys. Sejmowi wniosek (pod VII) na ustanowienie dalszych trzech stypendyów po 300 zł. rocznie dla słuchaczy inżynierii na przeciąg lat pięciu, począwszy od r. 1896/7, na warunkach powołanej uchwały sejmowej, ażeby w ten sposób przysporzyć sił biuru melioracyjnemu w obec oczekiwanego większego zapotrzebowania po wejściu w życie ustawy o kredycie melioracyjnym.

Utworzenie
ekspozytur
krajowego
biura melio-
racyjnego.

Stosownie do uchwały Wys. Sejmu z dnia 4. lutego 1895, przystąpił Wydział krajowy z dniem 1. maja 1895 do otwarcia ekspozytury w Stanisławowie, poruczając dekretem z 5. kwietnia 1895 l. 21.224 kierownictwo inżynierowi krajowego biura melioracyjnego Alexandrowi Wierzbickiemu i przydzielił do jej zakresu działania powiaty polityczne: Bohorodeczany, Stanisławów, Nadwórna, Kałusz, Tlumacz, Rohatyn, Brzeżany, Podhajce, Buczacz, Czortków i Husiatyn. oraz powiaty należące do ekspozytury w Kołomyi, która na razie pozostaje nie obsadzoną, t. j. Kossów, Sniatyn, Horodenka, Kołomyja, Zaleszczyki i Borszczów.

O otwarciu zawiadomił Wydział krajowy wszystkie interesowane Wydziały powiatowe, tudzież Oddział Pokucki i Stanisławowski e. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego.

Dalsza ekspozytura w Jasle utworzoną zostanie w r. 1896.

Subwencya
państwa
na utrzymanie
biura melio-
racyjnego.

Na skutek rezolucyi Wys. Sejmu z d. 6. kwietnia 1892, uzasadnionej szczegółowo w odezwie Wydziału krajowego z d. 1. czerwca 1892 l. 19.643. wystosowanej do e. k. Namiestnictwa, podwyższyło e. k. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z d. 12. września 1892 l. 12.623 subwencję na utrzymanie krajowego biura melioracyjnego, a to w szczególności na wypracowanie projektów dla przedsiębiorstw subwencyonowanych z funduszu melioracyjnego, z 1.000 na

3.000 zł. w. a. rocznie. począwszy od r. 1893 tymczasowo na czas trzech lat (t. j. do r. 1895).

Gdy więc z końcem roku bieżącego gaśnie przyrzeczona subwencya państwowa, a obciążenie funduszu krajowego z tytułu utrzymania biura melioracyjnego jest znacznie większe aniżeli w r. 1892, odnieśliśmy się odezwą z d. 23. listopada r. b. l. 72.981 do c. k. Namiestnictwa o wyjednanie u c. k. Ministerstwa rolnictwa począwszy od r. 1896 stałego rocznego zasiłku na utrzymanie biura melioracyjnego w wysokości żądanej powołaną rezolucyą sejmową, t. j. 5.000 zł. w. a., a dla poparcia tego żądania pozwalamy sobie zaproponować Wys. Sejmowi uchwalenie rezolucyi (pod V).

Na uwzględnienie tego żądania kraj tem pewniej liczyć powinien, ile że odnośną dotacyą państwową podwyższono na r. 1896 ze 190.000 zł. na 260.000 zł. w. a., a c. k. Ministerstwo rolnictwa wyłącznie kosztem tej dotacyi utrzymuje w Dalmaacyi i Wybrzeżu państwowych techników melioracyjnych.

II. Załatwienie petycji.

C. k. Rząd, któremu Wys. Sejm uchwałą z 4. lutego 1895 obok wy-

Petycyę gminy Bielanu i obszaru dworskiego Kańczuga powiatu białskiego o wykończenie kanału ulgi między Machochą a Sołą.

mienioną petycyę odstąpił do uwzględnienia, mimo dwukrotnych przynaglań ze strony Wydziału krajowego, nie dał dotąd w tej sprawie żadnej odpowiedzi.

Uchwałą z 4. lutego 1895 wezwał Wys. Sejm c. k. Rząd, ażeby za-

Petycyą gminy m. Żywca o regulacyę rzeki Soły.

projektowaną w r. 1893 przez c. k. Namiestnictwo lokalną regulacyę Soły pod Żywcem przeprowadził w ciągu r. 1895.

Odezwą z 24. czerwca 1895 l. 42906 oznajmiło c. k. Namiestnictwo Wydziałowi krajowemu, iż c. k. Ministerstwo rolnictwa oświadczyło gotowość do pokrycia $\frac{1}{3}$ części kosztów tej regulacyi na 23023 zł. 99 ct. obliczonych z funduszy dla melioracyi rolnych z zastrzeżeniem, że zasiłek państwowy 7671 zł. aw. w 3-ch rocznych ratach po 2557 zł. płatny — dopiero od r. 1896 począwszy może być wypłaconym — tudzież że wydane zostały zarządzenia celem uzyskania odpowiedniego projektu.

O spełnienie tego przyrzeczenia Wydział krajowy odniesie się w swoim czasie do c. k. Namiestnictwa.

Celem spełnienia polecenia Wys. Sejmu na skutek tej petycyi Wydzia-

Petycyę gminy Wrzawy o zmianę trasy wału nadwiślańskiego w Dąbrowie wrzawskiej powiatu tarnobrzeskiego.

łowi krajowemu danego, zarządził Wydział krajowy wypracowanie projektu zmiany trasy i kosztorysu, poczem udzielił sporządzony projekt i kosztorys robót na 3272 zł. 20 ct. a. w. obliczony odezwą z dnia 28 sierpnia 1895 l. 49590 c. k. Namiestnictwu z prośbą o wyjednanie aprobaty ministeryalnej na żądane przełożenie trasy jakoteż zasiłku na ten cel z państwowej dotacyi melioracyjnej w kwocie 1308 zł. 88 ct. a oznajmiając zarazem, iż Wydział krajowy ze swej strony nie ma nic do zarzucenia przeciwko projektowanej zmianie tudzież, iż ze względu na ubóstwo petycyonującej gminy należałoby koszta robót pokryć w sposób nastawą z dnia 9. czerwca 1889 Nr. 48 Dz. u. kr. przewidziany, mianowicie po 40% z krajowej i państwowej dotacyi melioracyjnej a 20% z funduszu powiatu Tarnobrzeskiego.

C. k. Namiestnictwo zawiadomiło nas odezwą z 16. września 1895 l. 75393, iż zarządziło zbadanie w mowie będącego projektu na miejscu, zaś Wydział powiatowy w Tarnobrzegu przedłożył uchwałą Rady powiatowej z 30. października 1895, którą postanowiono przyjąć na fundusz powiatowy 20% udział w kosztach przełożenia trasy.

W oczekiwaniu przechyłnej decyzji c. k. Rządu, pozwoliliśmy sobie wstawić do preliminarza krajowego na r. 1896 (Rub. XIII. poz. 183 c.) 40% zasiłek krajowy na ten cel w kwocie okragłej 1.309 zł. a. w.

Petycja gminy Dolna wieś o pokrycie przypadającego na nią datku konkurencyjnego na regulację rzeki Raby z funduszów państwowych.

Petycję tę, którą Wysoki Sejm przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia, udzielił Wydział krajowy rozporządzeniem z 13. marca 1895 l. 16888 Wydziałowi pow. w Myślenicach do zbadania i przedstawienia wniosków.

Gdy do sprawozdania Wydziału pow. okazało się, iż gmina ta znajduje się w nader trudnych stosunkach materialnych i że celem pokrycia datku konkurencyjnego, wynoszącego 2879 zł. 84 ct. a, w. musiałoby nałożyć przeszło 150% dodatku gminnego do podatków bezpośrednich. odniósł się Wydział krajowy odezwą z 14. marca 1895 l. 28.538 do c. k. Namiestnictwa z prośbą o wyjednanie u c. k. Ministerstwa rolnictwa, izby przyjęło przypadający na gminę datek konkurencyjny na państwową dotację dyspozycyjną, przeznaczoną na popieranie mniejszych melioracji.

Zarazem postanowił Wydział krajowy na wypadek gdyby c. k. Rząd udzielenie tej pomocy zawisłem uczynił także od udzielenia zasiłku z funduszu krajowego, przyjęć pewną część datku na fundusz krajowy.

Decyzja pomimo przynaglań nie nadeszła jednak.

Petycja gminy Wierchomla wielka w sprawie zabudowania potoku Wierchomli.

Wskutek uchwały Wys. Sejmu z d. 4. lutego 1895, którą petycja ta odstąpioną została c. k. Rządowi do zbadania i zarządzenia opracowania projektu technicznego i wykonania potrzebnych robót ochronnych przy pomocy państwowej i krajowej dotacji melioracyjnej, poleciło c. k. Ministerstwo rolnictwa, — według odezwy c. k. Namiestnictwa z 10. czerwca 1895 l. 46.299 — przemyskiej sekcji c. k. leśno-technicznego oddziału dla zabudowania potoków górskich, aby rzeźony potok zbadala i zdała wyczerpująco sprawę o potrzebie zabudowania go przedkładając ewentualnie projekt generalny i przybliżony kosztorys.

Zapytana przez nas pomieniona sekcya, kiedy można będzie oczekiwać spełniania powyższego polecenia ministeryalnego oznajmiła, iż z końcem września b. r. polecenie to wykona.

Dalszych wiadomości ze strony c. k. Rządu Wydział krajowy nie otrzymał dotąd.

Petycja gmin i obszarów dworskich: Filipowice, Piaski, Dróżków i innych o regulację rzeki Dunajca

C. k. Rząd, któremu Wys. Sejm petycję tę odstąpił do zbadania i możliwego uwzględnienia po myśli uchwały sejmowej z 6. października 1882 r., zawiadomił nas odezwą c. k. Namiestnictwa z d. 26. listopada 1895 l. 71.235, że zdjęcie Dunajca w celu wypracowania projektu regulacji już nastąpiło, oraz że c. k. Starostwo w Tarnowie zawezwane zostało do sporządzenia kosztorysów i przeprowadzenia rokowań ze stronami interesowanymi względem przyczynienia się do kosztów budowy i wykupna gruntów.

Petycja właścicieli obszarów dworskich w Wróblowicach i Janowicach o miejscowe obwałowanie Dunajca.

W wystosowaniu uchwały Wys. Sejmu z dnia 4. lutego 1895, którą polecono Wydziałowi krajowemu opracowanie projektu technicznego miejscowego obwałowania Dunajca z dopływami Lubinką i Siemiechówką, a następnie udzielenie, względnie wyjednanie 33½% zasiłku z krajowej i państwowej dotacji melioracyjnej, zarządził Wydział krajowy wygotowanie operatu technicznego przez tarnowską ekspozyturę krajowego biura melioracyjnego, po wykonaniu zaś tego projektu przedłożył go c. k. Namiestnictwu odezwą z dnia 22. sierpnia 1895 l. 22.010 do zbadania przez oddział budowniczy właściwego c. k. Starostwa i do udzielenia Wydziałowi krajowemu opinii.

Odezwą z dnia 14. września 1895 l. 71.480, zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, iż rzeźony projekt udzieliło c. k. Starostwu w Tarnowie.

Dalszych wiadomości w tej sprawie nie otrzymaliśmy ze strony c. k. Namiestnictwa dotąd.

Zaznaczamy, iż ogólny koszt robót obliczony został okrągło licząc na 30.000 zł. z czego w myśl powyższej uchwały Wys. Sejmu przypadałoby na krajową dotację melioracyjną do pokrycia 20.000 zł.

Petycja mieszkańców gmin i obszarów dworskich powiatu Rzeszowskiego o regulację Wisłoka i dopływu Stobnicy.

W załatwieniu tej petycji zawiadomił Wydział krajowy Wydział pow. w Rzeszowie reskryptem z 10. czerwca 1895 l. 16.633, iż żądana regulacja w myśl programu regulacji, uchwalonego na posiedzeniu Wys. Sejmu z d. 13. lutego 1894 ma być przeprowadzoną przez c. k. Rząd przy 40% udziale kraju w kosztach, że jednak dotąd nie powziął c. k. Rząd przychylniej decyzji w sprawie tej programowej uchwały Wys. Sejmu.

Petycję tę, którą Wys. Sejm przekazał Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia, odstąpił Wydział krajowy odezwą z 19. lutego 1895 l. 9.910. e. k. Namiestnictwu do załatwienia po myśli uchwały sejmowej z 6. października 1882.

Petycja gminy Babice w powiecie rzeszowskim o regulację rzeki Wisłoka.

W tej samej sprawie odniosła się również do Wydziału krajowego e. k. Dyrekcya ruchu kolei państwowych w Krakowie; a następnie przedłożyła gmina Babice deklarację, którą zobowiązuje się do pokrycia $\frac{1}{3}$ części kosztów tej lokalnej regulacji.

Oba te akty odstąpił Wydział krajowy e. k. Namiestnictwu z powołaniem się na swoją poprzednią zwyż powołaną odezwę.

Odezwą z 13. listopada 1895 l. 77.120. zawiadomiło nas e. k. Namiestnictwo, iż zarządziło zdjęcie tej przestrzeni rzeki — o której regulację upraszano — i że na podstawie tych zdjęć sporządzonym zostanie operat techniczny: że wreszcie e. k. Namiestnictwo nie może oznaczyć, o jakie kwoty chodzić tu będzie, a tem samem nie może ocenić, czy koszta dadzą się pomieścić w ramach wydatków na r. 1896, albowiem fundusz wodny ma mnóstwo dawniejszych zobowiązań, a zaczęte roboty dokończone być muszą.

W skutek tej petycji odniósł się Wydział krajowy z powołaniem się na swoją odezwę z 13. sierpnia 1894 l. 23.166 do e. k. Namiestnictwa z prośbą o zarządzenie opracowania projektu lokalnej regulacji Sanu na terytorium obok wymienionych gmin, na co odezwą z 15. maja 1895 l. 37.932 otrzymał odpowiedź, iż z powodu innych naglejszych robót na Sanie, e. k. Namiestnictwo nie może na razie zarządzić sporządzenia projektów na powyższych obszarach.

Petycja gmin Torki, Pozdziecz, Nakło, Stubno i Stubienko o regulację Sanu.

O tym stanie rzeczy zawiadomił Wydział krajowy Wydział pow. w Przemysłu.

Na petycję tę, odstąpioną uchwałą Wys. Sejmu z d. 4. lutego 1895 e. k. Rządowi do zbadania i możliwego uwzględnienia, nie dał e. k. Rząd dotąd mimo trzechkrotnych przynaglań ze strony Wydziału krajowego żadnej odpowiedzi.

Petycja gminy Dembno w sprawie odsypisk rzeki Sanu.

W skutek uchwały Wys. Sejmu z 9. lutego 1895, którą pomienioną petycję odstąpiono e. k. Rządowi do zbadania i możliwego uwzględnienia, oznajmiło e. k. Namiestnictwo odezwą z 13. sierpnia 1895 l. 66.508, że przy komisji międzynarodowej odbytej w maju 1894, porozumienie względem nabycia gruntów pod projektowany przekop Sanu przez gminy Bystrę i Łazów celem ochrony wsi Sarzyny nie nastąpiło i że też e. k. Namiestnictwo odniosło się do e. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych o interwenyę władz rosyjskich względem wywłaszczenia gruntów pod przekop potrzebnych, skąd decyzya jeszcze nie nadeszła.

Petycja gminy Sarzyny powiatu łanuckiego o uregulowanie granicznej przestrzeni Sanu.

Uchwałą z 4. lutego 1895, upoważnił Wys. Sejm Wydział krajowy do pokrycia z funduszu krajowego $\frac{1}{3}$ części kosztów uzupełnienia kanałów osuszających spółki wodnej rudnickiej pod warunkiem, jeżeli e. k. Rząd przychyli się do tych kosztów takim samym zasiłkiem z państwowej dotacyi melioracyjnej i zarazem uchwalił Wys. Sejm na ten cel kredyt w kwocie 6.424 zł. a. w.

Petycja spółki wodnej rudnickiej o zasiłek na wykończenie kanałów osuszających.

E. k. Namiestnictwo zarządziło zbadanie projektu technicznego dla tych robót na miejscu, poczem na skutek decyzji ministeryalnej oznajmiło, iż subwencya państwowa, w wysokości przez Wys. Sejm przyznanej, udzieloną być może pod warunkami, jeżeli roboty prowadzone będą pod fachowem kierownictwem, dalej jeżeli spodek dna kanału kończącego odpowiednio do wskazówek powiększony zostanie, wreszcie jeżeli pokrycie reszty preliminowanych wydatków, jak i przyszłe utrzymanie urządzeń zostanie w formie prawnie obowiązującej zabezpieczone.

Spółka wodna, której Wydział krajowy powyższe wymagania zakomunikował, oznajmiła relacją do l. Wydz. 55745/95 iż się do nich w zupełności zastosuje; wskutek czego też Wydział krajowy z uwagi na będące w pełnym toku roboty, oraz na okoliczność, iż e. k. Rząd przyznał w zasadzie zasiłek państwowy, zaś postawione warunki będą mogły być z łatwością przez Spółkę wodną spełnione, wyasygnował na natarczywe domagania się Wydziału Spółki przyznany zasiłek z funduszu krajowego, nie wyczekując dalszej decyzji Rządu.

Odezwą z 1. listopada 1895 l. 89.437, zawiadomiło nas też e. k. Namiestnictwo, iż odniosło się do e. k. Ministerstwa rolnictwa o wyasygnowanie państwowej subwencji.

Petycja gmin Zniesienie, krajowy Wydział spraw wykonania operatu technicznego dla regulacji Peltwi. Zniesienie, krajowy nie spuszcza z oka. Opracowanie projektu powierzył Wydział krajowy starszemu inżynierowi kraj. biura melioracyjnego p. Sikorskiemu i dodał mu do pomocy odpowiednie siły techniczne.

Petycja gminy Sokołów o regulacji rzeki Świcy. Prace przygotowawcze są w pełnym toku; z powodu jednak wielkich rozmiarów dzieła i potrzeby przeprowadzenia gruntownych studyów projekt nie został jeszcze wykonany.

Petycja gminy Sokołów o regulacji rzeki Świcy. W załatwieniu tej petycji zawiadomił Wydział krajowy reskryptem z 13. marca 1895 l. 16.638 Zwierzchność gminną w Sokołowie, iż Wys. Sejm przyznał na lokalną regulację Świcy i Sukiela pod Sokołowem i Łanami sokołowskimi tytułem pierwszej raty $33\frac{1}{3}\%$ zasiłku krajowego dotację w kwocie 2.500 zł. w. a. na r. 1895 i że w skutek tego potrzebne roboty zostaną przez e. k. Namiestnictwo podjęte jeszcze w roku bieżącym.

Petycja gminy Łoży sokołowskie o regulację Świcy i Sukiela i gminy Balice podróżne o regulację Świcy. Obie te petycje odstąpił Wys. Sejm e. k. Rządowi do uwzględnienia po myśli uchwały sejmowej z 6. października 1882.

Petycja gminy Łoży sokołowskie o regulację Świcy i Sukiela i gminy Balice podróżne o regulację Świcy. Odezwą z d. 26. listopada 1895 l. 94.919, zawiadomiło nas e. k. Namiestnictwo, że odpowiednio roboty ochronne przy pomocy funduszu krajowego i za przyczynieniem się stron konkurencyjnych już zarządzono i wykonanie ich jest w toku.

Petycja gminy Balice rzeczne o regulację Świcy i Turzanki. C. k. Rząd, któremu Wys. Sejm uchwałą swoją z 4. lutego 1895 petycję tę odstąpił do zbadania i ewentualnego uwzględnienia po myśli uchwały sejmowej z 6. października 1892, zawiadomił nas odezwą e. k. Namiestnictwa z d. 30. listopada 1895 l. 71.236, że wezwano e. k. Starostwo w Stryju do przyspieszenia przedłożenia operatu technicznego na regulację Świcy, który temu Starostwu do uzupełnienia był zwróconym.

Przytem zauważyło e. k. Namiestnictwo, że regulacja Turzanki, jako rzeczki niespławnej, należy do kategorii robót melioracyjnych może skombinowanych z zabudowaniem potoków górskich.

Petycję gminy Błudniki powiatu Stanisławskiego o zapomogę na koszt lokalnej regulacji Łomnicy. Odstąpił Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego udzielenia pożyczki z krajowego funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych, załatwił Wydział krajowy w ten sposób, iż za poparciem Wydziału pow. w Stanisławowie i po zbadaniu potrzeby odstąpił tejże gminie 3% pożyczkę 2.000 zł. splecałą w 10 latach, w półrocznych ratach, począwszy od 1. listopada 1895.

Petycja gminy Strutyn niżny o zapomogę na ubezpieczenie brzegów rzeki Czeczwy. Rozporządzeniem z 8. marca 1895 l. 15.851 wyasygnował Wydział krajowy uchwaloną na ten cel przez Wys. Sejm dotację w kwocie 1.400 zł. na ręce Wydziału powiatowego w Dolinie i wydelegował następnie inżyniera kraj. biura melioracyjnego do wytyczenia projektowanych robót.

Petycja gminy Sniatyn o przyspieszenie robót o koło regulacji Prutu. Na skutek tej petycji Wydział krajowy zarządził wykonanie zdjęć i wypracowanie projektu lokalnej regulacji Prutu, wydając ekspozyturę krajowego biura melioracyjnego w Stanisławowie odpowiednie polecenie.

Petycja gminy Zadwórce o osuszenie gruntów. W załatwieniu tej petycji polecił Wydział krajowy rozporządzeniem z 13. kwietnia 1895 l. 16.889 wykonanie potrzebnych zdjęć i wygotowanie operatu technicznego inżynierowi biura melioracyjnego Michałowi Kornelli.

III. Postęp budowy przy ustawowych przedsiębiorstwach melioracyjnych w r. 1894.

A) Przedsiębiorstwa krajowe.

1. Regulacja Gniłej Lipy

(sekeyi górnej).

Sprawdzone przez oddział rachunkowy koszty robót przy regulacji górnej sekeyi Gniłej Lipy w r. 1894 przedstawiają się jak następuje:

I. Wykupno młynów	351 zł. 88 ct.
II. Wykupno gruntów	410 „ 09 „
III. Roboty ziemne	157 „ 20 „
IV. Budowa mostów	29 „ 45 „
V. Konserwacja w czasie budowy	1.068 „ 12 „
VI. Koszta zarządu	116 „ 31 „
VII. Rozmaite i nieprzewidziane	— „ — „
Ogółem	2.133 zł. 05 ct.

Ponieważ wywłaszczenie młyna na Gniłej Lipie w Brzechowicach w r. 1894 nie przyszło do skutku, pozostaje jeszcze do wykończenia uregulowanie koryta Gniłej Lipy na przestrzeni 305, 5 m. powyżej tegoż młyna.

2. Regulacja Kisieliny.

Sprawdzone przez oddział rachunkowy wydatki przy regulacji Kisieliny w r. 1894 wynoszą:

I. Wykupno gruntów	740 zł. 61 ct.
II. Roboty ziemne	116 „ 12 „
III. Roboty ochronne	— „ — „
IV. Budowa obiektów	— „ — „
V. Koszta zarządu	16 „ 69 „
VI. Utrzymanie w czasie budowy	375 „ — „
VII. Rozmaite a nieprzewidziane	563 „ 69 „
razem	1.812 zł. 11 ct.

3. Regulacja Łęgu.

Sprawdzone przez oddział rachunkowy wydatki, poczynione przy regulacji Łęgu w r. 1894 przedstawiają się jak następuje:

I. Wykupno gruntów	104 zł. 62 ct.
II. Roboty ziemne	6 „ 17 „
III. Ubezpieczenie brzegów	— „ — „
IV. Szluzы murowane	— „ — „
V. Przepusty	— „ — „
VI. Koszta utrzymania w czasie budowy	1.096 „ 51 „
VII. Koszta zarządu	79 „ 44 „
VIII. Nieprzewidziane	— „ — „
Ogółem	1.286 zł. 74 ct.

4. Regulacja Trześniówki.

Sprawdzone przez oddział rachunkowy wydatki przy regulacji Trześniówki za rok 1894 przedstawiają się następnie:

I. Wykupno gruntów	— zł. — ct.
II. Roboty ziemne	4 „ — „
III. Ubezpieczenie brzegów	520 „ 74 „

IV. Budowa szluz	— zł. — ct.
V. Budowa przepustów	— „ — „
VI. Konserwacya w czasie budowy	753 „ 88 „
VII. Koszta zarządu	111 „ 51 „
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane	362 „ 28 „
razem	1.752 zł. 41 ct.

U w a g a : Przy przedsiębiorstwach wymienionych pod pozycjami 1–4 prowadzone były w r. 1894 tylko roboty konserwacyjne.

5. Regulacya Krzemienicy.

Sprawdzone przez oddział rachunkowy koszta budowy przy regulacyi Krzemienicy z dopływami tudzież potoku Trześń w r. 1894 przedstawiają się jak następuje:

a) przy regulacyi Krzemienicy:

I. Wykupno gruntów	369 zł. 87 ct.
II. Roboty ziemne	11.698 „ 96 „
III. Budowa szluz	— „ — „
IV. Budowa przepustów	637 „ 86 „
V. Konserwacya w czasie budowy	1.164 „ 70 „
VI. Koszta zarządu	1.888 „ 44 „
VII. Nieprzewidziane	8.906 „ 26 „
ogółem	24.666 zł. 09 ct.

Na pokrycie powyższych pozycyj prelinowano w kosztorysie kwotę 15.607 zł. 81 ct., w porównaniu zatem z rzeczywistymi kosztami budowy okazuje się przekroczenie w wysokości 9.058 zł. 28 ct. — Przekroczenie to tłumaczy się podobnie jak w poprzednich latach budowy tem, że w preliminarzu nie przewidziano niezbędnego ubezpieczenia brzegów płótkami i darniami, tudzież wzięto w rachubę znacznie mniejszy ruch ziemi aniżeli się okazał rzeczywście przy wykonaniu budowy.

b) przy regulacyi potoku Trześni.

Na potoku tym wynosiły w r. 1894 koszta konserwacyi kwotę 174 zł. 78 ct. które to koszta zostały pokryte z odnośnego funduszu dyspozycyjnego.

Roboty regulacyjne w r. 1894 prowadził inżynier krajowego biura melioracyjnego Jan Bochniak.

6. Regulacya Nowego Brnia z dopływami.

Roboty regulacyjne były podobnie jak w r. 1893 prowadzone w dwóch miejscach a mianowicie na dolnej seceyi od ujścia Nowego Brnia do Wisły aż do gościńca krajowego Dąbrowa Szczucin i na górnej seceyi do gościńca krajowego w górę.

Postęp budowy na obu tych poszczególnych seceyach był w r. 1894 następujący:

A. Sekcyja dolna.

Sprawdzone przez oddział rachunkowy koszta budowy w r. 1894 wynosiły:

a) Nowy Breń (koryto główne):

I. Wykupno gruntów	1.804 zł. 22 ct.
II. Roboty ziemne	14.371 „ 49 „
III. Ubezpieczenia	1.423 „ 94 „
V. Budowa obiektów	1.034 „ 05 „

VI. Konserwacya	2.087 zł. 75 ct.
VII. Koszta zarządu	2.667 „ 01 „
VIII. Nieprzewidziane	3.247 „ 80 „
razem	<u>26.636 zł. 26 ct.</u>

b) Rów Lubaski.

II. Roboty ziemne	1.033 zł. 77 ct.
III. Ubezpieczenia	48 „ 84 „
VI. Koszta zarządu	170 „ 03 „
VII. Nieprzewidziane	176 „ 68 „
razem	<u>1.429 zł. 32 ct.</u>

c) U p u s t.

I. Wykupno gruntów	165 zł. 35 ct.
V. Konserwacya	44 „ 18 „
VII. Nieprzewidziane	32 „ 42 „
razem	<u>241 zł. 95 ct.</u>

d) R y b n i e a.

V. Konserwacya	54 zł. 02 ct.
VII. Nieprzewidziane	470 „ 40 „
razem	<u>524 zł. 42 ct.</u>

e) Z g ó r s k o.

I. Wykupno gruntów	50 zł. — ct.
V. Konserwacya	142 „ 95 „
VII. Nieprzewidziane	7 „ 93 „
razem	<u>200 zł. 88 ct.</u>

f) J a m n i e a.

I. Wykupno gruntów	63 zł. 35 ct.
V. Konserwacya	108 „ 78 „
razem	<u>172 zł. 13 ct.</u>

Ogólne koszta budowy . . . . . 29.204 zł. 96 ct.

Na wykonanie tych robót prelininowano w kosztorysie kwotę 28.718 zł. 05 ct. w. a., w porównaniu z rzeczywistymi kosztami okazuje się przeto przekroczenie w kwocie 486 zł. 91 ct.

Przekroczenie to spowodowały koszta administracyjne, które bez względu na rozmiar wykonanych robót są stałe, i wydatki na roboty niezbędne a nieobjęte projektem i kosztorysem.

B. Sekcja górna.

a) Nowy Breń (koryto główne).

I. Wykupno gruntów	3.824 zł. 01 ct.
II. Roboty ziemne	25.315 „ 96 „
III. Ubezpieczenia	5.712 „ 48 „
IV. Budowa obiektów	2.774 „ 51 „
V. Konserwacya	288 „ 79 „

VI. Koszta administracyi	2.655 zł. 91 ct.
VII. Nieprzewidziane	4.401 „ 14 „
razem	<u>44.972 zł. 80 ct.</u>

b) O l e ś n i c a.

I. Wykupno gruntów	101 zł. 92 ct.
II. Roboty ziemne	1.824 „ 88 „
III. Ubezpieczenia	911 „ 05 „
IV. Budowa obiektów	241 „ 52 „
V. Konserwacya	8 „ 95 „
VII. Nieprzewidziane	156 „ 76 „
razem	<u>3.245 zł. 08 ct.</u>

c) W i e l o p o l k a.

II. Roboty ziemne	186 zł. 99 ct.
III. Ubezpieczenia	66 „ 99 „
razem	<u>253 zł. 98 ct.</u>

d) S t a r a Ż a b n i c a.

II. Roboty ziemne	424 zł. 10 ct.
III. Ubezpieczenia	87 „ 72 „
VII. Nieprzewidziane	22 „ 09 „
razem	<u>533 zł. 91 ct.</u>

e) B r n i k.

I. Wykupno gruntów	90 zł. 64 ct.
V. Konserwacya	391 „ 63 „
VII. Nieprzewidziane	37 „ 72 „
razem	<u>519 zł. 99 ct.</u>

f) R ó w.

II. Roboty ziemne	212 zł. 92 ct.
III. Ubezpieczenie	231 „ 45 „
razem	<u>444 zł. 37 ct.</u>

Ogółem koszta budowy . . . . . 49.970 zł. 13 ct.

Na wykonanie pomienionych robót prelininowano w kosztorysie kwotę 46.399 zł. 52 ct., wskutek czego okazuje się przekroczenie w wysokości 3.570 zł. 61 ct.; które to przekroczenie należy przypisać niedostateczności projektu i kosztorysu.

Budowę sekcji dolnej Nowego Brnia prowadził w r. 1894 inżynier asystent Maryan Röhrich, zaś budowę sekcji górnej inżynier adjunkt Maksymilian Czernik.

7. Regulacya rzeki Białej z dopływami i uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Dunajca.

Sprawdzone przez oddział rachunkowy koszta budowy za rok 1894 przedstawiają się jak następuje:

a) Regulacya Białej:

I. Roboty ziemne	28.792 zł. 85 ct.
II. Roboty regulacyjne	18.486 „ 69 „
III. Budowa obiektów	5.166 „ 57 „

IV. Roboty dodatkowe	484 zł. 49 ct.
V. Wykupno gruntów	11.157 " 39 "
VI. Konserwacya w czasie budowy	548 " 25 "
VII. Koszta zarządu	2.850 " 65 "
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane	3.675 " 59 "
razem	71.162 zł. 48 ct.

Na wykonanie pomienionych robót prelininowano w kosztorysie kwotę 85.938 zł. 71 ct., z czego okazuje się zaoszczędzenie w wysokości 14.776 zł. 23 ct. Pomysłny ten rezultat finansowy, zarówno jak i nadzwyczajny postęp budowy należy podobnie jak w przeszłym roku w przeważnej części przypisać niezmordowanej pilności, tudzież racjonalnemu prowadzeniu budowy przez kierownika regulacyi Biały, inżyniera Jana Haponowicza.

B) Obwałowanie prawego brzegu Dunajca.

I. Roboty ziemne	39.135 zł. 52 ct.
III. Budowa obiektów	16.371 " 06 "
IV. Roboty dodatkowe	319 " 16 "
V. Wykupno gruntów	17.419 " 24 "
VI. Utrzymanie w czasie budowy	351 " 23 "
VII. Koszta zarządu	2.648 " 93 "
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane	1.625 " 84 "
razem	77.870 zł. 98 ct.

W porównaniu z prelininowaną na te roboty kwotą 79.813 zł. 14 ct. okazuje się zaoszczędzenie w wysokości 1.942 zł. 16 ct. Robotami około obwałowania prawego brzegu Dunajca kierował w r. 1894 inżynier Tadeusz Gedl, który podobnie jak i kierownik regulacyi Biały, osiągnął nadzwyczajny postęp w budowie.

C) Zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Biały.

Koszta budowy tej, którą podobnie jak w roku ubiegłym, prowadziła sekcya c. k. oddziału technicznego dla zabudowania potoków górskich, w Przemysłu, przedstawiały się za rok 1894 jak następuje:

I. Roboty ziemne	5.233 zł. 82 ct.
II. " regulacyjne	9.579 " 20 "
III. Budowa obiektów	3.416 " 90 "
IV. Roboty dodatkowe	1.835 " 19 "
V. Wykupno gruntów i odszkodowania	101 " — "
VI. Konserwacya w czasie budowy	1.211 " 18 "
VII. Koszta Zarządu	1.629 " 34 "
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane	— " — "
razem	23.006 zł. 63 ct.

Wobec prelininowanej kwoty kosztorysowej 25.047 złr. 81 ct. okazuje się przekroczenie w wysokości 8.837 złr. 25 ct. Przekroczenie to usprawiedliwia się tem, że kierownik budowy zmuszony był roboty dniówką wykonywać, gdyż ludność miejscowa do robót akordowych jest nieprzychylna.

8. Zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Skawy.

Według protokołu kolaudacyjnego z dnia 14. sierpnia 1895 koszta budowy za rok 1894 sprawdzone przez oddział rachunkowy wykazują następujące wydatki w poszczególnych rubrykach:

I. Roboty ziemne	— złr. — ct.
II. " regulacyjne	353 " — "
III. Budowa obiektów	10.396 " 75 "
IV. Roboty dodatkowe	2 " 30 "

V. Wykupno gruntów i odszkodowania	23	„	20	„
VI. Utrzymanie w czasie budowy	99	„	36	„
VII. Koszta zarządu	1.225	„	02	„
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane	—	„	—	„
<hr/> Ogółem 12.095 złr. 63 ct.				

W porównaniu z preliminarem kosztorysowym w wysokości 10.396 złr. 69 ct. okazuje się przekroczenie w kwocie 1.698 złr. 94 ct. Przekroczenie to, jak się z protokołu kolaudacyjnego okazuje, spowodowanem zostało przeważnie zmianami projektu poczynionemi przez kierownictwo budowy bez poprzedniego zezwolenia c. k. Ministerstwa rolnictwa i Wydziału krajowego.

Roboty regulacyjne prowadził podobnie jak przy zabudowaniu potoków górskich Biały technik lasowy, wydelegowany przez c. k. Ministerstwo rolnictwa pod nadzorem sekeyi c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowania potoków górskich w Przemysłu.

9. Obwałowanie prawego brzegu Wisły między Podgórzem a Niepołomicami.

Koszta budowy za rok 1894, sprawdzone przez oddział rachunkowy, przedstawiają się następująco:

I. Roboty ziemne	22.818	zł.	61	ct.
II. Budowa obiektów	2.234	„	44	„
III. Roboty dodatkowe	1.077	„	59	„
IV. Wykupno gruntów i odszkodowania	1.469	„	29	„
V. Utrzymanie w czasie budowy	28	„	80	„
VI. Koszta zarządu	2.217	„	94	„
VII. Rozmaite i nieprzewidziane	8.619	„	31	„
<hr/> Ogółem koszta budowy 38.465 zł. 98 ct.				

Na roboty powyżej wymienione przeznaczono w preliminarzu kosztorysowym kwotę 40.862 złr. 78 ct., z czego okazuje się oszczędność w wysokości 2.396 złr. 80 ct.

Prowadzenie budowy w roku 1894 poruczył Wydział krajowy inżynierowi-asystentowi Władysławowi Brodowiczowi pod kierunkiem starszego inżyniera Stanisława Chrzęszczewskiego, kierownika krakowskiej ekspozytury krajowego biura melioracyjnego.

10. Regulacja Bugu.

Sprawdzone przez oddział rachunkowy koszta budowy w r. 1894 wykazują następujące pozycje:

I. Roboty ziemne	8.055	złr.	32	ct.
II. Roboty regulacyjne	30.468	„	54	„
III. Budowa obiektów	—	„	—	„
IV. Wykupno gruntów	12.928	„	71	„
V. Koszta utrzymania w czasie budowy	599	„	63	„
VI. Koszta zarządu	3.052	„	50	„
VII. Rozmaite i nieprzewidziane	626	„	21	„
<hr/> Ogółem koszta budowy 55.730 złr. 91 ct.				

Na wykonanie tych robót preliminowano w kosztorysie kwotę 28.853 złr. 52 ct., z czego okazuje się przekroczenie preliminarza w kwocie 26.877 złr. 39 ct. Przekroczenie to przypada głównie na rubrykę robót regulacyjnych wskutek zastąpienia projektowanych tam płotkowych tamami faszynowymi, tudzież wprowadzenia większej szerokości komory tam w tych przypadkach, gdzie jako materiał obciążający mógł być użyty tylko piasek. Oprócz tego wykazuje znaczne przekroczenie rubryka wykupna gruntów, które wynikło wskutek wysokiego szacowania gruntów przy wywłaszczeniu do kwoty 500 złr. od 1 morga, podczas gdy w kosztorysie przewidziano na ten cel kwotę tylko 300 złr. w. a.

Roboty regulacyjne przy tem przedsiębiorstwie prowadził inżynier-adjunkt krajowego biura melioracyjnego Sylwery Strzelbicki.

10 a. Lokalna regulacja rzeki Bugu pod Buskiem.

Koszta budowy przy tej regulacji za rok 1894 przedstawiają się według zestawienia sprowadzonego przez oddział rachunkowy następuje:

I. Roboty ziemne	9.224	złr.	62	ct.
II. Roboty ubezpieczające	4.017	"	55	"
III. Wykupno gruntów	573	"	63	"
IV. Zarząd	454	"	13	"
V. Nieprzewidziane	21	"	64	"
razem	14.291	złr.	57	ct.

Prowadzenie tej budowy poruczył Wydział krajowy inżynierowi asystentowi Tadeuszowi Korasadowiczowi, następnie zaś inżynierowi adjunktowi Dyonizemu Howarthrowi.

II. Zabudowanie potoku górskiego Michałów.

Zestawienie kosztów budowy przy tem przedsiębiorstwie wykazuje w r. 1894 następujące wydatki, sprawdzone przez oddział rachunkowy:

I. Roboty ziemne	1.959	złr.	74	ct.
II. Roboty regulacyjne	3.773	"	80	"
III. Budowa obiektów	1.036	"	90	"
IV. Roboty dodatkowe	—	"	—	"
V. Wykupna gruntów i odszkodowania	—	"	—	"
VI. Utrzymanie w czasie budowy	—	"	—	"
VII. Koszta zarządu	503	"	83	"
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane	158	"	83	"
Suma kosztów budowy	7.433	złr.	10	ct.

12. Zabudowanie potoku górskiego Niszkówki.

Według protokołu kolandacyjnego przedstawiają się sprawdzone przez oddział rachunkowy koszta budowy w r. 1894 jak następuje:

I. Roboty ziemne	—	złr.	—	ct.
II. Roboty regulacyjne	—	"	—	"
III. Budowa obiektów	6.650	"	42	"
IV. Roboty dodatkowe	—	"	—	"
V. Wykupno gruntów	—	"	—	"
VI. Utrzymanie w czasie budowy	—	"	—	"
VII. Koszta zarządu	1.076	"	32	"
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane	—	"	—	"
razem	7.726	złr.	74	ct.

W porównaniu z preliminowaną na te roboty kwotą 7.800 złr. 78 ct. okazuje się oszczędność w wysokości 74 złr. 4 ct.

Roboty regulacyjne przy przedsiębiorstwach wymienionych pod pozycją 11 i 12 prowadziły organa techniczne c. k. Ministerstwa rolnictwa pod kierownictwem sekcji c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich w Przemyślu.

13. Zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Stryja.

Roboty około zabudowania górskich potoków Diwezy, Róg i Huściaków w dorzeczu Stryja w powiecie Turczańskim nie zostały w r. 1894 przez sekcję c. k. oddziału leśno-technicznego w Przemyślu rozpoczęte.

14. Regulacja Złotej Lipy

Koszta budowy przy tej regulacji za rok 1894: sprawdzone przez oddział rachunkowy przedstawiają się jak następuje:

I. Roboty ziemne	7.848	złr.	94	ct.
II. Roboty regulacyjne i ubezpieczenia	442	"	40	"
III. Budowa obiektów	547	"	37	"
IV. Wykupno gruntów i odszkodowania	575	"	77	"
V. Konserwacya w czasie budowy	—	"	—	"
VI. Zarząd	2.003	"	49	"
VII. Rozmaite i nieprzewidziane	631	"	37	"
<u>razem koszta budowy 12.049 złr. 34 ct.</u>				

W porównaniu z preliminowaną w kosztorysie na wykonanie powyższych robót kwotę 11.917 złr. 84 ct. okazuje się przekroczenie w wysokości 131 złr. 50 ct.

Przekroczenie to wywołanem zostało przez niekorzystne dla budowy wysokie stany wód, wskutek czego rozmiar robót wypadł bardzo mały, co wywołało przekroczenie w rubryce kosztów zarządu, które w rzeczywistości są stałe, w preliminarzu zaś obliczone są w procentach kosztów właściwej budowy.

Kierownictwo budowy przy tej regulacji prowadził inżynier biura melioracyjnego Paweł Dyrdoń.

15. Osuszenie bagien w powiatach łańcuckim i jarosławskim.

Sprawdzone przez oddział rachunkowy koszta budowy w r. 1894 przedstawiają się jak następuje:

I. Roboty . ziemne	6.517	złr.	32	ct.
II. Ubezpieczenie szkarp	2.342	"	65	"
III. Budowa obiektów	123	"	98	"
IV. Wykupno gruntów	3.038	"	95	"
V. Koszta zarządu	1.919	"	89	"
VI. Nieprzewidziane	70	"	53	"
<u>ogółem koszta budowy 14.013 złr. 32 ct.</u>				

Ponieważ na wykonanie pomienionych robót była w preliminarzu kosztorysowym przewidziana kwota 16.033 złr. 65 ct. okazuje się przeto zaoszczędzenie w wysokości 2.020 złr. 33 ct.

Prowadzenie budowy przy tem przedsiębiorstwie powierzył Wydział krajowy inżynierowi adjunktowi Janowi Haładejowi.

16 Regulacya potoku Dumnego.

Sprawdzone przez oddział rachunkowy koszta budowy za rok 1894 przedstawiają się następnie:

I. Roboty ziemne	5.844	złr.	43	ct.
II. Obiekty	21	"	60	"
III. Roboty dodatkowe	—	"	—	"
IV. Wykupno gruntów i odszkodowania	4.275	"	89	"
V. Konserwacya w czasie budowy	291	"	55	"
VI. Zarząd	1.785	"	—	"
VII. Rozmaite i nieprzewidziane	893	"	91	"
<u>ogółem koszta budowy . . . 13.112 złr. 38 ct.</u>				

Na pomienione roboty przewidziano w preliminarzu kosztorysowym kwotę 23.294 złr. 70 ct.; wskutek czego okazuje się oszczędność w kwocie 10.182 złr. 41 ct.

Nadzwyczaj wysoką oszczędność tę, przenoszącą 43.7% preliminarza kosztorysowego przypisać należy wyjątkowej nędzy okolicznej ludności włościańskiej, dotkniętej dwuletnimi nieurodzajami, która dozwoliła kierownikowi budowy wykonanie roboty ziemne po minimalnych cenach.

Budowę przy tem przedsiębiorstwie prowadził inżynier adjunkt krajowego biura melioracyjnego Dyonizy Howarth.

17. Regulacja Dniestru między Rozwadowem i Żurawnem.

C. k. Namiestnictwo nie udzieliło dotychczas Wydziałowi krajowemu sprawozdania budowlanego za rok 1894.

B) Przedsiębiorstwo powiatowe.

18. Obwałowanie Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.

a) Obwałowanie Wisły.

Podług protokołu komisji kolaudacyjnej z dnia 5. października 1895 wykonano w r. 1894:

w seceyi V. wał na długości	4.740 mb.
w seceyi VIIa " "	3.873 mb.
razem na długości	<u>8.613 mb.</u>

Z tego przypada na częściowe wykonanie wału:

w seceyi V.	500 mb.
zaś w seceyi VIIa	640 mb.
razem	<u>1.140 mb.</u>

zaś na uzupełnienie niewykończonego w r. 1893 wału:

w seceyi VIIa	2.113 mb.
-------------------------	-----------

Objekty wykonano następujące: w seceyi V. szluzę w Machowie i 2 przepusty betonowe w Nagnojowie. Oprócz tego wykonano w seceyi IV. rów Podłeski na długości 160 m., zaś w seceyi V. rów Miechociński, rów boczny w Miechocinie i rów Machowski o łącznej długości 1.307 mb. Nadto wykonano 4 przejazdy w seceyi V. zaś 5 przejazdów w seceyi VIIa.

Koszta budowy w r. 1894 przedstawiają się według protokołu kolaudacyjnego jak następuje:

I. Roboty ziemne	33.195 złr. 70 ct.
II. Objekty	4.058 " 66 "
III. Obsiew wałów	136 " 44 "
IV. Wykupno gruntów	5.213 " 02 "
V. Konserwacya	553 " 32 "
VI. Koszta zarządu	2.765 " 08 "
VII. Rozmaite i nieprzewidziane	2.434 " 46 "
suma kosztów budowy	<u>48.356 złr. 68 ct.</u>

Na wykonanie tych robót preliminowano w kosztorysie kwotę 48.704 złr., z czego okazuje się oszczędność w kwocie 347 złr. 32 ct.

Budową wałów kierował w r. 1894 inżynier krajowego biura melioracyjnego Karol Boziewicz.

b) Obwałowanie Sanu tudzież I. seceyi wału Wiślanego.

Według protokołu komisji kolaudacyjnej z dnia 6. października 1895 wykonano w r. 1894:

1) nad Sanem:

prawy wał Sanu na długości	6.224 m.
lewy wał Jodłówki i Lipy na długości	1.220 m.
prawy " " " " " "	2.853 m.
razem na długości	<u>9.077 m.</u>

z czego przypada 822 m. na częściowe uzupełnienie.

Przekop Jodłówki wykonano w zupełności na przestrzeni 1.220 m., zaś częściowo na długości 100 m.

Oprócz tego wykonano w lewym wale Jodłówki i Lipy 1 przepust betonowy wraz z rowem odpływowym i dopływowym w 1 rampę zaś na prawym wale Sanu 10 ramp.

2) w seceji I. wału Wiślanego.

Wał Wiślany na długości 3.023 mb. z czego niedosypano 300 mb. prawy wał na Strachockiej rzece o długości 290 mb., zaś oprócz tego dosypano 270 mb. wału niewykończonego w r. 1893.

Oprócz tego wykonano w wale Wiślanym 1 przepust betonowy z rowem odpływowym, rów dopływowy i odpływowy do szluzu Nr. 1, tudzież 5 ramp na wale Wiślanym i 1 rampę na prawym wale strachockiej rzeki.

Koszta budowy w r. 1894 przedstawiają się według protokołu komisji kolaudacyjnej jak następuje:

I. Roboty ziemne	47.287	złr.	78	ct.
II. Objekty	4.115	"	62	"
III. Obsiew wałów	205	"	80	"
IV. Wykupno gruntów i odszkodowania	11.613	"	80	"
V. Konserwacya	983	"	09	"
VI. Zarząd	2.115	"	82	"
VII. Roznaite i nieprawdziwe	3.570	"	67	"
razem koszta budowy	69.893	złr.	58	ct.

W porównaniu z preliminarzem kosztorysowym, w którym na pomocniane roboty przewidziano kwotę 70.690 złr. 2 ct., okazuje się za rok 1894 oszczędność w kwocie 796 złr. 44 ct.

Budowę kierowali w r. 1894 kolejno inżynierowi-asystenci Andrzej Kornella i Konstanty Wiśniewski.

C. Przedsiębiorstwa spółkowe.

19. Osuszenie bagien Oleskich.

Pomimo kilkakrotnego wezwania spółka wodna operatorów wykonawczych nie przedłożyła.

20. Osuszenie bagien Rudnickich.

Z powodu, że spółka wodna operatu wykonawczego za rok 1894 nie przedłożyła, zamknięcie rachunków nie mogło zostać sporządzonem.

21. Osuszenie bagien Niskich.

Koszta budowy za rok 1894, sprawdzone przez oddział rachunkowy przedstawiają się jak następuje:

I. Kanał główny „Piorunka*.

1. Roboty ziemne	1.058	złr.	84	ct.
2. Wykupno gruntów	4.746	"	23	"
3. Ubezpieczenie płótkami i darnią	1.461	"	52	"
4. Budowa mostów	174	"	09	"
5. Konserwacya	199	"	62	"
6. Budowa szluzu	2.114	"	84	"
7. Nieprzewidziane	400	"	47	"
razem			10.155	złr. 61 ct.

II. Rów dopływowy „Zatyki“.

a) z rowem bocznym.

1. Roboty ziemne	961 zlr. 61 ct.	
3. Ubezpieczenia płotkami i darnią	987 „ 17 „	
4. Budowa mostów	175 „ 92 „	
7. Nieprzewidziane	57 „ 66 „	
razem		2.182 zlr. 36 ct.

b) Rów „Olszowy“.

1. Roboty ziemne	139 zlr. 97 ct.	
3. Ubezpieczenie płotkami i darnią	265 „ 40 „	
7. Nieprzewidziane	33 „ 27 „	
razem		438 zlr. 64 ct.

c) Dopływy na „Pogoni“.

α) Stary Rów:

1. Roboty ziemne	119 zlr. 21 ct.	
3. Ubezpieczenie płotkami i darnią	213 „ 33 „	
razem		332 zlr. 54 ct.

β) Rów „Korabińsko-Maziarski“.

1. Roboty ziemne	128 zlr. 66 ct.	
3. Ubezpieczenie płotkami i darnią	264 „ 88 „	
razem		393 zlr. 54 ct.

γ) Rów Maziarski:

1. Roboty ziemne	85 zlr. 78 ct.	
Ogólne koszta zarządu	4.586 „ 12 „	
razem		18.171 zlr. 59 ct.

IV. Wnioski w sprawie podjęcia regulacji rzek karpackich i nowych przedsięwzięć melioracyjnych.

A) Regulacja rzek karpackich (Soły i Łomnicy).

Jak już w zeszłorocznym przedłożeniu melioracyjnym Wydział krajowy miał zaszczyt zdać sprawę Wysokiemu Sejmowi, departament techniczny c. k. Namiestnictwa przerobił generalne projekty regulacji Soły i Łomnicy wedle wskazówek delegata ministeryalnego c. k. nadradcy budownictwa p. Romualda Iszkowskiego i sprostował sumy kosztorysowe dla regulacji Soły na 1,790.000 zlr., dla regulacji zaś Łomnicy z dopływami Czezwą i Dubą na 2,388.500 zlr. Przedłożonych jednak przez Wydział krajowy z temi sumami kosztorysowemi projektów ustaw nie zaleciła jednak komisya gospodarstwa Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia, gdyż kosztorysy c. k. Namiestnictwa nie były jeszcze wówczas zatwierdzone przez władze centralne.

Reskryptem z d. 9. stycznia 1895 l. 25.271/3.266, intymowanym Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Namiestnictwa z d. 1. lutego 1895 l. 3.595, oznajmiło też c. k. Ministerstwo rolnictwa (na podstawie odezwy c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 29. grudnia 1894 l. 61.616), że przedłożony przez c. k. Namiestnictwo elaborat, który się okazuje tylko jako reprodukeya projektu generalnego z r. 1886, nie odpowiada obecnemu stanowi rzek i nie może służyć za substrat do ustawodawczego traktowania. Zarazem zażądało to

Ministerstwo zgodnie z opinią ministeryalnego departamentu wodnego gruntownej modyfikacji projektów, a przedewszystkiem odpowiedniego sprostowania i uzupełnienia zdjęć hydrotechnicznych, oraz przeprowadzenia potrzebnych pomiarów i innych badań na miejscu.

Widząc, że decyzja powyższa odroczy tylko sprawę i narazi fundusze publiczne na niepotrzebne wydatki z powodu nowych zdjęć, które, jak to bywa przy rzekach górskich, już po roku nie będą odpowiadały rzeczywistości, oświadczył się Wydział krajowy w odezwie z dnia 26. marca 1895, l. 10.092 przeciw ponownym pomiarom i opracowywaniu szczegółowych projektów, a natomiast za przyjęciem sum kosztorysowych obliczonych przez oddział techniczny c. k. Namiestnictwa i uzupełnieniem projektów dopiero na podstawie doświadczeń zebranych na uregulowanych przestrzeniach doświadczalnych w myśl propozycji c. k. Namiestnictwa. Reskryptem z d. 22. czerwca 1895 l. 12.739/1.694 wydelegowało c. k. Ministerstwo rolnictwa dla zbadania sprawy c. k. nadinsygniera ministeryalnego p. Artura Herbsta, który po przeprowadzeniu szczegółowej reambulacji Łomnicy i Soły zajął się przerobieniem projektów, i jak w odpowiedzi na telegram wystosowany przez nas do J.E. p. Prezydenta ministrów c. k. Namiestnictwo w odezwie z dnia 23. listopada 1895 l. 94.812 oznajmiło, wyśrodkował ostatecznie te same sumy kosztorysowe, co oddział techniczny c. k. Namiestnictwa, mianowicie:

a) na regulację Soły od Miłówki aż do ujścia do Wisły pod Oświęcimem 1,790.000 złr.

b) na regulację Łomnicy od Osmoły aż do ujścia do Dniestru łącznie z regulacją Czezwy od Spasa i DUBY od Roźniatowa w dół 2,388.500 złr.

Gdy więc sumy kosztorysowe dla regulacji Soły i Łomnicy zostały ustalone przez władze centralne, pozwalamy sobie ponownie przedłożyć Wysokiemu Sejmowi zeszlenczone projekty ustaw o regulacji tych rzek w brzmieniu obowiązującej już ustawy o regulacji Dniestru między Rozwadowem a Żurawnem (Dz. u. kraj. Nr. 33 z r. 1893), wedle których to projektów fundusz krajowy i państwowa dotacja budowli wodnych miałyby się przyczynić 40% datkami, państwowy zaś fundusz melioracyjny 20% zasiłkiem.

Jako termin rozpoczęcia robót proponujemy rok 1897, gdyż 40% datki dotacji budowli wodnych nie zostały wstawione do prelininarza państwowego na rok 1896, okres zaś budowlany na tyle lat dla każdej rzeki, ile razy suma kosztorysowa jest podzielna przez 100.000 złr., t. j. dla Soły na lat osiemnaście, dla Łomnicy zaś na lat dwadzieścia cztery, tak ażeby zarząd budowy nie absorbował przy jednej rzece więcej niż dwóch techników, oraz przez forsowne prowadzenie robót nie podwyższać cen materiałów i robocizny. Przy podobnem unormowaniu okresu budowlanego będzie też z góry przewidzianym roczny wydatek kraju na każdą rzekę karpacką, który wynosić będzie około 40.000 złr.

40% udział kraju w kosztach wynosić zatem będzie:

a) przy regulacji Soły ogółem 716.000 złr., przy 18-letnim zaś okresie budowy corocznie 39.778 złr.;

b) przy regulacji Łomnicy z dopływami Czezwą i DUBĄ ogółem 955.400, przy 24-letnim zaś okresie budowy corocznie 39.808 złr.

Pierwsze raty 40% zasiłków krajowych wstawione zostaną do prelininarza na rok 1897.

Przedkładając Wys. Sejmowi projekty ustaw o systematycznej regulacji Soły i Łomnicy, musi Wydział krajowy zarazem zwrócić uwagę na konieczność równoczesnego przeprowadzenia zabudowań potoków górskich w ich dorzeczych w myśl a) programowej uchwały Wys. Sejmu z dnia 13. lutego 1894. W tym celu Wydział krajowy ma zaszczyt zaproponować w swych końcowych wnioskach (pod X.) uchwalenie wezwania do c. k. Rządu o przyspieszenie opracowania projektów tych zabudowań.

B) Nowe przedsiębiorstwa melioracyjne.

Zgodnie z programem uchwalonym przez Wysoki Sejm dnia 13. lutego 1894 mamy zaszczyt przedłożyć wnioski na przeprowadzenie w drodze specjalnych ustaw krajowych czterech nowych przedsiębiorstw melioracyjnych, mia-

nowicie: zabudowania potoków górskich w dorzeczu Dniestru i zabudowania potoku Glińsko (w dorzeczu Bugu), których projekty opracowała sekcya Przemyska c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich, tudzież uzupełnienia regulacyi Krzemienicy i Babulówki z dopływami i uzupełnienia obwałowania Wisły i Wisłoki w powiecie Mieleckim, dla których to robót przygotowało projekty techniczne kraj. biuro melioracyjne.

Roboty przy pierwszych trzech przedsiębiorstwach miałyby być rozpoczęte w r. 1896, przy uzupełnieniu zaś obwałowania Wisły i Wisłoki w powiecie Mieleckim dopiero w r. 1897, t. j. po wykończeniu obwałowania niziny nadwiślańskiej w powiecie Tarnobrzeskim.

1. Zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Dniestru.

Na żądanie Wydziału krajowego opracowała sekcya Przemyska c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich projekt zabudowania i zalesienia górnego dorzecza Dniestru, które to roboty stanowią niezbędne uzupełnienie przygotowywanego przez biuro melioracyjne projektu regulacyjnego.

Pole robocze obejmuje obszar 721,4 km² w 37 gminach katastralnych powiatów Turczańskiego i Staromiejskiego i rozciąga się na górny bieg Dniestru od źródeł w gminie Wołcze do ujścia potoku Jabłonki pod Starem miastem.

Projekt generalny obejmuje:

a) z a b u d o w a n i e, w z g l ę d n i e k o r e k c y ą: 3 potoków w dorzeczu Jabłonki, 4 potoków pod Starem miastem, Suszycy małej i wielkiej, Leniny, potoków Podbuż i Kilezyn, debry Ispiec, Topolnicy i jej 6 dopływów, 2 potoków w Strzyżkach, 3 dopływów Jasienicy, potoków Gwoździec, Rojbyn i Rypiany, wreszcie korekcyą samego Dniestru w Hołowiecku, Mszańcu, Dniestrzyku hołowieckim i Żukotyńnie kosztem 368.178 złr. 76 ct.;

b) wykupno nieproduktywnych pastwisk nad wymienionymi potokami o powierzchni 3.451 ha (po 25 złr. kosztem 86.275 złr.) wraz z zalesieniem tych nieużytków kosztem 238.119 złr.; razem kosztem 606.297 złr. 76 ct. czyli okrągło 606.000 złr.

Gdy c. k. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z dnia 9. listopada 1895 l. 20.735 (intymowanym odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 28. listopada 1895 l. 95.199 oświadczyło gotowość pokrycia połowy kosztów z państwowego funduszu melioracyjnego jeżeli połowa zostanie pokrytą przez kraj i jeżeli spłata datków rozłożoną zostanie na lat piętnaście począwszy od r. 1896, pozwałamy sobie przedłożyć Wys. Sejmowi projekt ustawy zapewniającej wykonanie robót zgodnie z postanowieniem Ministerstwa rolnictwa w ciągu lat 15 w drodze przedsiębiorstwa krajowego i upraszać o uchwalenie w budżecie krajowym na r. 1896 pierwszej raty 50% zasiłku krajowego.

Całkowity datek kraju wynosić będzie przy tem przedsiębiorstwie 303.000 złr., roczny zaś 20.200 złr.

2. Zabudowanie potoku Glińsko.

W skutek licznych podań Wydziału powiatowego w Żółkwi i stron interesowanych, wnoszonych do Wydziału krajowego, zarządziło c. k. Ministerstwo rolnictwa na wniosek Wydziału krajowego przedłożony c. k. Namiestnictwu odezwą z dnia 27. listopada 1891, l. 50.171. opracowanie projektu zabudowania miejscowego potoku w Glińsku, który w czasie ulewnych deszczów zasypuje kamieniami i rumowiskiem przyległe domy i ogrody, cerkiew, cmentarz, fabrykę wyrobów ceramicznych i drogę powiatową, a w r. 1891 do tego stopnia osiem chat włościańskich zatopił i zamulił równo ze strzechami, że mieszkańcy zaledwie życie uratować mogli uciekając oknami, a następnie zmuszeni byli chaty do reszty rozebrać i przestawić.

Sporządzony przez sekcję Przemyską c. k. oddziału leśno-technicznego projekt obejmuje:

a) zabudowanie źródłowisk potoku Glińsko kosztem . . .	20.021 złr. 70 ct.
b) regulacyę dolnego biegu tego potoku kosztem . . .	15.952 " 73 "
c) regulacyę potoku Świętojańskiego (dopływu pot. Glińsko) kosztem	4.897 " 85 "
d) wykupno gruntów kosztem	200 " — "
e) koszta zarządu i nieprzewidziane wydatki	4.107 " 23 "

razem . . . 45.179 złr. 51 ct.

czyli okrągło 45.000 złr.

Zgodnie z wnioskiem rzezonose sekyi tudziez na podstawie wyniku reambulacyi projektu przeprowadzonej dnia 6. czerwca r. b. przez delegatów c. k. Ministerstwa rolnictwa i Wydziału krajowego proponuje Wydział krajowy wykonanie wszystkich projektowanych robót w drodze przedsiębiorstwa krajowego przy 50% udziale kraju i państwowego funduszu melioracyjnego w ciągu lat czterech począwszy od r. 1896.

Obciążenie kraju wynosiłoby przy tem przedsiębiorstwie ogółem 22.500 zlr., roczny zaś datok 5.625 zlr.

3. Uzupełnienie regulacyi Krzemienicy i Babulówki z dopływami.

W myśl ustawy z dnia 10. czerwca 1888 Dz. u. kraj. Nr. 70 miała być wykonaną regulacya Krzemienicy i Babulówki na przestrzeni od gminy Hyki do ujścia do Wisły, wraz z uregulowaniem potoku Rowu i Trześni w ciągu lat pięciu począwszy od r. 1888 w drodze przedsiębiorstwa krajowego. Za podstawę techniczną tej regulacyi służył projekt oddziału technicznego c. k. Starostwa w Tarnobrzegu z r. 1876, który obejmował tylko roboty ziemne i częściowo kupno gruntów, a co do budowy obiektów (szluz i przepustów) uzupełnionym został przez kraj. biuro melioracyjne; suma zaś kosztorysowa preliminowana na 160.000 zlr. zredukowaną została przez ministeryalny departament techniczny na 155.000 zlr.

Roboty rozpoczęte w r. 1889 musiały być przerwane w ciągu r. 1894 z powodu zupełnego wyczerpania funduszu, który nie wystarczył na programowe wykonanie budowy. Z tego powodu zarządził Wydział krajowy w r. 1894 wykonanie uzupełniających zdjęć i nowego projektu technicznego, które poruczył kierownikowi budowy, inż. Janowi Bochniakowi.

Jak na miejscu stwierdziła we wrześniu r. b. komisya kolaudacyjna złożona z delegatów c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego, tudziez z przewodniczącego spółki wodnej p. Jana br. Tarnowskiego z Malinia, wykonane zostały do r. 1894 w granicach pierwotnego preliminarza kosztorysowego (155.000 zlr.):

a) w zupełności regulacya potoków Trześni, oraz Krzemienicy i Babulówki;

b) częściowo regulacya potoku Rów na długości 6,68 km.

Wedle opinii komisyi wszystkie roboty wykonano bardzo starannie i ekonomicznie, za co też komisya wyraziła kierownictwu budowy uznanie.

Powodem wyłącznym, że programowe roboty nie zostały wykonane za sumę kosztorysową 155.000 zlr., jest wedle zdania komisyi kolaudacyjnej niedostateczność projektu i kosztorysu rządowego z r. 1876, a mianowicie:

1) Kosztorys z r. 1876 przewidywał, że właściciele odstąpią bezpłatnie grunta pod łożysko potoków i wałów, podczas gdy zarząd budowy opłacać musiał z funduszu regulacyjnego odszkodowania przyznane prawomocnymi orzeczeniami władz politycznych.

Komisya kolaudacyjna wyraziła też zdanie, że odszkodowania te całkiem słusznie zostały wypłacone, gdyż właściciele mniejsi nadbrzeżnych gruntów, którzy znaczną część swej własności odstąpić musieli pod przekopy i wały, nie mogą być zobowiązani do ponoszenia podobnych ofiar na korzyść całego okręgu konkurencyjnego, który sięga na szerokość kilku kilometrów od zregulowanych potoków.

2) Ruch ziemi musiał być wykonanym w znacznie większych zamiarach a to stósownie do podstawy hydrotechniczej zatwierdzonej przez ministeryalny departament techniczny, wedle której cała wielka woda ma być nieszkodliwie odprowadzoną.

3) W rubryce kosztów zarządu przewidziano w kosztorysie z r. 1876 tylko kwotę 6.177 zlr. 40 ct., w tem przypuszczeniu, że do prowadzenia budowy nie będzie delegowanym osobny technik, lecz jeden z urzędników technicznych c. k. Starostwa tarnobrzskiego przy sposobności budowy tam na Wiśle i Wisłocze doglądać będzie robót na Krzemienicy i Babulówce z dopływami.

Tymczasem w myśl obowiązującej instrukcyi techniczno-administracyjnej z dnia 28. września 1888 Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 94 wydelegowym został

do tej budowy osobny technik, którego pobory i dodatek budowlany obciążą fundusz regulacyjny i przyczyniły się również do przekroczenia preliminarza kosztorysowego.

4) Wreszcie największe przekroczenie spowodowała rubryka wydatków rozmaitych i nieprzewidzianych, które prelininowane były na 2.762 złr. 24 ct, (dla zaokrąglenia sumy kosztorysowej) na cały pięcioletni okres budowy, a w ciągu ostatnich 3 lat budowlanych (1892—4) wyniosły 17.449 złr. 57 ct. Z rubryki tej pokryto koszty niezbędnych ubezpieczeń brzegów płotkami i darniami, gdyż bez tych ubezpieczeń łożyska potoków w gruncie o podglebiu piaskowem wcale by się nie utrzymały, dalej koszty budowy ramp, brodów i mostów, tudzież rowów odpływowych od obiektów wałowych.

Zaprojektowane przez kierownika budowy uzupełnienie regulacji obejmuje:

a) wykończenie regulacji potoku Rów na długości	13.020	klm.
b) regulację dopływów potoku Rów (kanałów Chorzelowsko - Jaślańskiego, Rzeka, Wojsławsko - Cyranowskiego i od Smoczki) na długości	23.754	„
c) wykonanie 7 rowów osuszających, wpadających do Krzemienicy i Rowu, na długości	29.176	„
razem	65.950	„

Koszta tych robót obliczone na podstawie cen rzeczywistych budowy przedstawiają się następująco:

I. Wypkupno gruntów	29.706	zł. 04	ct.
II. Roboty ziemne	96.106	„ 38	„
III. Budowa obiektów	14.838	„ 05	„
IV. Roboty dodatkowe (ubezpieczenia brzegów i dna)	26.811	„ 66	„
V. Konserwacya w czasie budowy (10% z Rub. II)	9.610	„ —	„
VI. Koszta zarządu (w ciągu 5 lat 10% z Rub. II, III i IV)	13.775	„ —	„
VII. Rozmaite i nieprzewidziane (około 3% z Rub. II, III i IV)	4.152	„ 87	„
ogółem	195.000	„ —	„

czyli 2.956 zł. 78 ct. na jeden kilometr.

Po wykończeniu całej regulacji koszta robót osiągną sumy (155.000 + 195.000) = 350.000 zł. wa., tak iż przy oznaczonym przez władzę polityczną okręgu konkurencyjnym 18.120 morgów 498 kwadr. sążni wypadnie przeciętny koszt melioracyi jednej morgi na niespełna 19 zł. 32 ct. wa.

Gdy więc rentowność przedsiębiorstwa nie ulega wątpliwości a komisya kolaudacyjna po zbadaniu sprawy na miejscu uznała wykonanie zaprojektowanych robót uzupełniających za niezbędnie potrzebne dla odwodnienia zabagnionych wielkich obszarów, tem bardziej, że przeważną część gruntów nad górnym biegiem potoku Rów z dopływami stanowią niedopuszczalne ily o podglebiu piaskowem, które po wykonaniu regulacji wielką odniosą korzyść; — pozwalamy sobie przedłożyć Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy zapewniającej wykończenie robót koło regulacji Krzemienicy i Babulówki z dopływami w drodze przedsiębiorstwa krajowego w ciągu lat pięciu począwszy od r. 1896.

Obeciążenie funduszu krajowego przy uzupełnieniu tego przedsięwzięcia wynosić będzie ogółem 78.000 zł. w. a. (40% sumy kosztorysowej), rocznie zaś 15.600 zł. wa.

30% datek państwowego funduszu melioracyjnego i konkurencyi wynosić będzie ogółem po 58.500 zł. wa., rocznie zaś po 11.700 zł. wa.

Co do kodyfikacyi projektu ustawy nadmieniamy, że gdy orzeczeniem c. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 20. marca 1895, l. 24.466/1.476 wyłączone zostały z okręgu konkurencyjnego grunta i zakłady położone w perymetrze kanału Tuszowskiego (Chorzelowsko - Jaślańskiego), a obecnem uzupełnieniem regulacji objęte jest także wykonanie tego kanału, okręg spółki winien być rozszerzonym, czemu też daje wyraz odnośne postanowienie §. 3. projektu

ustawy. Obok tego wypadnie obciążyć obszar dworski Cyrankę kwotą 3.186 zł. w. a. jako 30% datkiem do kosztów regulacji potoku Rów od km. 16,6 do km. 19,7 obliczonych na 10.620 zł. wa., gdyż ta przestrzeń kanału ma być wykonaną w lasach, (a obecnie w karczemkach), należących do wymienionego obszaru dworskiego, a niewcielonych do okręgu konkurencyjnego.

4. Uzupełnienie obwałowania Wisły i Wisłoki w powiecie Mieleckim.

Reskryptem z d. 15. listopada 1886 l. 14.347/1.348 zgodziło się c. k. Ministerstwo rolnictwa w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych na wniosek Wydziału krajowego, ażeby uzupełnienie obwałowania niziny nadwiślańskiej przeprowadzonym zostało stopniowo, postępując z dofu od najbardziej zagrożonego powiatu Tarnobrzeskiego.

W myśl tej decyzji zarządził Wydział krajowy w. r. 1888 po wykończeniu projektu obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim o wykonanie pomiarów dla uzupełnienia obwałowania Wisły i Wisłoki w powiecie Mieleckim, które to pomiary przeprowadzili w latach 1888 i 1889 ówczesny inżynier biura melior. Andrzej Kędzior wraz z inżynierami-asystentami Stanisławem Szczepanowskim i Janem Bochniakiem.

Sporządzony przez inż. Szczepanowskiego i Bochniaka projekt techniczny obejmuje nie tylko obwałowanie Wisły i Wisłoki, dla ochrony od zalewu 40.730 morgów, lecz także niezbędną dla odwodnienia sieć kanałów osuszających w szerokiej nizinie Wisły i Wisłoki, a to w myśl licznych petycji wnoszonych przez interesowane gminy i obszary dworskie, tudzież specjalnych poleceń Wysokiego Sejmu wydanych w skutek tych petycji, a mianowicie:

- 1) podwyższenie 11,748 km. wału nadwiślańskiego od granicy powiatu Tarnobrzeskiego do Wisłoki (sekeya VII. b.) kosztem 123.800 zł.
- 2) podwyższenie 17,59 km. wału nadwiślańskiego od Wisłoki do Nowego Brnia (sekeya VIII) kosztem 157.600 zł.
- 3) obwałowanie prawego brzegu Wisłoki od Rzysk do Wisły na długości 14.668 km. kosztem 118.900 zł.
- 4) obwałowanie lewego brzegu Wisłoki od kanału Nowej Wiszni do Wisły na długości 13,849 km. kosztem 95.700 zł.
- 5) uzupełnienie wałów wstecznych Starego Brnia i Łukawca na długości 26,55 km. kosztem 172.400 zł.
- 6) uzupełnienie sieci kanałów osuszających po prawym brzegu Wisłoki, a w szczególności:
  - a) kanałów spółki wodnej Chorzelowskiej, które niezbędnie potrzebują pogłębienia, na długości 42,149 km. (wraz z rowami bocznymi długości 11,2 km.) kosztem 52.000 zł.
  - b) wykonanie kanału Dymitrowsko-Młodochow-skiego z dopływami na długości 25,757 km. kosztem 57.400 zł. 109.700 zł.
- 7) uzupełnienie sieci kanałów po lewym brzegu Wisłoki, a w szczególności:
  - a) dopływów Starego Brnia na długości 32,343 km. 67.100 zł.
  - b) 3 kanałów osuszających między Przeclawiem a Wołą mielecką długości 24,71 km. kosztem 52.200 zł. 119.300 zł.

Ogółem 84.406 kilometrów wałów (z 70,07 kilometrów rowów dopływowych i odpływowych przy obiektach wałowych), 136.159 kilometrów kanałów osuszających, 11 szluz mурowanych, 47 przepustów betonowych i 206 mostków drewnianych łącznym kosztem 897.400 zł.

Przez projektowane roboty ma być ochronionym od zalewu:

- a) po prawym brzegu Wisłoki obszar 15.494 morgów kosztem 242.700 zł., tak iż przeciętny koszt ochrony 1 morgi wynosi 15 zł. 66 ct.;
- b) po lewym brzegu Wisłoki obszar 25.236 morgów kosztem 425.700 zł., z czego wynika przeciętny koszt ochrony 1 morgi 16 zł. 87 ct.;

Z projektowanych kanałów osuszających korzysta:

a) po prawym brzegu Wisłoki obszar 16.229 morgów, tak iż przy ogólnych kosztach tego osuszenia 109.700 zł. wypada przeciętny koszt osuszenia 1 morgi na 6 zł. 76 ct.;

b) po lewym brzegu Wisłoki obszar 12.218 morgów, tak iż z ogólnych kosztów 119.300 zł. przypada na 1 morgę 9 zł. 76 ct.

Gdy wedle wykazu szkód powodziowych w r. 1884 przeciętna strata w plonach z 1 morgi wynosiła 20 zł. w powiecie Mieleckim, nie ulega rentowności i pożytek projektowanych robót żadnej wątpliwości.

Z uwagi, że interesowani w projektowanym obwałowaniu właściciele gruntów konkurują już po części do czterech spółek wodnych, powzięła Rada powiatowa Mielecka na posiedzeniu z d. 7. września 1895 jednomyślną uchwałę, wedle której obwałowanie to uznanem zostało za przedsięwzięcie powiatowe, podobnie jak uzupełnienie obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.

W uwzględnieniu tej uchwały Rady powiatowej, tudzież w oczekiwaniu pomyślnego wyniku reambulacji projektu przeprowadzonej przez c. k. Namieśtnictwo w listopadzie r. b., pozwala sobie Wydział krajowy przedłożyć Wys. Sejmowi projekt ustawy, wedle której rzeczony obwałowanie miałyby być przeprowadzonym w drodze przedsięwzięcia powiatowego przy 40% zasiłkach kraju i Państwa, w ciągu lat ośmiu, poczynwszy od r. 1897, kiedy już roboty około obwałowania niziny nadwiślańskiej w powiecie Tarnobrzeskim będą ukończone i technicy tam zajęci będą do dyspozycji Wydziału krajowego.

Obciążanie funduszu krajowego i państwowego funduszu melioracyjnego wynosić będzie przy tem przedsięwzięciu po 358.960 zł. w. a., obciążenie zaś powiatu Mieleckiego 179.480zł. w. a.

Roczny datek kraju i państwa wyniesie po 44.870 zł. w. a., powiatu zaś 22.435 zł. w. a.

W projekcie ustawy proponujemy następujące odmienne postanowienia od ustawy wydanej dla obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim:

1) W §. 5. zamieszczono postanowienie, że grzywny nakładane na szkodników za przekroczenia wodne przy tem przedsięwzięciu mają wpływać do funduszu konserwacyjnego, podobnie jak to ma miejsce przy zabudowaniu potoków górskich (§. 22. ustawy z d. 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 117). Z praktyki bowiem okazało się, że dochód z trawy na wałach obracany na konserwację tylko w pierwszych latach po dokonaniu nasypów jest pokaźny, jak długo pokarminy roślinne nie są w ziemi wyczerpane.

2) §. 6. proponujemy poruczenie zarządu budowy, zarówno jak i funduszków budowlanego i konserwacyjnego Wydziałowi krajowemu, Wydziały powiatowe bowiem nie posiadają ani sił technicznych, ani rachunkowych, któreby mogły prowadzić tak wielkie przedsięwzięcia.

3) Wreszcie z uwagi, że projektem obwałowania Wisły i Wisłoki w powiecie Mieleckim objęte jest także uzupełnienie robót 2 spółek wodnych: dla regulacji odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Nadbrzezańską, tudzież dla regulacji Starego Brnia z dopływami, uważamy za konieczne zamieszczenie postanowienia (§. 7), wedle którego z wejściem w życie ustawy o tem obwałowaniu Wydział krajowy musiałby objąć także konserwacją robót prowadzonych przez te spółki, na czem sprawa tylko zyskać może. Rozumie się samo przez się, że te dwie spółki stracą rację bytu, skoro wypełnią zobowiązania względem osób trzecich t. j. spłacą zaciągnięte pożyczki.

V. Uzasadnienie rubryki XIII. wydatków preliminarza funduszu krajowego na rok 1896.

Preliminowane przez Wydział krajowy w Rub. XIII. wydatki na r. 1896 wynoszą 522.007 zł. a. w. i w porównaniu z uchwaloną przez Wys. Sejm na rok 1895 kwotą 502.330 zł. a. w. okazują nadwyżkę 19.677 zł. a. w. Nadwyżkę tę spowodowały preliminarzowe większe wydatki na biuro meliora-

cyjne, które w r. 1896 ma być skompletowane do pełnego etatu, (w kwocie 7.833 zł. a. w.), oraz na lokalne regulacje rzek niespławnych, na które zażądało c. k. Namiestnictwo dotacyi wyższej o 18.695 zł.

Przeważna część wydatków prelininowanych w tej rubryce uzasadnioną już została w wyjaśnieniach do preliminarza, poz. 170 *h.* i 170 *m.* uzasadniono w I. części niniejszego sprawozdania; pozostają zaś do umotywowania następujące pozycje: 180, 181 *m, n, o*, 183 *a—f*.

Do poz. 180.

Na lokalną regulację rzek niespławnych w myśl uchwały Wys. Sejmu z d. 6. października 1882 prelininuje się zgodnie z załączonym $\%.$ wykazem Nr. 1. udzielonym odezwą c. k. Namiestnictwa z d. 26. listopada 1895 l. 69.318 sumę 135.318 zł. a. w., do dyspozycyi zaś Wydziału krajowego, jak na rok 1895, kwotę 5.000 zł. a. w., razem 140.318 zł. a. w. Jak już w poprzednich sprawozdaniach podniesiono. dotacya ta wynosiła do r. 1893 około 60.00 zł. a. w. w roku zaś 1894 wzrosła nagle do 124.797 zł. a. w. z powodu wielkich szkód, jakie wyrządziły wylewy w r. 1893 tak w nadbrzeźnych gruntach, jak i w wykonanych budowlach. Z podjęciem systematycznej regulacyi rzek karpackich Wydział krajowy starać się będzie o obniżenie tego wydatku, który przy dzisiejszej wysokości 40% udziale kraju w kosztach systematycznej regulacyi wystarczyłby na systematyczne uregulowanie Sanu i Dunajca, zwłaszcza, że wydatek ten wcale się nie przyczynia do podniesienia dotacyi powiatowej na regulację rzek, lecz wpływa tylko na zmniejszenie robót na przetrzeniach zostających pod wyłączną pieczęą Rządu.

Przy tej sposobności przedkładamy także $\%.$ udzielony nam powołaną odezwą c. k. Namiestnictwa wykaz Nr. 2. wykonanych w r. 1894 przy współudziale funduszu krajowego budowli wodnych, w którym obok długości wykonanych budowli i ubezpieczonych brzegów, podano powierzchnię uzyskanych i spodziewanych odsypisk.

Do poz. 181 *m, n, o*.

Wstawiono do preliminarza pierwsze raty 50% zasiłków krajowych na zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Dniestru i potoku Glinisko, tudzież na uzupełnienie regulacyi Krzemienicy i Babułówki z dopływami uzasadniono w IV części niniejszego sprawozdania.

Do poz. 183.

Wydatki prelininowane w tej pozycyi mają na celu w myśl uchwały Wys. Sejmu z d. 26. listopada 1889 umożliwić krajowi korzystanie z państwowej dotacyi melioracyjnej, która w r. 1895 wynosiła 190.000 zł., a na r. 1896 prelininowaną jest przez c. k. Ministerstwo rolnictwa w kwocie 260.000 zł.

Z dotacyi tej, która wynosi obecnie przeszło $\frac{1}{3}$ część państwowego funduszu melioracyjnego, udziela c. k. Ministerstwo rolnictwa wedle własnego uznania zasiłków na osuszenia i nawodnienia, zabudowanie potoków górskich, korekty rzek i potoków, budowle mające na celu ochronę od zalewu i podrywania gruntów i wodociągi, o ile te roboty nie przychodzą do skutku w drodze specjalnych ustaw, dalej na utrzymanie inżynierów kultury i biur melioracyjnych w kilku krajach, na meliorację Alp, wreszcie na utrzymanie ustanowionych dla Dalmaacyi i Wybrzeża państwowych techników melioracyjnych.

Ponieważ prelininowany w poz. 183 wydatek wynosi 30.842 zł., zatem przy uwzględnieniu przez Wydział krajowy proponowanych subwencyj wyniesie udział krajowy w rzeczony dotacyi (260.000 zł.) w r. 1869 również 30.842 zł., czyli zaledwie 11.8%, podczas gdy wedle zupełnie słusznej i racjonalnej zasady, przyjętej w Prusiech, co do rozdziału datku państwa na potrzeby prowincjonalne (w połowie wedle ludności, w drugiej zaś połowie wedle obszaru) kraj nasz powinien partycypować w tej dotacyi 26%, co odpowiada kwocie 67.600 zł.

Do poz. 183 *a*.

W skutek uchwały Wys. Sejmu z d. 30. stycznia 1894 ls. 48 powziętej w załatwieniu petycyi przysiółka Brzózy ad Wrzawy o zabezpieczenie gruntów leżących na granicy Państwa od zalewu, zarządził Wydział krajowy po

zbadaniu sprawy na miejscu przez techników państwowego i krajowego, opracowanie projektu, którem się zajął kierownik obwałowania Sanu, Konstanty Wiśniewski.

Do kosztów obliczonych na 3.521 zł. 70 ct., z których kwota 732 zł. 14 ct. przypada na grunta mające się odstąpić bezpłatnie przez interesentów, postanowił Wydział krajowy uchwałą z d. 14. czerwca 1895 (l.W.kr. 21.941/95) przyczynić się datkiem 1.395 zł. z funduszu krajowego pod warunkiem, jeżeli c. k. Ministerstwo rolnictwa przyzna dalszy zasiłek w tej samej wysokości z państwowej dotacji melioracyjnej.

Odezwą z d. 23. listopada 1895 l. 94.152 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że c. k. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z d. 7. listopada 1895 l. 17.677 przyrzekło udzielić na zaprojektowane roboty subwencji państwowej w kwocie 1.395 zł. pod warunkiem, że rząd rosyjski zgodzi się na ich wykonanie, i odniosło się równocześnie do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych o pośrednictwo dla wyjednania przyzwolenia rządu rosyjskiego.

Gdy więc subwencya państwowa na cel powyższy jest zapewnioną, upraszamy Wys. Sejm o uchwalenie preliminowanej subwencji 1.395 zł.

Do poz. 183 b.

Przy osuszeniu bagien Niskich subwencyonowanych z funduszu krajowego i państwowego meliorac. 20% zasiłkami, okazała się potrzeba wykonania nieprzewidzianych projektem mostów, szluz do zwilżania łąk i 2 rowów osuszających, których koszt wynosi 9.027 zł. 17 ct.

Na prośbę interesowanych gmin Nisko i Nowosielec, tudzież wydziału spółki, popartą przez Reprezentacyę powiatową w Nisku przyrzekł Wydział krajowy wyjednać u Wys. Sejmu na te roboty dodatkowe zasiłek 3.000 zł. w. a. i odniósł się odezwą z dnia 11. maja 1895 l. 19.064 do c. k. Namiestnictwa o przyznanie z państwowej dotacji melioracyjnej zasiłku w tej samej wysokości.

Gdy sąsiednia spółka wodna dla osuszenia bagien Rudnickich doznała w podobnym wypadku takiej samej pomocy Państwa i kraju, mamy zaszczyt upraszać Wysoki Sejm o uchwalenie wstawionego do preliminarza zasiłku 3.000 zł. w. a. dla spółki wodnej Niskiej w oczekiwaniu, że c. k. Ministerstwo rolnictwa udzieli spółce zasiłku w tej samej wysokości.

Do poz. 183 c.

Wydatek 1.309 zł. w. a. na przełożenie wału nadwiślańskiego w Dąbrowie wrzawskiej uzasadniono w II części niniejszego sprawozdania.

Do poz. 183 d.

Stosownie do opinii departamentu technicznego c. k. Namiestnictwa zmieniono trasę prawego wału Jodłówki (dopływu Sanu objętego projektem obwałowania Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzesckim), w skutek czego jednak okazała się potrzeba przełożenia tego wału o 1.275 metrów w gminie Radomyśl nad Sanem dla zupełnego zasłonięcia gruntów od zalewu, które to przedłużenie wedle obliczenia kierownika budowy wymagać będzie nakładu 2.785 zł. 14 ct.

Z uwagi, że te koszta nie znajdują w preliminarzu kosztorysowym obwałowania Wisły i Sanu pokrycia, postanowił Wydział krajowy przedłożyć c. k. Ministerstwu rolnictwa wniosek na pokrycie tych kosztów w stosunku przewidzianym ustawą z d. 9. czerwca 1889 Dz. u. kr. Nr. 48, mianowicie: na udzielenie 40% z państwowej i krajowej dotacji melioracyjnej, t. j. okragło po 1.114 zł., tak iż na fundusz powiatu Tarnobrzesckiego przypadłoby do pokrycia 20% czyli 557 zł. 3 ct. w. a. i odniósł się w tej sprawie odezwą z dnia 16. września 1895 l. 55.746 do c. k. Namiestnictwa.

Gdy Rada powiatowa Tarnobrzaska uchwałą z d. 30. października 1895 postanowiła 20% kosztów przyjąć na fundusz powiatowy, pozwalamy sobie upraszać Wysoki Sejm o uchwalenie 40% zasiłku w kwocie 1.114 zł. w. a. z funduszu krajowego, w oczekiwaniu, że c. k. Ministerstwo rolnictwa pokryje również 40% kosztów z państwowej dotacji melioracyjnej.

Do poz. 183 e.

W r. 1891 i 1892 wykonał przy pomocy państwowej i krajowej dotacyi melioracyjnej właściciel dóbr Zimnowoda p. dr. Władysław Rieger dwa przekopy na rzece Jasiółce pod Sądkową, Roztokami i Zimnowodą.

Ponieważ rzeczzone przekopy w międzyczasie już się zrealizowały, okazuje się potrzeba ubezpieczenia brzegów obu przekopów, którego koszta wynoszą 3.673 zł. 7 ct.

Ponieważ p. Rieger zobowiązał się pokryć $\frac{1}{3}$ część kosztów, przedłożył Wydział krajowy odezwą z d. 27. września 1895 l. 57.341 c. k. Namiestnictwu wniosek na pokrycie reszty kosztów po połowie z funduszu krajowego i państwowej dotacyi melioracyjnej.

W przypuszczeniu, że c. k. Ministerstwo rolnictwa przyzna na tę regulację lokalną zasiłek $33\frac{1}{3}\%$, wstawiliśmy do preliminarza na r. 1896 nasilek na ten cel w tej samej wysokości 1.224 zł., o którego uchwalenie Wys. Sejm upraszamy.

Do poz. 183 f.

W załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego o petycyi gminy Nienowice w sprawie udzielenia zasiłku na regulację rzeki Wiszni powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 12. maja 1893 następującą uchwałę:

„Petycyę gminy Nienowice odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia.“

Gdy z przeprowadzonego przez Wydział powiatowy Jarosławski badania na miejscu okazało się, że rzeka Wisznia między ujściem kanału Bucowskiego a Michałówką wyrządza wielkie szkody i podrywa zabudowania w gminie Nienowice, tak, że mieszkańcy corocznie z budynkami muszą się usuwać, zarządził Wydział krajowy opracowanie szczegółowego planu i kosztorysu, które poruczył inżynierowi Michałowi Kornelli.

Koszta zaprojektowanego przekopu, który ma na celu odwrócenie rzeki od wsi Nienowice, obliczono na 5.600 zł.

Ze względu na ubóstwo gminy, która nie jest w stanie przyczynić się do kosztów projektowanych robót jakkolwiek datkiem, postanowił Wydział krajowy upraszać Wys. Sejm o pokrycie połowy kosztów w kwocie 2.800 zł., oraz odnieść się do c. k. Rządu o przyznanie z państwowej dotacyi melioracyjnej zasiłku na pokrycie drugiej połowy kosztów.

Do poz. 183 g, h.

Wydatek uzasadniono w I. części tego sprawozdania.

Do poz. 183 i.

Do dyspozycyi Wydziału krajowego preliminarzuje się jak na rok 1895 dotacyę 10.000 zł., która zaledwie wystarczy na subwencyonowanie rozmaitych gminnych i lokalnych robót przez Wys. Sejm na ostatnich sesjach w skutek licznych petycyj Wydziałowi krajowemu poleconych.

**IV. Czynności biura melioracyjnego od 1. lipca 1894
do 30. czerwca 1895.**

**A) Wykonano, rozpoczęto lub kontynuowano zdjęcia niwelacyjne
i pomiary hydrotechniczne w miejscowościach i na obszarach
poniżej wyszczególnionych.**

Liczba porząd.	Nazwisko strony i miejscowości	Regulacya wód		Melioracye prywatne			Uwaga
		na długości w kilometr.	na obszarze w morgach	osuszenie rowami	drenowanie	nawodnienie	
		w morgach					
1	Wydział krajowy: obwałowanie lewego brzegu Wisły w pow. krakowskim . . .	3,0	.	.	.	.	
2	" regulacya Soły w Kobiernicach . . .	0,3	.	.	.	.	
3	" regulacya potoku Czarny . . .	1,4	.	.	.	.	
4	" osuszenie bagien Leżajskich . . .	26,0	1.300	.	.	.	
5	" regulacya Wiszni w Nienowicach . . .	1,0	.	.	.	.	
6	" regulacya Pełwi (dopływy, oraz kanały osuszające i nawodniające) . . .	64,7	4.966	.	.	.	
7	" regulacya górnego Dniestru . . .	32,3	.	.	.	.	
	" " Strwiąza . . .	28,5	.	.	.	.	
	" " Wereszczycy . . .	0,7	.	.	.	.	
8	" kolmatacyja bagien naddniestrzańskich . . .	7,0	12.500	.	.	.	
9	" regulacya potoku Żezawy . . .	12,8	.	.	.	.	
10	" " " Szklą . . .	2,8	.	.	.	.	
11	Cezaryna hr. Aleksandrowiczowa w Porębie wielkiej . . .	.	.	.	.	130	stawy rybne
12	Karol Czech w Płaszowie . . .	.	.	.	78	.	
	" " w Bierzanowie . . .	.	.	.	47	.	
13	Bogusław Bzowski w Drogini . . .	.	.	.	29	.	
	" " w Koszarach . . .	.	.	.	33	.	
14	Józef "Krzemień" w Piszczowicach . . .	.	.	.	150	.	
15	Zdzisław Włodek w Dąbrowicy . . .	.	.	.	122	.	
16	Dr. Józef Rettinger w Płazie . . .	.	.	.	19	.	
17	Władysław Żeleński w Pogorzycach . . .	.	.	.	11	30	
18	Marya Zduniowa w Skawie . . .	.	.	.	220	.	
19	Oskar Rudziński w Osieku . . .	.	.	.	138	.	
20	Dr. Jan Zduń w Sieniawie . . .	.	.	.	50	.	
	" " w Rabie wyżniej . . .	.	.	.	88	.	
21	Andrzej Wysocki w Lenczach . . .	.	.	.	30	.	
22	Eustachy Czarnomski w Pogórskiej woli . . .	.	.	.	130	120	
23	Adam Tabaczynski we Wróblowicach . . .	.	.	.	9	.	
24	Julian Bielański w Straszęcinie . . .	.	.	.	250	.	
25	Władysław Rozwadowski w Tuchowie . . .	.	.	.	150	.	
26	Adam Jordan w Więckowicach . . .	2,1	.	.	15	.	
27	Henryk Szware w Staszówce . . .	.	.	.	190	.	
28	Zdzisław Bogusz w Rzemieniu . . .	.	.	150	.	.	
29	Stanisław Żaba w Zbylitowskiej górze . . .	.	.	.	23,5	.	

Liczba porządk.	Nazwisko strony i miejscowości	Regulacya wód		Melioracye prywatne			Uwaga
		na długości w kilometr.	na obszarze w morgach	osuszenie rowami	drenowanie	nawodnienie	
30	Leopold Dietl w Rzechowcy				4 ₅		osuszenie lasu
31	Mieczysław hr. Rey w Przecławiu	2 ₆		300			
32	Zdzisław hr. Tyszkiewicz w Kolbuszowcy				85		
33	Eleonora ks. Lubomirska w Szezucinie					409	
34	Jadwiga Straszewska w Lipinkach				5		stawy rybne
35	Eustachy ks. Sanguszko w Krzyżu					24	
	„ „ w Pawężowie	1 ₅		41			
36	Ferdynand hr. Hompesch w Łowisku górnem				230		
	„ „ w Łowisku dolnem				50		rozpoczęto
	„ „ w Łętowni				70		
37	Duklan Słonecki w Jurawcach				37		
	„ „ w Kostarowcach				34		
38	Stanisław Ostaszewski w Klimkówce				15		
39	Józef hr. Potocki w Rymanowie	3 ₅				72	
40	Feliks Gniewosz w Nowosielcach				27		
41	Adam Wiktor w Załużu			15			
42	Dr. Władysław Krański w Jabłonce				14		
	„ „ w Niebocku				6		
43	Zdzisław Skrzyński w Bachorzu				40		
44	Stanisław Wysocki w Jasienicy				37	15	
45	Kazimierz Orpiszewski w Krościenku wyż.	2 ₀			60	10	
46	Apolonia Wojnarowa w Krościenku niżniem				13		
47	Dr. Modest Humiecki w Wojszówce					25	
48	Stanisław Wasilewski w Markuszowie				102		
49	Dr. Władysław Rieger w Warzycach				25		
50	Józef Lesikowski w Łękach				6		
51	Dr. Kanty Działtowski w Lubli				35		
52	Bolesław Rozwadowski w Kopytowie					30	
53	Franciszek hr. Mycielski w KozłóWKU				76		
	„ „ w Cieszynie				20		
54	Dr. Wincenty Krański w Leszczowatcu				13		
55	Andrzej ks. Lubomirski w Debrzynie					27	
56	Bolesław Smiałowski w PrzybóWce	2 ₀		35			
57	Zdzisław hr. Tarnowski w Dzikowie				400		
58	Adam Jędrzejowicz w Zaczerniu					50	
59	Stanisław Jędrzejowicz w Jasionce	0 ₉		65		17	
60	Władysław Gniewosz w Kontach				75		
61	Jan Vivien w Sassowie (regul. Bugu)	1 ₀		200			
62	Wincenty Gnoiński w Krasnem	1 ₆					
63	Maryan hr. Łoś w CzyszkaCh				140		
64	Stanisław Myszkowski w Hruszowicach				156		
65	Józef Gizowski w Podwysokiem				339		
66	Marya Hubicka w Ożydowie				90		
67	Dr. Henryk Kolischer w Czerlanach				150		
68	Elżbieta hr. de Veax w Chodorowie				170		
	„ „ w Mołodyńcach					50	
69	Julian hr. Brunicki w Wierczanach				70		
	„ „ w Bereźnicy				155		
70	Franciszek Jędrzejowicz w Żurawcach				232		

B) Wypracowano projekty i kosztorysy dla stron w miejscowościach następujących:

Liczba porządk.	Nazwisko strony i miejscowości	Regulacja wód		Melioracje prywatne			Uwaga
		na długości w kilometr.	na obszarze w morgach	osuszenie rowami	drepanie	nawodnienie	
1	Wydział krajowy: obwałowanie lewego brzegu Wisły w pow. Krakowskim	4,2	.	.	.	.	kontynuowano
2	" obwałowanie Wisły i Wistoki w pow. Mieleckim długości	84,4	.	.	.	.	
	z terenem inundacyjnym		40.730	.	.	.	
	kanały osuszające	206,2	28.447	.	.	.	
3	" uzupełnienie projektu niwelaty wałów nadwiślańskich	.	.	.	.	.	
4	" regulacja potoku Czarna	1,4	.	.	.	.	
5	" osuszenie bagien Leżańskich	26,0	1.300	.	.	.	
6	" regulacja Wiszni w Nienowicach	1,0	.	.	.	.	
7	" regulacja Pełtwi	.	.	.	.	.	kontynuowano
8	" regulacja ujścia Pełtwi do Bugu	0,4	.	.	.	.	
9	" regulacja górnego Dniestru i Strwiąża	.	.	.	.	.	) rozpo- częto
10	" kolmatacja bagien naddniestrzańskich	.	.	.	.	.	
11	" regulacja potoku Żezawy	23,6	3.656	.	.	.	
12	Miasto Rzeszów: regulacja Mikoszki	.	.	.	.	.	
13	Wydział kraj.: regulacja potoku Szkła	2,8	.	.	.	.	
14	" obwałowanie Wisły w pow. Bocheńskim	7,0	.	.	.	.	kontynuowano
15	" osuszenie torfowisk	.	.	10	.	.	
16	Oskar Rudziński w Osieku	.	.	.	95	.	
17	Feliks Armatowicz w Łącecie górnej	.	.	.	80	.	
18	Jan Götz w Porębie spytkowskiej	.	.	.	38	.	
	" " w Pomianowy	.	.	.	22	.	
19	Bogusław Bzowski w Drogini	.	.	.	35	.	
	" " w Koszarach	.	.	.	33	.	
20	Wład. hr. Mycielski w Łuczanowicach	.	.	.	68	.	
21	Karol Czecz w Bierzanowie	.	.	.	47	.	
	" " w Płaszowie	.	.	.	42	.	
22	Adam hr. Skrzyński w Kłęczanach	.	.	.	12	.	
23	Dr. Władysław Lisowski w Korabnikach	.	.	.	130	.	
24	Władysław Haller w Monowicach	.	.	.	1	19	
25	Władysław Żeleński w Pogorzycach	.	.	.	11	.	
26	Zdzisław Włodek w Dąbrowicy	.	.	.	124	.	
27	Adolf Klobus w Łodygowicach	.	.	31	.	.	
28	Andrzej Wysocki w Lenczach	.	.	.	37	.	
29	Cezaryna hr. Aleksandrowiczowa w Porębie wielkim	.	.	.	.	130	stawy rybne
30		.	.	.	.	.	
31	Eustachy Czarnomski w Pogórskiej woli	.	.	26	.	87	
32	Julian Bielański w Straszęcinie	.	.	.	165	.	
33	Dr. Wojciech Buś w Piotrkowicach	.	.	.	104	.	
34	Dr. Adam Jordan w Więkowicach	.	.	.	15	.	
	" " " w Grabnie	.	.	.	23	.	
	" " " w Rudce	.	.	.	30	.	
35	Władysław Rozwadowski w Tuchowie	.	.	.	82	.	

Liczba poząd.	Nazwisko strony i miejscowości	Rególacya wód		Melioracye prywatne			Uwaga
		na długości w kilometr.	na obszarze w morgach	osuszenie rowami	drenowanie	nawodnienie	
				w morgach			
78	Jan Burzyński w Uhrynowie górnym . . .	.	.	.	66	.	
79	Zygmunt Jaroszyński w Błudnikach . . .	.	.	.	20	.	
80	Edwin Hohendorff w Byszowie . . .	.	.	.	67	.	
81	Roman książę Puzyna w Piadykach . . .	.	.	.	120	.	
82	Napoleon Gołaszewski w Toustobabach . . .	.	.	.	11	.	
83	Olimpia Podlewska w Czernicy . . .	.	.	.	.	40	
84	Marmorosch i Koln w Kamiónekach wiel. . .	.	.	.	118	.	
85	Józef Theodorowicz w Krasnostawcach . . .	.	.	40	.	.	
86	Józef br. Brunieki w Hryniowcach . . .	.	.	.	61	.	
87	Piotr Szczepański w Oknianach . . .	.	.	.	95	.	
88	Dr. Stanisław Bieliński we Wierzehni . . .	.	.	.	30	.	
89	Henryk Potworowski w Radezy . . .	.	.	.	105	.	
90	Mieczysław Brykezyński w Zagwoździu . . .	.	.	.	113	.	
91	Stefan Krzysztofowicz w Kornieczy . . .	.	.	.	96	.	
92	Antoni Kosiński w Debestawcach . . .	.	.	.	65	.	
	Ogółem . . .	378,1	77.402	594	4.603	653	

Projekty pod 2 i 3. dalej pod 5 — 13 i pod 61 — 72 sporządziło biuro centralne;
 pod 1. tudzież pod 14 — 29 ekspozytura Krakowska;
 pod 4. tudzież pod 30 — 45 ekspozytura Tarnowska;
 pod 46 — 60 ekspozytura Sanocka;
 pod 73 — 92 ekspozytura Stanisławowska.

Liczba porząd.	Nazwisko strony i miejscowości	Regulacja wód		Melioracje prywatne			Uwaga
		na długości w kilometrach	na obszarze w morgach	osuszenie rowami	drenowanie	nawodnienie	
17	Józef Krzemień w Pisarzowicach				15		
18	Jan Skierliński w Śmierdzący				4		
19	Dr. Józef Rottinger w Płazie				19		
20	Cezaryna hr. Aleksandrowiczowa w Porębie w.					130	stawy rybne
21	August hr. Potocki w Zatorze					87	" "
22	Adolf Klobus w Łodygowicach			31			
23	Leopold Dietl w Rzuchowy				4		
24	Władysław Zaklika w Łękach dolnych				12,5		
25	Adam Jordan w Więkwowicach				25,5		
26	Adam Tabaczyński we Wróblowicach				9		
27	Zdzisław hr. Tyszkiewicz w Kolbuszowy				39		
28	Mieczysław hr. Rey w Przecławiu	2,6					
29	Eustachy ks. Sanguszko w Krzyżu				22	10	
	w Tarnowcu				16		
	w Nowodworzu	0,5					
30	Józef Łasiński w Rysiu	0,6				21	
31	Stanisław Gniewiński w Wokowicach				4		
32	Ks. Aleksander Kwiecieński w Lipnikach				13		
33	Jadwiga Straszewska w Lipnikach					10	
34	Eustachy Czarnomski w Pogórskiej woli					87	
35	Mikołaj hr. Rey w Grabinach	1,2					
36	Regulacja Taby w Rymanowie	1,5					
37	Duklan Słonecki w Jurowcach				37		
38	Józef hr. Potocki w Rymanowie	2,0		62		40	
39	Feliks Gniewosz w Nowosielskach				27		
40	Adam Wiktor w Załużu	2,0			15		
41	Leon Grotowski w Jaémierzu	1,0			60		
42	Dr. Władysław Krański w Niebocku				6		
	w Jabłonce				14		
43	Zdzisław Skrzyński w Bachorzu				16		
44	Stanisław Wysocki w Jasienicy				17	15	
45	Stanisław Wasilewski w Markuszowy				50		
46	Dr. Władysław Rieger w Zimnowodzie				9	13	
	w Warzywach	1,0			15	23	
47	Józef Lesikowski w Łękach				6		
48	Dr. Kanty Dziańot w Lubli				21	28	
49	Bolesław Rozwadowski w Kopytowy					10	
50	Andrzej ks. Lubomirski w Gorliczynie	1,5	180		25		
	w Dąbrzynie	1,0				27	
51	Fundacya St. hr. Skarka w Żydaczowie				90		
52	JE. Kazimierz hr. Badeni w Jabłonówce	0,8				140	
	w Pobużanach	1,4					
	w Busku	0,0					
53	Julian hr. Brunicki w Podhorcach	1,5				75	
54	Elżbieta hr. de Veaux Chodorowie					105	
55	Maryan hr. Łoś w Czyszkach					64	
56	Jan Paygert w Streptowie					47	
	w Jamnem				97		
57	Franciszek Jędrzejowicz w Żurawcach					70	

Liczba porządk.	Nazwisko strony i miejscowości	Regulacya wód		Melioracye prywatne			Uwaga
		na długości w kilometr.	na obszarze w morgach	osuszenie rowami	drenowanie	nawożenie	
		w morgach					
58	Zdzisław Obertyński w Hujezu	.	.	.	35	.	
59	Józef Gizowski w Podwysokiem	.	.	.	60	.	
60	Gmina Malechów (pow. Lwów)	.	.	150	.	.	
61	Oskar Schnell w Skniłowie	.	.	150	.	.	
62	Stanisław Snieżko w Lubelli	.	.	60	.	.	
63	Stanisław Brykczyński w Dydiatyczach	.	.	150	.	.	
64	Gmina Karów	1,30	.	.	.	.	
65	Henryk Głowacki w Leśniowicach	5,6	.	.	.	.	
66	Gmina Pietrycze	2,30	.	.	.	.	
67	Bogusław Horodyński w Korsowie	4,5	.	.	.	.	
68	Dr. Mikołaj Krzysztofowicz w Załuczu	.	.	60	.	.	
69	Roman książ Puzyna w Piadykach	.	.	.	18	.	
70	Marmorosch i Kohn w Kamionkach w.	.	.	.	30	.	
71	Zdzisław Ładomirski w Markowcach	.	.	.	38	.	
72	Zofia Cielecka w Słobódce dzuryńskiej	.	.	20	.	.	
73	Julianowa ks. Puzynina w Czarnołożcach	.	.	.	18	.	
Ogółem		47,11	180	966	1.399	473	

Roboty wyszczególnione pod 1—4 i 51—67 wytyczyło i nadzorowało biuro centralne;
 pod 5 i 6, tudzież pod 9—22 ekspozytura krakowska;
 „ 7, „ „ 22—35 „ Tarnowska;
 „ 8, „ „ 36—50 „ Sanocka;
 „ 68—73 „ „ Stanisławowska

D) Wykonano badania wstępne lub brano udział w czynnościach komisyjnych, jak niżej:

1. Wzięto udział w reambulacji projektów dla regulacji Przegnojówki i osuszenia bagien Stojanowskich.
2. Komisyonowano:
  - a) w sprawie zawiązania spółki wodnej dla regulacji potoku Dumnego;
  - b) w sprawie regulacji Styru i Lubaczówki pod Manasterzem;
  - c) w sprawie sądowego oszacowania młyna na Gnilej Lipie w Brzuchowicach;
  - d) w sprawie programu robót regulacyjnych na Dniestrze między Rozwadowem a Żurawnem;
  - e) w sprawie zmiany trasy kanałów osuszających bagna Oleskie;
  - f) w sprawie budowy mostów kolejowych: na Krzemienicy w Padwi (kolej Dębica-Rozwadów) i na Gnilej Lipie w Słobódce bolszowskiej (kolej Halicz-Ostrów);
  - g) w sprawie budowy drugiego toru kolei Lwów-Krasne.
3. Przeprowadzono kolaudację:
  - a) regulacji Białej i obwałowania prawego brzegu Dunajca na lata 1892, 1893 i 1894;
  - b) osuszenia bagien Rudnickich;
  - c) osuszenia bagien Niskich;
  - d) lokalnej regulacji Lubaczówki pod Manasterzem.
4. Udzielono fachowej porady przy budowie fabryki drenów:
  - a) w Leszczowatcu, b) w Złotym potoku.
5. Przeprowadzono badanie:
  - a) grobli i szluzu na stawie w Krowince dla fundacyi śp. Wiktora hr. Baworowskiego;
  - b) budowli i zakładów wodnych, oraz budynków gospodarczych, przemysłowych i mieszkalnych w majątkach wymienionej fundacyi;
  - c) stan robót regulacyjnych na Lubaczówce pod Zakopeami.
6. Nadzorowano roboty:
  - a) przy budowie internatu dla kraj. szkoły robotniczej w Czernichowie;
  - b) przy konserwacyi szpitala św. Łazarza i zakładów krajowych w Krakowie.
7. Przeprowadzono kolaudację:
  - a) obwałowania Wisły w Czernichowie;
  - b) budowy internatu w Czernichowie;
  - c) pawilonu chirurgicznego szpitala św. Łazarza w Krakowie;
  - d) szkoły zawodowej kowalskiej w Sułkowicach;
  - e) naprawy wałów nadwiślańskich w powiatach: Krakowskim, Wielickim i Bocheńskim.
8. Komisyonowano w sprawie:
  - a) budowy kanału ulgi Macocha-Soła;
  - b) założenia stawów rybnych w Przyrębnie ad Zator i Przeciszowie;
  - c) budowy jaru na Białym Dunajcu w Nowym Targu;
  - d) założenia stawów rybnych w Czernichowie;
  - e) założenia stacyi doświadczalnej dla kultury torfowisk w Nowym Targu.
9. Brano udział w obradach:
  - a) komitetów budowy c. k. szkół zawodowych w Świętnikach i Sułkowicach;
  - b) komisji wodociągowej miasta Krakowa.

10. Udzielono fachowej porady:
  - a) w sprawie osuszenia i nawodnienia łąki plebańskiej w Dzi-kowcu;
  - b) budowy jaru i młynówki, oraz nawodnienia łąki w Kaśny;
  - c) założenia stawów rybnych w Pawężowie.
11. Komisyonowano w sprawach kraj. komisji przemysłowej:
  - a) rozszerzenia fabryki gipsu Sosnowskiego w Bochni;
  - b) rozszerzenia fabryki pudrety W. Świderskiego w Tarnowie.
12. Interweniowano:
  - a) przy komisji polityczno - kolejowej w sprawie odpływu wody w Żimnowodzie i Warzycach;
  - b) przy komisji politycznej w sprawie użytkowania starych łożysk Wisłoka w Bziance i Trześniowie;
  - c) w sprawie spornej spółki wodnej dla regulacji Wisłoka z obszarem dworskim we Wzdowie;
  - d) przy komisji politycznej w sprawie wylewów Pialnicy w Jaćmierzu i Posadzie jaćmierskiej;
  - e) w sprawie odprowadzenia wód w Markuszowy, Tułkowicach i Koźuchowie.
13. Udzielono fachowej porady w sprawie:
  - a) użytkowania wody z cukrowni w Przeworsku do nawodnienia 150 morgów;
  - b) osuszenia 180 morgów gruntów w Grzęsco i Gniewczyńie;
  - c) budowy fabryki drenów w Jurówcach;
  - d) osuszenia budynków gospodarczych w Niebocku, Jabłonce i Wiśniowy.
14. Wykonano podział pól dla komasacji i zamierzonej melioracji w Wujjskiem.
15. Brano udział w obradach Towarzystwa rolniczego okręgowego w Jasle w sprawie założenia spółki melioracyjnej.

Badania i czynności pod 1. do 3., 4. a) i 5. przeprowadziło biuro centralne, pod 6.—9. ekspozytura krakowska, pod 10. i 11. ekspozytura Tarnowska, pod 12.—15. ekspozytura Sanocka, pod 4. b) zaś ekspozytura Stanisławowska.

Oprócz powyższych czynności pod A., B., C. i D. wykazanych prowadziło biuro melioracyjne, podobnie jak w latach ubiegłych, referat wszystkich spraw wodnych i melioracyjnych, i zajmowało się sprawą obserwacji ombrometrycznych i wodoskazowych,

Nadto urzędnicy tego biura brali udział w obradach spółek wodnych, zajmowali się wykładami na teoretycznym kursie zimowym dozorców melioracyjnych i instruowali uczniów tego kursu w robotach praktycznych bądź to przy publicznych przedsiębiorstwach melioracyjnych, bądź też przy melioracjach prywatnych.

Uzupełniając etat krajowego biura melioracyjnego w granicach kredytu przez Wys. Sejm na r. 1895 uchwalonego, zamianował Wydział krajowy:

a) uchwałą z dnia 11. lutego 1895 l. 10.157:

Inżynierem I. klasy dotychczasowego inżyniera II. klasy: Stanisława Ogonka:

Inżynierem II. klasy dotychczasowych inżynierów-adjunktów: Gryzieckiego Józefa, Bochniaka Jana, Wierzbickiego Aleksandra i Kornellę Michala;

Inżynierami - adjunktami dotychczasowych inżynierów - asystentów: Horta Dyonizego, Czernika Maksymiliana i Piszca Jana;

Inżynierami - asystentami dotychczasowych elewów technicznych: Kornellę Andrzeja i Korasadowicza Tadeusza;

Elewem technicznym dotychczasowego dyktaryusza Górskiego Józefa, który uzyskał od Wys. Sejmu *veniam studiorum*;

Zmiany
w personalu
biura melio-
racyjnego.

b) uchwałą z d. 21. maja 1895 l. 33.464: inżynierem I. klasy dotychczasowego inżyniera II. klasy: Szczepanowskiego Stanisława;

c) uchwałą z d. 3. września 1895 l. 55.213: inżynierem - asystentem elewa techn. Brodowicza Władysława;

d) uchwałą z d. 4. listopada 1895 l. 68.062: inżynierem - asystentem elewa Zgorlakiewicza Władysława.

W ciągu ostatniego roku nie powiodło się Wydziałowi krajowemu pozyskać żadnej siły technicznej dla biura melioracyjnego, gdyż technicy kończący inżynierię z lepszymi postępami — a takich tylko techników przyjmował Wydział krajowy do biura melioracyjnego — preferują obecnie państwową służbę kolejową, która w czasie budowy daje im wyższe pobory, a przy konserwacyi dogodniejsze warunki egzystencyi.

Personal techniczny dla komasacyi gruntów.

Utworzone uchwałą Wys. Sejmu z dnia 4. lutego 1895 dwie posady elewów komasacyjnych nie mogły być obsadzone, gdyż stypendyści Józef Gromowski i Jan Krudysz nie zgłosili się do służby krajowej.

Służba dozorców melioracyjnych.

W myśl instaukeyi służbowej z dnia 30. stycznia 1894 zamianował Wydział krajowy uchwałą z dnia 27. sierpnia 1895 l. 33.636 ukończonych uczniów kraj. kursu praktycznego dozorców melioracyjnych: Wojeiecha Moskala, Michała Orłowicza i Wojeiecha Polka prowizorycznymi dozorcami melioracyjnymi.

Personal tej służby liczy obecnie czternastu prowizorycznych dozorców.

VII. Stan obecny państwowego funduszu melioracyjnego.

Wedle preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego na rok 1895 przyznane zostały z tego funduszu dalsze zasiłki dla następujących przedsiębiorstw.

Liczba porządk.	Nazwa przedsiębiorstwa	Koszt przedsiębiorstwa		Zasiłek funduszu melioracyjnego	
		zł.	%	zł.	
<i>a) wedle preliminarza z d. 4. lutego 1895 (alegat 1 085 do stenogr. prot. Izby postów).</i>					
w Austrii dolnej:					
1	Regulacya Donaugraben w Harmannsdorf	34.000	40	13.600	
2	„ rzeki Pitten	16.000	40	6.400	
3	Odwodnienie w gminie Hangsdorf etc.	30.000	30	9.000	
4	„ w Mannersdorf i Sommerein	193.000	30	57.900	
5	Regulacya rowu Immerdorf i Kalladorf	26.600	30	8.000	
w Krainie:					
6	Zabudowanie lewego brzegu Kulpy	8.000	50	4.000	
7	Wodociągi w gminach Winkel, Semiez itd.	89.000	40	35.600	
8	„ „ Ambrus i Seinenberg	110.000	50	55.000	
w Czechach:					
9	Zabudowanie potoku Skriwańskiego	20.000	50	10.000	
10	Odwodnienie w gminie Pradlic (102 hektarów)	16.000	20	3.200	
11	Regulacya potoku Ohmisztan	2.700	30	810	
w Saleburgu:					
12	Zabudowanie potoku Schmittenbach	28.000	30	8.400	
w Austrii górnej:					
13	Zabudowanie potoku Rohrleitner	11.200	50	5.600	
w Dalmacyi:					
14	Zabudowanie potoku Drenowsticia	31.000	50	15.500	
15	Osuszenie bagna Bularyca	16.500	50	8.250	
16	„ doliny Kanoli	84.000	50	42.000	
w Galicyi:					
17	Obwałowanie lewego brzegu Dunajca	140.000	30	42.000	
		856.000		325.260	

Liczba porząd.	Nazwa przedsiębiorstwa	Koszt przed- siębiorstwa		Zasilek funduszu melioracyjnego	
		zł.	%	zł.	
<i>b) wedle dodatkowego preliminarza z dnia 8 maja 1895 (alegat 1156 do stenogr. prot.)</i>					
w Galicyi:					
18	Regulacya potoku Przegnojówki z dopływami . . .	84.000	30	25.200	
19	Osuszenie bagien Stojanowskich	60.000	30	18.000	
20	Uzupełnienie regulacyi Łęgu	120.000	30	40.600	
21	Uzupełnienie regulacyi potoku Kisieliny	185.600	30	55.680	
w Czechach:					
22	Regulacya wód w powiecie Horzyckim	38.517 ¹ / ₂	30	11.550	
w Tyrolu:					
23	Podwyższenie wałów nad Adygą powyżej mostu Iana	50.850	50	25.425	
24	Uzupełnienie regulacyi Adygi (sekcya I. a)	5.800	50	2.900	
		1.400.767 ¹ / ₂		504.615	
do roku 1894 włącznie		22.716.132 ¹ / ₂		8.310.532 ¹ / ₂	
Ogółem		24.116.900		8.815.147 ¹ / ₂	

Z tego wynosi koszt przedsiębiorstw galicyjskich **7,621.827 zł. w. a.** (w obec 7,032.227 zł. w r. 1894). udział zaś tych przedsiębiorstw w państwowym funduszu melioracyjnym **2,583.679 zł.** czyli **29,3%** zaangażowanej na roboty sumy 8,815.147¹/₂ zł. (w obec 2.402.199 zł. czyli 28,95% w r. 1894).

Na podstawie powyższego sprawozdania Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć następujące wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 10. grudnia 1895 l. 78.875 o popieraniu kultury krajowej na polu budowy wodnych Sejm przyjmuje do wiadomości.

II. Sejm przyznaje na regulację rzek niespławnych w myśl uchwały swej z dnia 6. października 1882 w Rub. XIII, poz. 180 wydatków na rok 1896 następujące zasiłki:

a) na regulację Skawy:

1) pod Jaroszewicami i Wadowicami	3.230 zł.	
2) „ Grodziskiem i Graboszewicami	1.000 „	4.230 zł.

b) na regulację Raby:

1) pod Brzezową i Targoszyńską	1.000 „	
2) „ Dobczycami i Niezdowem	2.436 „	
3) „ Dobczycami	2.969 „	
4) „ Winiarami, Kunicami i Gdowem	1.000 „	
5) „ Dąbrowicą	2.035 „	
6) „ Krzyżanowicami	1.000 „	
7) „ Targowiskiem	1.000 „	11.440 zł.

c) na regulację Dunajca:

1) pod Jazowskiem i Maszkowicami	1.000 „	
2) „ Podegrodziem i Stadłem	2.000 „	
3) „ Wyglanowicami i Starym Sączem	800 „	
4) „ Chełmcem i Rdziostowem	1.000 „	
5) „ Zabełczem	1.454 „	
6) „ Marcinkowicami i Kurowem	2.000 „	
7) „ Rożnowem	2.326 „	
8) „ Witowicami dolnymi	2.000 „	
9) „ Drużkowem, Tropiem i Będziszyną	2.779 „	
10) „ Filipowicami	3.000 „	
11) „ Charzewicami	2.000 „	
12) „ Melsztynem (narzuty kamienne)	6.000 „	
13) „ Lusławicami	2.247 „	
14) „ Wróblowicami	2.144 „	
15) „ Wesołowem	1.708 „	
16) „ Gierową janowicką	2.000 „	
17) „ Olszynami i Sukmaniem (narzuty kam.)	2.000 „	
18) „ Wielką wsią i Zawodziem	3.400 „	
19) „ Szczepanowicami i Zgłobicami	3.000 „	42.858 zł.

d) na regulację Wisłoki:

1) pod Brzyzkami i Bukową	1.500 „	
2) „ Bukową	2.630 „	
3) „ Skurową i Zawadką	1.000 „	
4) „ Skurową	877 „	
5) „ Przeczycą i Kamienicą	1.000 „	
6) „ Jaworzem i Mokrzcem	500 „	
7) „ Chotową i Podegrodziem	1.000 „	
8) „ Dębicą i Straszęcinem	2.500 „	
9) „ Żyrakowem	2.000 „	
10) „ Brzeźnicą i Pustkowem	3.720 „	
11) „ Rzemieniem, Rzochohem i Rzyzkami	3.680 „	20.407 zł.

e) na regulacyę Wisłoka:

1) pod	Wiśniową i Cieszyną	1.000 zł.	
2) "	Dobrzechowem	290 "	
3) "	Babica i Siedliskami	2.000 "	3.290 zł.

f) na regulacyę Sanu:

1) pod	Mrzygłodem i Dobrą	1.000 "	
2) "	Witryłowem, Hroszówką i Temeszowem	1.800 "	
3) "	Krzemienną i Niewistką	2.000 "	
4) "	Warą	1.000 "	
5) "	Nozdrzem	1.208 "	
6) "	Dąbrówką starzeńską	750 "	
7) "	Karolówką i Dynowem	2.733 "	
8) "	Bartkówką	900 "	
9) "	Bartkówką i Pawłokomą	2.369 "	
10) "	Pawłokomą	818 "	
11) "	Bachorzem	1.000 "	
12) "	Bachorzem i Sietnicą	2.000 "	
13) "	Ruską wsią	500 "	
14) "	Nienadową i Ruską wsią	900 "	
15) "	Iskaniem i Bachowem	1.000 "	
16) "	Krzyweżą	1.155 "	
17) "	Korytnikami	2.500 "	
18) "	Ostrowem	3.000 "	
19) "	Wileżą i Buszkowicami	2.000 "	
20) "	Sośnicą i Dusowcami	1.000 "	29.633 zł.

g) na regulacyę Stryja:

1) pod	Chodowicami	1.500 "	
2) "	Kawczym kątem	2.277 "	
3) "	Pokrowcami i Pczanami	2.000 "	
4) "	Wołeniowem	1.000 "	
5) "	Żulinem i Siemiginowem	2.000 "	8.777 zł.

h) na regulacyę Świcy:

1) pod	Hoszowem	2.000 "	
2) "	Baliczami podgórnymi i zarzecznymi	1.533 "	
3) "	Sokołowem i Łanami sokołowskimi	2.500 "	6.033 zł.

i) na regulacyę Łomnicy:

1) pod	Temerowcami	2.000 "	
2) "	Błudnikami i Sokołem	3.125 "	5.125 zł.

k) na regulacyę Bystrzycy nadwórniańskiej:

pod	Mykietyńcami i Uhornikami	1.500 zł.
-----	-------------------------------------	-----------

l) na regulacyę Bystrzycy sołotwińskiej:

pod	Sołotwiną	1.025 zł.
-----	---------------------	-----------

m) na premiowanie zawiklenia odsypisk . . . . . 1.000 zł.

n) do dyspozycyi Wydziału krajowego . . . . . 5.000 zł.

Ogółem . . . . . 140.318 zł.

III. Sejm przyznaje na popieranie mniejszych robót melioracyjnych w myśl uchwały swej z dnia 26 listopada 1889 w Rub. XIII, poz. 183, wydatków na rok 1896 następujące dotacje:

a) na osuszenie przysiółka Brzóza ad Wrzawy	1.395 zł.	
b) na roboty dodatkowe przy osuszeniu bagien Niskich	3.000 „	
c) na przełożenie wału nadwiślańskiego w Dąbrowie wrzawskiej	1.309 „	
d) na przedłużenie prawego wału Jodłówki w Radomyślu nad Sanem	1.114 „	
e) na regulację Jasiółki pod Sądkową, Roztokami i Zi- mnowodą	1.224 „	
f) na regulację Wiszni pod Nienowicami	2.800 „	
g) na popieranie doświadczeń z kulturą torfowisk:		
w Rudniku	1.000 zł.	
„ Korsowie	1.000 „	
„ Nowym Targu	500 „	
„ Olesku	1.000 „	
„ Chorostkowie	500 „	
połowa remuneracyi zarządcy pięciu stacyj (po 200 zł. od każdej stacyi)	1.000 „	5.000 „
h) na zakładanie fabryk drenarskich w myśl uchwały Wys. Sejmu z d. 6. kwietnia 1892 (czwarta rata)	5.000 „	
i) do dyspozycyi Wydziału krajowego	10.000 „	
ogółem		<u>30.842 „</u>

IV. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby na urządzenie fabryk drenarskich przyznał w r. 1896 subwencję 5.000 zł. z państwowej dotacyi melioracyjnej.

V. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w myśl rezolucyi z d. 6. kwietnia 1892 wyznaczył od r. 1896 stałą dotację roczną w kwocie 5.000 zł. na utrzymanie krajowego biura melioracyjnego.

VI. Sejm upoważnia Wydział krajowy, ażeby w myśl uchwały Sejmowej z d. 7. lutego 1894 ustanowił z dniem 1. sierpnia 1896 w krajowym biurze melioracyjnem fachowego inżyniera dla kultury i eksploatacyi torfowisk, powiększa w tym celu personal tego biura o jednego etatowego inżyniera I. klasy i otwiera Wydziałowi krajowemu na rok 1896 kredyt w kwocie 900 zł. na utrzymanie tego inżyniera.

VII. Sejm wyznacza dalsze trzy stypendya po 300 zł. rocznie na przeciąg lat pięciu od roku naukowego 1896/7 do 1900/901 dla słuchaczy inżynierji, którzy zobowiążą się po ukończeniu studyów poświęcić się technice melioracyjnej w służbie krajowej, i otwiera w tym celu Wydziałowi krajowemu na rok 1896 kredyt w kwocie 270 zł.

VIII. Sejm uchwała załączone projekty ustaw:

- a) o regulacyi rzeki Soły;
- b) „ „ Łomnicy z dopływami;
- c) o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Dniestru;
- d) „ „ potoku Głińsko;
- e) o uzupełnieniu regulacyi Krzemienicy i Babulówki z dopływami;
- f) „ „ obwałowania Wisły i Wisłoki w powiecie Mieleckim.

./.
Alegat 9—14.

IX. Sejm przyznaje na rok 1896 tytułem pierwszych rat zasiłków krajowych :

- a) na zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Dniestru dotację w kwocie 20.200 zł.;
- b) na zabudowanie potoku Glinisko dotację w kwocie 5.625 zł.;
- c) na uzupełnienie regulacji Krzemienicy i Babulówki z dopływami dotację w kwocie 15.600 zł.

X. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby jak najrychlej zarządził opracowanie projektów dla zabudowań potoków górskich w dorzeczu Soły i Lomnicy.

XI. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wydatkowania kwot preliminowanych w Rub. XIII. na rok 1896 do końca lutego 1898, a to według zasad przyjętych przy podobnych rubrykach budżetu państwowego.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.**

Lwów, dnia 10. grudnia 1895.

Marszałek krajowy :

Badeni w. r.

Sprawozdawca :

Wereszczyński w. r.

Członek Wydziału kraj.

Opis

pisma Wydziału kraj. z d. 26 lutego 1895 l. 14.201 do JE. JWgo Filipa Zaleskiego, Prezesa koła Posłów polskich do Rady państwa we Wiedniu.

W myśl ustaw z d. 30 czerwca 1884 Dz. u. p. N. 116 i z d. 14 sierpnia 1891 Dz. u. p. N. 129 wynosi cała dotacja państwowego funduszu melioracyjnego 13,250.000 złr. a. w. mianowicie w latach 1885 do 1891 siedm rat po 500.000 złr. a. w. w latach 1892 do 1904 trzynaście rat po 750.000 zł.

Na podstawie zatwierdzonych już przez Wysoką Radę państw. preliminarzy tego funduszu zaangażowano po koniec roku 1894 z powyższej dotacji sumę 8,310.532 zł. w. a., nie wliczając w to pożyczek i kosztów utrzymania oddziału leśnoteknicznego dla zabudowań potoków górskich, z której to sumy stosownie do potrzeby i uchwalonych przez Wys. Sejm projektów do ustaw przypada Galicyi w udziale 2,402.199 zł. w. a., czyli 28,95% sumy do końca roku 1894 zaangażowanej.

Stosownie do uchwalonego d. 13 lutego 1894 programu regulacji wód i melioracji w całym kraju, uchwalił też Wys. Sejm na ubiegłej sesji (d. 26 stycznia i 4 lutego br.) pięć projektów ustaw, które mają na celu niecierpiące zwłoki wykończenie regulacji 2 dopływów Wisły (Kisieliny i Łęgu) regulacją po 1 dopływie Dniestru, Pełtwi (środkowej sekcji Gniłej Lipy, Przegnojówki) oraz osuszenie bagien Stojanowskich w dorzeczcu Styru a wymagają ogółem zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego 243.280 zł. w. a.

Tymczasem z przedłożonego Wys. Radzie preliminarza funduszu melioracyjnego na r. 1895 okazuje się, że na 17 nowych przedsięwzięciach melioracyjnych subwencyonowanych z tego funduszu sumą 325.260 zł. przypada na Galicyę tylko jedno uchwalone przez Sejm w r. 1894 przedsięwzięcie obwałowania lewego brzegu Dunajca z udziałem 42.000 zł. a. w. w tej nowozaangażowanej sumie (325.260 zł.) natomiast zaś wszystkie wymienione przedsięwzięcia w liczbie pięciu zostały w zupełności pominięte.

Ponieważ rzeczony preliminarz przedłożonym został na mocy Najwyższego postanowienia z d. 31 stycznia br. zatem możliwem zdawałoby się przypuszczenie, że uchwalone później przez Sejm galicyjski projekty ustaw, znajdując uwzględnienie w dodatkowym preliminarzu. Gdy jednak właśnie w dziale B tego preliminarza pod poz. 50 i 51 zamieszczono zasiłki dla 2 nowych przedsięwzięciach melioracyjnych (z Salzburgu i Austrii górnej) które na dniu 31 stycznia br. przez odnośne Sejmy krajowe nie były jeszcze uchwalone, zachodzi uzasadniona obawa, że w Wys. c. k. Ministerstwie rolnictwa jest tendencya zupełnego wykluczenia naszego kraju w przyszłości od udziału w państwowym funduszu melioracyjnym.

Z uwagi, że ewentualność powyższa stałaby w rażącej sprzeczności z postanowieniem §. 3 państwowej ustawy melioracyjnej z d. 30 czerwca 1884 Dz. u. p. N. 116, które zastrzega równomierne uwzględnienie i popieranie melioracji we wszystkich krajach koronnych a kraj nasz przechodzący obecnie przesilenie rolnicze właśnie na tem polu wydatnej pomocy potrzebuje, jak to na ostatniej sesji Wys. Sejmowi powszechnie i z całym naciskiem zaznaczono, Wydział krajowy widzi się zniewolonym upraszać najuprzejmiej Waszą Ekscelencyę o łaskawe przedstawienie tej ważnej sprawy Wysokiemu Kołu Posłów polskich do Rady państwa i wyjednanie u JEP. Ministra rolnictwa wniesienie dodatkowego preliminarza funduszu melioracyjnego, któryby uwzględnił wszystkie uchwalone na ostatniej sesji Sejmowej przedsięwzięcia.

Przedsięwzięcia te wymagają wedle uchwalonych przez Wysoki Sejm projektów ustaw na r. 1895 następujących zasiłków:

1) uzupełnienie regulacji Kisieliny	11.136 zł. — ct.
2) „ „ „ Łęgu	13.533 „ 33 „

Do przeniesienia 24.669 zł. 33 ct.

	Z przeniesienia	24.669 zł. 33 ct.
3) osuszenie bagien Stojanowskich	. . . . .	9.000 " — "
4) regulacja Przegnojówki	. . . . .	8.400 " — "
5) " " Gnilej Lipy (sr. sek.)	. . . . .	14.828 " 57 "
	razem	56.897 zł. 90 ct.

Dla umotywowania powyższej naszej prośby pozwalamy sobie dołączyć następujące uwagi:

I. Z wykazanej na wstępie całkowitej dotacji państwowego funduszu melioracyjnego		13.250.000 zł. — ct.
zaangażowaną (przyszezoną) została suma		8.310.532 " — "
	zostaje zatem z końcem r. 1894	4.939.468 zł. — ct.

która przy uwzględnieniu kosztów utrzymania oddziału leśno-technicznego nieco się obniży.

Przyjmując za podstawę rozdziału funduszu melioracyjnego obok potrzeby, która w Galicyi jest największą, obszar kraju w jego ludności t. j. 26 do 27% tej części Monarchii przypadłaby dla Galicyi z powyższej dyspozycyjnej reszły kwota około 1,300.000 zł. w. a.

Ta suma pokryje zatem nie tylko zasiłek dla uwzględnionego już przedsiębiorstwa obwałowania lewego brzegu Dunajca w kwocie 42.000 zł. lecz także wszystkie zasiłki państwowe na uchwalone w roku bieżącym przedsiębiorstwa mianowicie:

1) na regulację Kisieliny		55.680 zł. — ct.
2) " " Łęgu		40.600 " — "
3) " osuszenie bagien Stojanowskich		18.000 " — "
4) " regulację Przegnojówki		25.200 " — "
5) " " Gnilej Lipy		103.800 " — "
	razem	243.280 " — "

tak iż po zapewnieniu zasiłków państwowych na tych sześć przedsiębiorstw należeć się będzie Galicyi jeszcze okrągła suma jednego miliona na przygotowujące się projekty regulacji Pełtwi, górnego Dniestru i Styru tudzież kolmatacyi bagien naddniestrzańskich.

II. Preliminarz funduszu melioracyjnego na r. 1895 okazuje wprawdzie sumę wydatków 884.658 zł. 61 ct. a. w. wyższą ponad dotację roczną unormowaną w ustawie z d. 14 sierpnia 1891 Dz. u. p. N. 129 (w kwocie 750.000 zł. a. w.) o 134.658 zł. 61 ct. a. w., wzgląd ten jednak nie przeszkadza wcale wstawieniu dodatkowemu do tego preliminarza pierwszych rat zasiłków państwowych na uchwalone przez Sejm nowe przedsiębiorstwa melioracyjne w kwocie 56.897 zł. 90 ct. a. w., gdyż z dotacyi tego funduszu wynoszących dotychczas (od r. 1885 do 1894) 5,750.000 zł. a. w. wydano wedle zatwierdzonych przez Wysoką Radę państwa preliminarzy w latach 1885 do 1894 tylko 5,415.791 zł. a. w., tak iż z końcem roku 1894 pozostaje dyspozycyjna kwota 334.209 zł. a. w., która pokryje nie tylko wykazaną nadwyżkę 134.658 zł. 61 ct. a. w., lecz i potrzebne dla Galicyi na r. 1895 dodatkowe zasiłki (56,897 zł. 90 ct. a. w.)

Zarazem pozwalamy sobie upraszać najuprzejmiej Waszą Ekszelencyę o łaskawe wyjednanie u JEP. Ministra rolnictwa zezwolenie, ażeby roboty przy trzech z uchwalonych na ostatniej sesyi przedsiębiorstw melioracyjnych mogły być rozpoczęte z wiosną roku bieżącego przed zatwierdzeniem preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego na r. 1895, mianowicie: przy regulacyi Kisieliny, Łęgu, tudzież przy osuszeniu bagien Stojanowskich.

Przy pierwszych 2 przedsiębiorstwach chodzi o wykończenie robót wykonanych na podstawie ustaw z r. 1886 wykończenie to zaś jest sprawą nagłą, gdyż cel zamierzony bez wykonania uzupełniających robót nie może być osiągniętym, podjęcie zaś bezzwłocznie robót koło osuszenia bagien Stojanowskich, którego w czasie dyskusyi nad tą sprawą w Sejmie domagał się poseł JE. Stanisław hr. Badeni, ma na celu dostarczenia cierpiącej niedostatek ludności zarobku dla powstrzymania emigracyi do Brazylii.

Racz przyjąć Ekszelencyo przy tej sposobności zapewnienie naszego wysokiego poważania.

D. j. w.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 78875 95.

O d p i s

odezwy Wydziału krajowego z dnia 23. sierpnia 1895 L. 6862 do c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

Szacownemi odezwami z dnia 8. listopada 1894 L. 89.576 i z dnia 22. stycznia r. b. L. 4.639 zakomunikowało nam Świetnie c. k. Namiestnictwo reskrypta Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 22. października 1894 L. $\frac{14417}{1855}$ i z dnia 12. stycznia r. b. L. $\frac{23443}{981}$, które w wysokim stopniu utrudniają naszemu krajowi korzystania z państwowego funduszu melioracyjnego, a mianowicie przepisują :

1. badanie, sprawdzanie i uzupełnianie projektów melioracyjnych na miejscu przez organa techniczne c. k. Starostw, Świetnego c. k. Namiestnictwa i Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa ;

2. przeprowadzanie postępowania w myśl krajowej ustawy wodnej, które to postępowanie połączone jest ze znacznymi kosztami i przeciąga się częstokroć lat kilka lub kilkanaście ;

3. ponowne przeprowadzanie zmian projektów i obliczeń kosztorysowych wedle wyniku postępowania w myśl ustawy wodnej ;

4. ponowne badanie i sprawdzanie uzupełnionych kosztorysów przez właściwych c. k. inżynierów powiatowych, względnie departament techniczny Świetnego c. k. Namiestnictwa ;

i dopiero w ten sposób zbadane projekty dopuszczają do przedłożenia Wys. c. k. Ministerstwu rolnictwa do powzięcia decyzji co do udzielenia zasiłków z państwowego funduszu melioracyjnego. —

Jako powód tych utrudnień przytaczają powołane reskrypta ministeryalne zrobione kilkakrotnie doświadczenie, że przy robotach subwencyonowanych z państwowego funduszu melioracyjnego po wejściu w życie odnośnych ustaw musiałyby być poczynione ważne zmiany i uzupełnienia zatwierdzonych projektów, które pociągnęły za sobą przekroczenia kosztorysów.

Otóż przedewszystkiem co do przytoczonego motywu, który skłonił Wys. c. k. Ministerstwo rolnictwa do wydania rzeczonych reskryptów, pozwalamy sobie zwrócić uwagę Świetnego c. k. Namiestnictwa, że o ile chodzi o galicyjskie przedsiębiorstwa melioracyjne, to przekroczenia kosztorysów wydarzyły się wyłącznie przy tych projektach, lub częściach projektów, które sporządzone zostały przez c. k. inżynierów powiatowych, mianowicie :

a) przy regulacji Kisieliny, gdzie za podstawę wykonania wałów nad Wisłą i Dunajcem służyły kosztorysy c. k. urzędów nawigacyjnych w Podgórzu i Nowym Sączu.

b) przy regulacji Nowego Brnia, gdzie przyjęto za podstawę kosztorys c. k. nadinżyniera Heinricha ;

c) przy regulacji Starego Brnia zaprojektowanej przez c. k. inżynierów powiatowych z Tarnobrzega ;

d) przy regulacji Krzemienicy i Babulówki z dopływami zaprojektowanej przez c. k. oddział techniczny c. k. Starostwa w Tarnobrzegu.

Mimo to jednak Wydział krajowy z wdzięcznością przyjmuje zarządzenie Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa co do badania projektów melioracyjnych przez techników Świet. c. k. Namiestnictwa i Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa, gdyż badanie takie przyczynić się tylko może do ulepszenia projektów, a uprasza jedynie o tę modyfikację wydanego zarządzenia, aby przy większych projektach mógł być delegowanym technik ministeryalny przed rozpoczęciem zdjęć, a to celem uniknięcia ewentualnych ponownych zdjęć i przerabiania projektów, które połączone byłyby z niepotrzebnymi wydatkami.

Przechodząc do zarządzonego przez Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa przeprowadzania obchodzeń komisyjnych po myśli kraj. ustawy wodnej, Wydział krajowy pozwala sobie wyrazić zdanie, że wypada tu rozróżnić dwie kategorie przedsiębiorstw melioracyjnych:

1. przedsiębiorstwa spółek wodnych tworzących się czy to za wolnem porozumieniem się interesowanych, czy też za uchwałą większości interesowanych po myśli §. 52 i następnych kraj. ustawy wodnej;

2. przedsiębiorstwa powstające na podstawie specjalnych ustaw krajowych przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego, funduszu krajowego, względnie funduszy powiatowych i gminnych, przy których w zastosowaniu postanowienia §. 45. kraj. ustawy wodnej wykonuje się roboty wbrew woli interesowanych i ściągają się przymusowo datki konkurencyjne.

Przy pierwszej kategorii zbiorowych przedsiębiorstw melioracyjnych, zarówno jak i przy prywatnych budowlach wodnych musi być przeprowadzonym postępowanie w myśl §§. 75 do 98 kraj. ustawy wodnej, gdyż dopiero na podstawie koncesyi władzy politycznej mogą być roboty podjęte. Z jakimi jednak trudnościami połączonym jest zawiązywanie dobrowolnych spółek wodnych wedle postępowania przepisanej ustawą wodną, dowodzi fakt, że od wejścia w życie kraj. ustaw wodnych w całym państwie, minimalna ilość przedsiębiorstw melioracyjnych wykonanych przez dobrowolnie zawiązane spółki wodne przyszła do skutku.

Inaczej zupełnie ma się rzecz przy drugiej kategorii przedsiębiorstw melioracyjnych, gdzie datki konkurencyjne ściągane bywają w drodze przymusowej a specjalne ustawy krajowe przepisują z góry obowiązujący projekt techniczny, a mianowicie:

1. Podczas gdy przy prywatnych budowlach wodnych lub przedsiębiorstwach prowadzonych przez dobrowolne spółki wodne do ocenienia dopuszczalności, celu, rozmiarów i użyteczności przedsiębiorstwa powołuje kraj. ustawa wodna właściwą władzę polityczną i nadaje jej prawo udzielania koncesyi, to przy publicznych przedsiębiorstwach melioracyjnych przeprowadzanych w drodze przymusowej specjalna ustawa krajowa wskazuje z góry cel, rozmiary sposób przeprowadzenia i kosztu przedsiębiorstwa przepisując projekt techniczny, który ma służyć za podstawę wykonania robót, i nie dopuszcza do wolnej decyzji władzy politycznej, czy odnośnie przedsiębiorstwo ma być wykonane lub nie, ani też czy i o ile projekt ma być zmienionym, lecz imperatywnie orzeka o wykonaniu przedsiębiorstwa, do poczynienia zaś zmian upoważnia tylko Wydział krajowy wspólnie z Administracją państwa (tj. Wys. c. k. Ministerstwem rolnictwa).

Jest więc całkiem jasnem, że wobec podobnych postanowień specjalnych kraj. ustaw melioracyjnych właściwe władze polityczne tj. Starostwa nie są powołane do ocenienia użyteczności rozmiarów i dopuszczalności tego rodzaju przedsiębiorstw, oraz do udzielania lub odmawiania koncesyj a przeprowadzanie w tym kierunku przez c. k. Starostwa postępowania w myśl kraj. ustawy wodnej byłoby bezcelowem i narażałoby fundusze budowy na zbyteczne i niepraktyczne wydatki.

2. Że przy dobrowolnych przedsiębiorstwach spółkowych organizacja spółek musi poprzedzić wykonanie robót, jest całkiem naturalnem, gdyż zarząd robót spoczywa w rękach spółki i funduszy na roboty dostarcza spółka. Ten sam wypadek zachodzi także przy przymusowych spółkach wodnych subwencyonowanych przez państwo i kraj ze względu na zarząd budowy.

Przy krajowych, powiatowych lub gminnych jednak przedsiębiorstwach melioracyjnych, przeprowadzanych na podstawie specjalnych ustaw krajowych przy pomocy funduszy publicznych wyczekiwanie z rozpoczęciem robót aż do czasu zawiązania spółek wodnych dla złożenia datków konkurencyjnych nie jest koniecznem, gdyż kosztu budowy mogą być począt-

kowo pokryte z zasiłków państwa, kraju powiatów i nb gmin. To słuszne zapatrywanie wyraziło też Wys. c. k. Ministerstwo rolnictwa w reskrypcie z dnia 25. marca 1888 l. 4.155/501 zakomunikowanym Wydziałowi krajowemu odezwą Świątecznego c. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 4. kwietnia 1888 l. 3064/pr. zaznaczając wyraźnie w specjalnym wypadku (co do regulacji Gniłej Lipy), że „ponieważ regulacja środkowej i dolnej części Gniłej Lipy ma być wykonana jako krajowe przedsięwzięcie melioracyjne, sfinalizowanie pertraktacji co do utworzenia spółek wodnych dla oznaczenia konkurencji niekoniecznie nastąpić winno przed rozpoczęciem robót“.

3) Daleko uciążliwsze, trudniejsze i jeszcze większą stratę czasu powodujące, niż dochodzenia dla udzielenia koncesji i zawiązania spółek, jest wykupno gruntów, które wedle pochodzenia na wstępie reskryptów ministerjalnych jako należące do postępowania wodno prawnego również musiałyby poprzedzić rozpoczęcie robót.

Otóż jeżeli przy budowach prywatnych lub dobrowolnych zbiorowych, których rozmiary zazwyczaj są niewielkie, przeprowadzenie wykupna gruntów przed rozpoczęciem robót jest łatwo wykonalne, to przy publicznych robotach melioracyjnych rozciągających się częstokroć na kilkadziesiąt kilometrów przeprowadzenie z góry takiego wykupna natrafi na nieprzewyżnione trudności, narazi fundusze budowy na ogromne wydatki a nierazdziej okaże się wręcz niemożliwym.

I tak:

Podczas gdy dotychczas przeprowadzano potrzebne wykupno gruntów w miarę postępu budowy, tak aby obszar gruntów wykupionych umożliwił budowę na rok jeden, to wedle powołanych na wstępie reskryptów ministerjalnych wykupno to musiałyby być przeprowadzone dla całego przedsięwzięcia przed rozpoczęciem budowy, bo nawet przed wniesieniem odnośnego projektu technicznego do Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa.

Wedle dotychczasowej praktyki zajmuje przygotowanie wykupna gruntów kierownikowi budowy corocznie około 2 miesięcy czasu (25% całego czasu roboczego), co jednak nie wpływa ujemnie na postęp budowy, gdyż odnośne operaty przygotowuje kierownik budowy dla c. k. Starostwa w czasie słońca i żniw, kiedy budowa stagnuje. Chcąc zaś wzmiankowanym reskryptom zadość uczynić, musiałyby Wydział krajowy zarządzić z góry szczegółowe wytyczenie i niwelację trasy, wyprofilowanie i opalikowanie gruntów pod budowę w całym perymetrze melioracyjnym, która to czynność dość kosztowna byłaby dla budowy straconą, bo jak wiadomo takie upalikowanie utrzymać się daje zaledwie kilka miesięcy a łącznie z postępowaniem w sprawie wykupna gruntów zajęłaby 25% okresu budowlanego a przedłużając o ten czas okres budowlany podwyższyłaby o 25% koszt zarządu. Dalszą trudność stanowi przy ryczałtowem wykupnie gruntów okoliczność, że zasiłki kraju i państwa, tudzież datki konkurencyjne uiszczane bywają w ratach rocznych, a koszt wykupna gruntów przenoszą częstokroć dwuletnią kwotę preliminowaną na budowę, konsekwencja zatem byłaby dalsza taka, iż znowu przez ten dalszy czas n. p. dwuletni nie możnaby prowadzić budowy, — a co gorsza nie mając do dyspozycji całej kwoty potrzebnej na zapłacenie należności za grunta, nie możnaby zajętych gruntów zaintabulować na rzecz funduszu budowy, a w razie zmiany właściciela, która w Galicyi w okolicach zajętych gorączką emigracyjną jest na porządku dziennym, musiano by ponownie przeprowadzać w tej sprawie dochodzenia.

Wprost zaś niewykonalnym jest rzeczony reskrypt ministerjalny przy regulacjach rzek i potoków zmieniających łożyska, gdzie budowa bywa rozkładaną na lat kilka lub kilkanaście.

Chociażby nawet bowiem Wydział krajowy przeprowadził z góry wykupno gruntów na całej przestrzeni, jak n. p. przy regulacji Białej rozłożonej na lat 15 i mierzącej 75,48 kilometrów to zanim budowa do przestrzeni górnej postąpi, całe wykupno będzie bezprzedmiotowe, gdyż zamiast roli zastanie tam kierownik budowy szutrowisko lub wodę, zamiast zaś łożyska rzeki, wikle lub grunta orne, które to zmiany pociągną za sobą konieczność przełożenia trasy regulacyjnej i ponownych dochodzeń w sprawie wykupna gruntów.

Z powyższych powodów Wydział krajowy ma zaszczyt upraszać uprzejmie Światne c. k. Namiestnictwo o wyjednanie u Wysok. c. k. Ministerstwa rolnictwa następujących modyfikacji reskryptu z dnia 22. października 1894 L. 14.417/1855.

1) Ażeby przy większych i ważniejszych projektach melioracyjnych technik Światnego c. k. Namiestnictwa względnie Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa delegowanym był do badania trasy i zasad projektu przed rozpoczęciem zdjęć szczegółowych;

2) ażeby postępowanie w myśl kraj. ustawy wodnej o ile takowe jest potrzebne było zarządzane po wejściu w życie specjalnych ustaw melioracyjnych jak to dotychczas przez lat 10 miało miejsce bez szkody dla sprawy a z korzyścią dla funduszków budowy, za wyraźnym przyzwoleniem Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa i zgodnie z postanowieniami specjalnych krajowych ustaw melioracyjnych, które tu wyłącznie są decydujące.

D. j. w.

Alegat 3. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 78.875/95.

O d p i s

odezwy Wydziału krajowego z dnia 5. Września 1895 L. 53.388/95 do c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

Z szacownej odezwy z d. 17. Sierpnia b. r. L. 68582, którą nam Światne c. k. Namiestnictwo intymowało treść reskryptu Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 6. Sierpnia b. r. L. 12.237, powzięliśmy wiadomość, że Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa odmiennie od dotychczasowej praktyki i interpretacji specjalnych krajowych ustaw melioracyjnych nie zezwoliło na rozpoczęcie robót koło osuszenia bagien Stojanowskich, lecz uczyniło wykonanie tego przedsięwzięcia melioracyjnego zależnem:

1. od udzielenia koncesyi przez c. k. Starostwo kamioneckie w myśl §. 41. ustawy wodnej.

2. od przeprowadzenia postępowania przepisane go dla zwykłych budowli wodnych t. j. wykupna gruntów i zakładów wodnych, oraz zawiązania spółki wodnej, w którym to celu mają być przedłożone Światnemu c. k. Namiestnictwu operaty wymagane przepisem §. 78 lit. d. e. f. krajowej ustawy wodnej, mianowicie: wymienienie wszystkich uprawnionych do wody i innych interesowanych osób, na których prawa zamierzone przedsiębiorstwo oddziaływa z przyłączeniem ewentualnych ich oświadczeń, wyszczególnienie gruntów i zakładów wodnych, które mają być odstąpione albo obciążone służeb-

bnosciami z wymienieniem ich właścicieli, wreszcie nazwiska osób, które mają przystąpić do tego przedsięwzięcia z podaniem obszaru uczestniczących gruntów.

Powołując się w tej sprawie na tutejszą odezwę z d. 23 Sierpnia b. r. L. 6.862 w której mieliśmy zaszczyt wyrazić nasze zapatrywanie na przeprowadzanie publicznych przymusowych przedsięwzięcia melioracyjnych, pozwalamy sobie co do obecnego specjalnego wypadku oznajmić Świątnemu c. k. Namiestnictwu co następuje:

ad 1.) §. 41 krajowej ustawy wodnej postanawia wprawdzie, że do stawiania budowli wodnych potrzeba zezwolenia właściwej władzy politycznej, a więc przy osuszeniu bagien Stojanowskich c. k. Starostwa Kamionckiego, potrzeba udzielenia koncesji ogranicza jednak tylko do budowli mających na celu **uregulowanie wody lub ochronę przeciw takowej w wodach publicznych**, na wodach zaś prywatnych tylko do tych wypadków, gdzie zamierzone budowle (regulacyjne lub ochronne) oddziałują na cudze prawa, albo na jakość, bieg, lub wysokość wody w wodach publicznych. Ponieważ zaś projekt osuszenia bagien Stojanowskich, nie obejmuje żadnych budowli regulacyjnych ani ochronnych, któreby oddziaływały na cudze prawa lub wpływały na stosunki wodne w rzekach publicznych, lecz przewiduje wykonanie nowych, lub pogłębienie i oczyszczenie starych rowów osuszających, zatem postanowienie §. 41. krajowej ustawy wodnej nie znajduje zastosowania do tego przedsięwzięcia.

Gdyby jednak nawet w mowie będące roboty miały być wykonane na wodach publicznych, lub miały oddziaływać na cudze prawa, wykonanie ich, zdaniem Wydziału krajowego nie może być zależnem od zezwolenia władzy politycznej, gdyż dla tych robót uchwaloną została specjalna ustawa, która zawiera odmienne postanowienia, aniżeli ustawa wodna, a każda ustawa specjalna idzie przed ogólną.

I tak: podczas gdy wedle ogólnej ustawy wodnej władza polityczna może udzielić koncesji na wykonanie budowli wodnych lub tej koncesji odmówić, wprowadzić zmiany w projekcie, oznaczyć rozmiary przedsięwzięcia, termin i sposób wykonania i t. p., to przy osuszeniu bagien Stojanowskich specjalna ustawa orzeka imperatywnie, że te roboty muszą być wykonane (§. 1.), że za podstawę techniczną służyć ma projekt Wydziału krajowego z r. 1894, a zmiana projektu nie jest zależną od uznania c. k. Starostwa, lecz należy do Wydziału krajowego i Administracji państwa (Świątnego c. k. Namiestnictwa, względnie Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa), (§. 2. specjalnej ustawy), w §-ie zaś 6. wyraźnie porusza oznaczenie terminu, sposobu wykonania robót i t. p. Wydziałowi krajowemu wspólnie z Administracją państwa, a nie c. k. Starostwa w Kamionce strumikowej. Co należy do zakresu działania tego Starostwa, określa dokładnie ustawa specjalna w §§. 3. al. c. i 4, mianowicie: oznaczenie okręgu konkurencyjnego, zawiązanie spółki wodnej i wydanie dla niej statutu, zresztą należy do ingerencji Starostwa wydanie orzeczeń co do odstąpienia gruntów, o ile nie dojdzie do skutku dobrowolna ugoda między przedsięwzięcą (Wydziałem krajowym) a właścicielami.

Z tego też powodu Wydział krajowy sądzi, że w 15 dni po ogłoszeniu specjalnej ustawy Wydział krajowy, jako zastępca przedsięwzięcia, ma nie tylko prawo, ale i obowiązek bez uzyskania zezwolenia c. k. Starostwa w Kamionce strumikowej bezwzględnie przystąpić do rozpoczęcia robót koło osuszenia bagien Stojanowskich, podobnie jak to od r. 1885 w czasie urzędowania JE. p. Ministra rolnictwa Juliusza Falkenhayna miało miejsce, o czem zresztą świadczy niedawny reskrypt Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 13 marca 1895 l. $\frac{5.237}{722}$ upoważniający Wydział krajowy do rozpoczęcia robót koło obwałowania lewego brzegu Dunajca, chociaż odnośny projekt ustawy nie uzyskał dotychczas Najwyższej sankcji.

Przy tem pozwalamy sobie zwrócić uwagę Świątn. c. k. Namiestnictwa, że §. 41. kraj. ust. wodnej zwalnia Administracją państwa od koncesji na stawianie przez państwo budowli wodnych, oczywiście w tem przypuszczeniu, że projekty przed rozpoczęciem budowy muszą być zbadane i zatwierdzone przez władze centralne, które na te budowle wstawiają potrzebne kredyty do preliminarzy państwowych, z drugiej zaś strony nie jest właściwem, aby projekty zbadane i zatwierdzone przez władze wyższe, miały być poddawane aprobacie I. instancyi i rzeczoznawcy wezwanemu przez tę I. instancję. Otóż ten sam warunek musi być dopełnionym przy każdym przedsięwzięciu melioracyjnym korzystającym z zasiłku państwowego funduszu melioracyjnego, a co do osuszenia bagien Stojanowskich zachodzi ten sam wypadek, gdyż projekt został już na miejscu przez delegata Świątn. c. k. Namiestnictwa zbadanym i przez departament budowli wodnych Wys. c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych zaaprobowanym, a potrzebnym na

rok 1895 kredyt uchwaliła już Rada państwa w preliminarzu państwowego funduszu melioracyjnego.

ad 2) Co się tyczy wykupna gruntów, to już w tutejszej odezwie z d. 23 sierpnia r. b. l. 6862, wykazaliśmy dostatecznie niepodobienstwo okupacyi gruntów na całej przestrzeni i na cały czas budowy przed rozpoczęciem robót; w danym zresztą wypadku, gdzie chodzi o niedostępne bagna i nieużytki, prawdopodobnie nie zajdzie wcale potrzeba ekspropriacyi gruntów.

W sprawie sporządzania katastrów konkurencyjnych dla organizacyi przymusowych spółek wodnych mieliśmy już zaszczyt wyrazić niejednokrotnie zapatrywanie, że wygotowywanie tych operatów należy w myśl postanowień §. 3. specjalnych ustaw melioracyjnych do władz politycznych, a Wys. c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z d. 31 marca 1888 l. 377, oświadczyło gotowość powiększenia w tym celu państwowego personelu technicznego.

Oznaczenie okręgów i sporządzenie katastrów konkurencyjnych przy regulacyi Krzemienicy i osuszeniu bagien Oleskich poruczyło też rzeczywiście Światne c. k. Namiestnictwo (wedle szacownej odezwie z d. 28 września 1888. l. 55.854) własnym organom technicznym, a jeżeli Wydział krajowy przy późniejszych przedsiębiorstwach wyręczał w tej sprawie właściwe Starostwa, to czynił to wyłącznie dla przyspieszenia organizacyi spółek w interesie przedsiębiorstw melioracyjnych.

Również i w obecnym wypadku oświadcza Wydział krajowy gotowość przygotowania katastru konkurencyjnego, operat ten jednak może być wygotowanym przy pomocy c. k. Archiwum map katastralnych dopiero w ciągu najbliższej zimy, gdyż w czasie lata tak mapy oryginalne, jak i protokoły parcelowe są niezbędnie potrzebne geometrom ewidencyjnym przy ich czynnościach w polu. Zresztą przeprowadzanie postępowania w tym kierunku uważamy na razie za przedwczesne, gdyż spółka dla pokrycia datków konkurencyjnych ma być przymusową i może być zawiązaną dopiero po wejściu w życie ustawy.

Co się tyczy końcowej uwagi zawartej w powołanej szacownej odezwie z d. 17. sierpnia r. b. l. 68.582, aby w przyszłych podobnych wypadkach wszystkie przepisane §. 78. ustawy wodnej części składowe projektów potrzebne do przeprowadzenia postępowania (a więc wykazy gruntów do wykupna i katastry konkurencyjne) we właściwym czasie były dostarczane, pozwalamy sobie nadmienić, że przedkładając projekty robót melioracyjnych, Wydział krajowy stosuje się ściśle do obowiązującego dotychczas rozporządzenia Ministerstwa rolnictwa, wydanego w porozumieniu z Ministerstwem spraw wewnętrznych z d. 18. grudnia 1885. Dz. p. p. Nr. 1 ex 1886, które wcale nie stawia podobnych wymagań mogących zupełnie zatamować rozwój robót melioracyjnych w całym państwie.

Powyzsze uwagi raczy Światne c. k. Namiestnictwo jak najrychlej przedłożyć Wys. c. k. Ministerstwu rolnictwa, oraz wyjednać zmianę reskryptu z d. 6. sierp. 1895. l. 12.237 w tym kierunku, aby Wydział krajowy mógł bezzwłocznie przystąpić do rozpoczęcia robót przy osuszeniu bagien Stojanowskich, o co już upraszaliśmy Światne c. k. Prezydium Namiestnictwa w odezwie tutejszej z d. 26 marca b. r. L. 16.378, ze względu na potrzebę, dostarczenia zarobku okolicznej ludności nawiedzanej gorączką emigracyjną wskutek dwuletnich nieurodzajów.

Odpis

odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa z d. 4. marca 1895 l. 1209/pr.
do Wydziału krajowego.

Pismo Jego Eksc. Księcia Marszałka krajowego z 13. lutego 1894 l. 1409, komunikujące mi uchwały powzięte przez Wysoki Sejm w sprawie regulacji rzek galicyjskich, robót melioracyjnych i budowy kanałów spławnych łączących Odrę z Wisłą i San z Dniestrem przedłożyłem Wysokiemu c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych, które reskryptem z 30 stycznia 1895 l. 32.478 co do spraw w uchwałach ad II, III, IV i V poruszonych o ile dotyczą zakresu Wys. c. k. Ministerstwa oznajmiło co następuje: Co do uchwały II a w szczególności 1) co się tyczy regulacji granicznej przestrzeni Wisły między ujściem Białki i Przemszy, tudzież Białki tatrzańskiej, Dunajca i Zbruczka, to regulacja granicznych przestrzeni Wisły i Dunajca napotyka na trudności z powodu że równocześnie z regulacją trzeba ustalić granicę państwa; przy Wiśle względem Prus, a przy Dunajcu względem Węgier. —

Wdrożone w tym kierunku rokowania nie wydały dotychczas dodatniego wyniku, z powodu negatywnego stanowiska wspomnianych państw, do których należy drugi brzeg.

Potrzeby zaś regulacji granicznych przestrzeni Białki tatrzańskiej i Zbruczka dotychczas nie wykazano a dochodzenia w tym kierunku będą podjęte. —

2) Co się tyczy objęcia pod wyłączną pieczę państwa dalszych przestrzeni rzek spławnych a w szczególności Sanu między Przemyślem i Jarosławiem, to poprzednio musi być przeprowadzona regulacja przestrzeni rzek stojących już pod pieczę państwa, a rozszerzanie tej pieczy na sąsiednie przestrzenie może nastąpić tylko w miarę wymogów rozwijającego się na nich spławu i postępu budowli w dolnych przestrzeniach; — regulacja rzek galicyjskich przez państwo nie ograniczała się dotychczas na przestrzenie pod wyłączną pieczę państwa stojące, lecz owszem przeprowadzono już z udziałem państwowych funduszów wiele znacznych robót w sąsiednich przestrzeniach a w szczególności właśnie na Sanie między Przemyślem a Jarosławiem. Gdy konserwacja tych budowli odbywa się na koszt państwa, przeto Ministerstwo spraw wewnętrznych zastrzega sobie zajęcia się w podobny sposób także i dalszą regulacją tych przestrzeni, skoro tylko interesa spławu tego wymagać będą.

3) Co się tyczy przyspieszenia regulacji rzek spławnych pod wyłączną pieczę państwa zostających, będzie to w miarę możliwości wzięte pod rozagę przy zestawieniu preliminarzy, jednak należy mieć na oku to, że kwoty na regulację rzek zezwalane z roku na rok tak się wzrastają, iż dotacya na budowle wodne w Galicyi, która w r. 1880 wynosiła 217.000 zł. w r. 1894 wynosi już kwotę 679.340 zł. pomimo, iż nie obejmuje wcale kwot zezwolonych z nadzwyczajnej dotacyi na regulację rzek Bugu i Biały, które mają być wykonane na podstawie ustaw krajowych. Co do uchwał Wysockiego Sejmu podanych w ustępach III i IV, powołanego na wstępie szacownego pisma oświadczyło Wys. c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych na podstawie odezwy Ministerstwa rolnictwa z 7. grudnia 1894 l. 22.076, że przy regulacji rzek podkarpackich i zabudowań potoków górskich, przestrzegać należy zasady, iż regulacje te tylko poje dyniezo i w miarę potrzeby mogą być podejmowane, w razie bowiem za szybkiego rozpoczęcia wszystkich robót odpowiednie i trwale wykonanie nie dałoby się osiągnąć, a nadto mogło się wywołać podwyższenie cen budowlanych, nie mówiąc już o trudności w dostarczeniu funduszów. —

Szczegółowo co do regulacji górnego Dniestru powyżej Rozwadowa, to już Ministerstwo rolnictwa reskryptem z 19. grudnia 1886 l. 16.370 udzielonym Świetnemu Wydziałowi krajowemu odezwą z 18. stycznia 1887 l. 82.301/ex 1886 odmówiło włączenia tej przestrzeni rzeki do ogólnego projektu regulacji rzek galicyjskich, podając

jako przyczynę, że podjęcie tych prac będzie dopiero wówczas dopuszczalne, gdy przez regulację Dniestru poniżej Rozwadowa uzyska się lepsze warunki odpływu wód.

Gdy zaś obecnie jak wiadomo, roboty regulacyjne poniżej Rozwadowa zaledwie rozpoczęto i ich skutku dopiero w przyszłości spodziewać się należy, przeto melioracya Dniestru powyżej Rozwadowa nie może być na razie wzięta pod rozwagę. —

Ale gdyby nawet nie zważano na tę okoliczność, to decyzję co do przeprowadzenia tej regulacyi i subwencyonowania jej przez państwo, dopiero wówczas możnaby powziąć, gdyby przedłożono dokładny projekt wraz z kosztorysem. Te same uwagi odnoszą się także do subwencyonowania ze strony państwa regulacyi reszty rzek podkarpaccich, tudzież innych mniejszych przedsiębiorstw melioracyjnych i zabudowań potoków górskich, co do których Ministerstwo rolnictwa zastrzega sobie decyzję w każdym poszczególnym wypadku po ocenieniu czy zachodzi nagle potrzeba i czy i o ile są fundusze do dyspozycyi. — Co się tyczy wreszcie uchwały sejmowej ad V. względem budowy kanałów spławnych, łączących Odrę z Wisłą i San z Dniestrem, Wys. c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych przyrzekło dodatkowo zawiadomić o decyzyi Wys. c. k. Ministerstwa handlu, w tej sprawie zapaść mającej.

D. j. w.

Alegat 5. do sprawozdania Wydziału kraj. LW. 78.875/95.

Opis

odezwy c. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 2 maja 1895 r. l. 4724/pr.
do Wydziału krajowego.

Wślad mej odezwy z 4. marca r. b. l. 1209/pr., mam zaszczyt zawiadomić Świetny Wydział krajowy, iż Wysokie Ministerstwo spraw wewnętrznych dodatkowo do reskryptu swego z 30 stycznia 1895 r. b. l. 32.478/894, reskrytem z 22 marca b. r. l. 1339 oznajmiło w sprawie budowy kanałów spławnych łączących Odrę z Wisłą i San z Dniestrem, że jeszcze w r. 1893 poruczono specyalnemu biurowi w Ministerstwie handlu studyowanie sprawy kanałów spławnych w ogóle, a przedewszystkiem wyjaśnienie hydrotechnicznych podstaw wykonalności takich urządzeń w Austrii. Rzeczone biuro rozciągnęło już swe studia także i na kanały ważne dla Galicyi. Również przy technicznej ocenie projektu kanału łączącego Dunaj z Odrą, który to projekt przedłożyło prywatne Towarzystwo składające się z hr. Jana Wilczka jun. i francuskiego przedsiębiorstwa A. Hallieur i J. Dietr Monnin zbadano także możliwość połączenia tego z Wisłą, tak, że przyjscie do skutku kanału łączącego Dunaj z Odrą, nie przesądzałoby wcale sprawy wschodnich kanałów i ich połączenia z zachodnimi, względnie dalszego prowadzenia ku zachodowi.

D. j. w.

O d p i s

odezwy Wydziału krajowego z d. 12 listopada 1895 l. 16485 do Prezydium c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

Szacownemi odezwami z dnia 4 marca r. b. l. 1209/pr. i z dnia 2 maja r. b. l. 4.724/pr. zakomunikowało nam Światne Prezydium c. k. Namiestnictwa postanowienie Wys. c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych w przedmiocie uchwalonego przez Wys. Sejm d. 13 lutego 1894 programu regulacyi wód w całym kraju.

Z postanowienia tego wynika, że Wys. c. k. Rząd odmiennie traktując kraje karpackie od alpejskich, nie przychyła się do rezolucyi sejmowych, uchwalonych kilkakrotnie od pamiętnej powodzi z r. 1884, ani też do własnego przedłożenia z r. 1885 w sprawie regulacyi rzek państwowych i podkarpackich, podając za powód tej odmownej decyzyi, bądź to niewykazaną potrzebę regulacyi rzek granicznych, jak Białka tatrzańska i Zbrucz, bądź wysokie nakłady na rzeki państwowe w porównaniu z takimi nakładami z przed laty piętnastu, lub jak przy regulacyi rzek podkarpackich i przedsiębiorstwach melioracyjnych niebezpieczeństwo szybkiego rozpoczęcia wszystkich robót, które nie dozwoliloby wykonać robót odpowiednio i trwale a nadto mogłoby wywołać podwyższenie cen budowlanych, nie mówiąc już o trudności w dostarczeniu funduszów.

Odnośnie do powyższej decyzyi Wys. c. k. Rządu pozwalamy sobie przedłożyć Światnemu c. k. Namiestnictwu następujące uwagi:

1) Co do potrzeby regulacyi Białki tatrzańskiej, mamy zaszczyt zwrócić uwagę Światnego c. k. Namiestnictwa, że regulacya tej rzeki poruszana była kilkakrotnie tak w Sejmie, jak i w Wydziale krajowym przez gminę Białkę i Reprezentacyą powiatową nowotarską a to w celu zabezpieczenia terytorium państwa, którego znaczny obszar odcięła Białka na stronę węgierską. Do tej sprawy oduosi się też lutejsza odezwa z dnia 9 marca 1894 l. 4.850 wystosowana do Światnego c. k. Namiestnictwa, oraz szacowna odezwa z d. 9 marca 1894 l. 2.610/pr., wedle której udzielono powiatowi nowotarskiemu zapomogi 1.000 zł. z c. k. skarbu państwa na regulacyą tej rzeki.

O regulacyą zaś granicznego Zbrucza dopominał się Wydział powiatowy bor-szczowski sprawozdaniami z d. 25 czerwca 1886 l. 1.163, z d. 20 sierpnia 1886 l. 1629 z d. 30 czerwca 1837 l. 933 i z d. 1 maja 1890 l. 995. Do tej zaś sprawy odnoszą się także odezwy Światnego c. k. Namiestnictwa z d. 7 sierpnia 1884 l. 47.921, z d. 23 lipca 1887 l. 43.574 i z d. 12 kwietnia 1891 l. 20.640.

2) Jakkolwiek dotacye uchwalane w etacie Wys. c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych na regulacyą Wisły, tudzież spławnych przestrzeni Dunajca, Wisłoki, Sanu i Dniestru w ostatnich latach okazują wzrost znaczny w porównaniu z taką dotacyą przyznaną na rok 1830, to jednak nie wystarczyły one na systematyczne uregulowanie tych rzek, które w myśl Najwyższego postanowienia z d. 11 listopada 1861 w ciągu lat dwudziestu miało być dokonaniem. Dotacye te zresztą są niedostateczne do przeprowadzenia rychłej systematycznej regulacyi, jak to miało miejsce w innych częściach państwa, a wykonywane kosztem tych niedostatecznych dotacyi roboty sporadyczne rozrzucone po całej przestrzeni rzek nie przynoszą oczekiwanego pożytku, gdyż nie mogą stawić należytego oporu wielkim wodom i pochodowi lodów, wskutek czego skarb państwa znaczne straty ponosi.

3) Zarzutu podniesionego w reskrypcie ministeryalnym z d. 30 stycznia r. b. l. 32.478 przeciw programowej uchwale Wys. Sejmowi z d. 13 lutego 1894 w sprawie systematycznej regulacji rzek podkarpackich, jakoby w razie szybkiego rozpoczęcia **wszystkich** robót odpowiednie i trwałe wykonanie nie dało się osiągnąć, a nadto mogło się wywołać podwyższenie cen budowlanych, nie podziela Wydział krajowy, najpierw bowiem powołana uchwała nie domaga się szybkiego rozpoczęcia wszystkich robót naraz, lecz **stopniowego** wykonania tak, iż corocznie regulacja 2 rzek miałaby być podejmowaną— a powtórnie objęte tą uchwałą dopływy Wisły i Dniestru, tudzież Prut z Czernoszem, znajdują się na tak ogromnej przestrzeni między granicą śląską i bukowińską, że nawet przy równoczesnym wykonaniu regulacji nie może nastąpić podwyższenie cen materiałów, zwłaszcza gdy obok robót faszynowych będą zastosowane budowle kamienne, dla których dostarcza materiału kamieniołomy otwarte wzdłuż każdej rzeki w formacji piaskowca trzeciorzędowego.

Co się tyczy podjęcia regulacji górnego Dniestru (powyżej Rozwadowa), która ze względu na osuszenie 40.000 morgów bagien nadbrzeżnych ma pierwszorzędne znaczenie, pozwalamy sobie zwrócić uwagę na wynik badania przeprowadzonego przez c. k. nadradcę budownictwa p. Romualda Jszkowskiego w myśl reskryptu Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 17 lipca 1891 l. 10.391, wedle którego okazuje się możliwość i potrzeba równoczesnej regulacji Dniestru tak poniżej, jak i powyżej Rozwadowa, tem bardziej, że przy obu regulacjach odgrywa najgłówniejszą rolę budowa przekopów, która dla przyspieszenia zamulenia odciętych łożysk może i powinna być z góry na dół prowadzona.

Zarzut szybkiego rozpoczynania regulacji rzek podkarpackich i trudności w dostarczeniu funduszków powinien być tem mniej spotkać powołaną uchwałę Sejmową, ile że Wys. c. k. Rząd podobne roboty w krajach alpejskich przeprowadzał z reguły w ciągu lat sześciu a i obecnie dla tak małego kraju, jak Vorarlberg, wyznacza w budżetach państwowych na regulacją granicznego Renu corocznie dotacją 328.570 zł. w a., nie mówiąc już o korekcyi dopływów tej rzeki, która w prowincyach karpaccich musiałaby wykonać strony interesowane, a którą dla Vorarlbergu wykonuje państwo kosztem 1,095.232 zł. w. a.

Te same uwagi odnoszą się także do zarzutu podniesionego przeciw uchwale Wys. Sejmowi co do programu wykonania przedsięwzięcia melioracyjnych, subwencyonowanych z państwowego funduszu melioracyjnego, których wykonanie zależnym jest zresztą od wysokości dotacji tego funduszu i udziału kraju w tym funduszu w myśl postanowienia §. 3. ustawy z d. 30 czerwca 1884 Dz. u. p. N. 116.

Powysze uwagi raczy Światne c. k. Namiestnictwo podać do wiadomości Wys. c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych i wyjednać decyzją zasadniczą Wys. c. k. Rządu co do 60% udziału skarbu państwa w kosztach systematycznej regulacji rzek karpaccich oraz rewizyi projektów tej regulacji w myśl uchwały Wys. Sejmowi z d. 4 lutego 1895, na którą Wydział krajowy nie otrzymał dotychczas odpowiedzi.

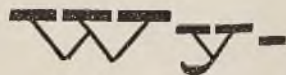
Zarazem mamy zaszczyt upraszać uprzejmie Światne c. k. Namiestnictwo o zakomunikowanie nam wyniku badań prowadzonych od r. 1893 przez specjalne biuro w Wys. c. k. Ministerstwie handlu co do budowy kanałów wschodnich łączących Odrę z Wisłą i San z Dniestrem.

Lwów dnia 12 listopada 1895

Wykaz I.

zasiłków z funduszu krajowego potrzebnych w roku 1896 na lokalne regulacye niespławnych rzek, które mają być wykonane częścią w r. 1896 a częścią w r. 1897.

---

zasilków z funduszu krajowego potrzebnych w roku 1896 na
nane częścią w roku 1896,

Liczba porz.	Rzeka	Miejsce budowy	Ogólne koszta bu- dowy	Z ogólnych kosztów	
				fundusz budowli wodnych	fundusz krajowy
			zł.	zł.	zł.
1	Skawa	Jaroszowice-Wadowice	20.000·51	6·800·—	6.600·—
2	„	Grodzisko-Graboszyce	15.000·—	5.300·—	4.850·—
3	Raba	Brzezowa-Targoszyna	10.000·—	3·600·—	3.200·—
4	„	Dobczyce-Niezdów	1.975·68	6.973·69	6.371·—
5	„	Dobczyce	27 331·38	9.517·60	8.906·89
6	„	Winiary	6.000·—	2.000·—	2.000·—
7	„	Kunice Gdów	17.900 —	6.000·—	5.950·—
8	„	Dąbrowica	6.343 99	2.274 66	2.034·66
9	„	Krzyżanowice	25.000 —	8 600·—	8.200·—
10	„	Targowisko	20.000·—	6.800·—	6.600·—
11	Dunajec	Jazowsko-Maszkowice	—	—	—
12	„	Podegrodzie-Stadło	14.000·—	4 800·—	4.600·—
13	„	Wyglomowice-Stary Sącz	4.500·—	1.500·—	1.500·—
14	„	Chełmiec-Rdziostów	3.000·—	1.000·—	1.000·—
15	„	Zabełcze	3.612·70	1.553 04	1.454·04
16	„	Marcinkowice-Kurów	12.500·—	4 500·—	4.000·—
17	„	Rożnów	7.069·58	2.418·53	2 325 53
18	„	Witowice dolne	9.000·—	3.000·—	3.000·—
19	„	Dłużków-Tropie. Będzi- dziszyna	9 291·68	4.000·69	3.779·27
20	„	Filipowice	45.000·—	15.000·—	15.000·—
21	„	Charzewice	6.000 —	2.000·—	2.000 —
22	„	Narzuty kamienne koła Melsztyna	12.000·—	6 000·—	6.000·—
23	„	Lustawice	8.988·—	4.494·—	4.494·—

działu krajowego l. 78.875 95.

kaz I.

lokalne regulacje niespławnych rzek, które mają być wyko-
a częścią w roku 1897.

przypada na	Z części przy- padającej na fundusz kra- jowy wypada wstawić do preliminarza na rok 1896		U w a g a	
	prywatną kon- kurencyę			
zł.	zł.			
6.600.—	3.230.—		Odezwą z 31 8. 1894. l. 44.138 przyznano zasiłek na rok 1895 i 1896. po 1.600 zł., na rok 1897 1.770 zł., 2 rata.	
4.850.—	1.070.—		Projekt ma być dopiero sporządzony.	
3.200.—	1.000.—			
6.370.99	2.436.—		Odezwą z 21 8. 1894 l. 39.140 przyznano zasiłek. Na rok 1894 1.500 zł., na rok 1895 2.435 zł., na rok 1896 2.436 zł., 3 rata.	
8.906.89	2.969.—		Odezwą z 29 12. 1894 l. 67.577 przyznano zasiłek. Na lata 1894 i 1895 wyznaczono po 2.969 zł. reszta 2969 zł. na rok 1896. 3 rata.	
2.000.—	1.000.—		Projekt będzie dopiero sporządzony.	
5.950.—				
2.034.67		2.035.—		Zasiłek przyznany odezwą z 29 8. 1895 l. 55.120.
8.200.—		1.000.—		Projekt będzie dopiero sporządzony.
6.600.—	1.000.—		" " " " " "	
—	1.000.—		Projekt będzie dopiero sporządzony. Koszta nawet przy obliczeniu niewiadome. Zdjęcia już dokonano. 2 rata.	
4.600.—	2.000.—		} 3 rata Projekta będą dopiero przedłożone. Zdjęcia są już wykonane. } 1 rata	
1.500.—	800.—			
1.000.—	1.000.—			
605.62	1.454.04		Zasiłek przyznany odezwą z 22 8. 1895 l. 49.903.	
4.000.—	2.000.—			
2.325.52	2.326.—		Zasiłek przyznany odezwą z 17 5. 1895. l. 26.304.	
3.000.—	2.000.—		1-sza rata.	
1.511.72	2.779.—		Odezwą z 22 2. 1895. l. 72.677 przyznany zasiłek. Z dotacyi 1895 roku było przyznano 1.000 zł. 2-ga rata.	
1.500.—	3.000.—		Zdjęcia już dokonane, operat będzie niebawem udzielony. 1-sza rata.	
2.000.—	2.000.—			
—	6.000.—			
—	2.247.—		2-ga rata. Zasiłek przyznany odezwą z 7 8. 1894. l. 34.712.	

Liczba poz.	Rzeka	Miejsce budowy	Ogólne koszta bu- dowy	Z ogólnych kosztów	
				fundusz budowli wodnych	fundusz krajowy
			zł.	zł.	zł.
24	Dunajec	Wróblowice	8.575·82	4.287·91	4.287·71
25	"	Wesołow	5.295·—	1.879·80	1.707·60
26	"	Gizowa Janowicka	10.000·—	3.700·—	3.300·—
27	"	Narzut pod Olszynami i Solanamiem	9.000·—	4.500·—	4.500·—
28	"	Wielka wieś-Zawodzie	10.500·—	3.700·—	3.400·—
29	"	Szczepanowice-Zgłobice	30.000·—	10.000·—	10.000·—
30	Wisłoka	Brzysko-Bukowa	13.890·—	4.824·—	4.533·—
31	"	Bukowa	14.210·12	4.949·48	4.670·17
32	"	Skurowa-Zawadka	14.115·49	5.720·67	5.380·61
33	"	Skurowa	2.703·22	948·77	877·22
34	"	Przezczyca-Kamienica	6.000·—	2.000·—	2.000·00
35	"	Jaworze Mokrzyce	1.500·—	500·—	500·—
36	"	Chotowa-Podegrodzie	6.000·—	2.000·—	2.000·—
37	"	Dębica-Straszecin	15.000·—	5.300·—	4.850·—
38	"	Zeraków-Kędzierz	10.000·—	3.700·—	3.300·—
39	"	Brzeźnia-Bobrowa-Pustków	34.699·02	15.735·14	14.277·98
40	"	Rzemien-Rzechów-Rzyski	31.802·83	12.833·54	12.112·71
41	Wisłok	Wiśnowa-Gieszyna	15.260·46	4.807·87	4.479·67
42	"	Dobrzechow	12.761·54	4.445·55	4.158·—
43	"	Babica-Siedliska (11 klm.)	102.700·—	34.700·—	34.000·—
44	San	Mrzygłód	15.000·—	5.000·—	5.000·—
45	"	Dobra			
46	"	Witryłów	2.377·55	792·52	792·52
47	"	Ilroszówka	2.958·67	986·22	986·22
48	"	Temeszow	5.467·03	1.822·34	1.822·34
49	"	Krzemienna-Niewistka	15.969·16	5.707·21	5.373·95
50	"	Wara	3.000·—	1.000·—	1.000·—
51	"	Nozdrzec	3.723·75	1.308·59	1.207·58
52	"	Derbrówka starzeńska	4.500·—	1.500·—	1.500·—
53	"	Karolówka-Dynów	7.198·79	2.732·93	2.732·98

przypada na	Z części przy- padającej na fundusz kra- jowy wypada wstawić do preliminarza na rok 1896	U w a g a
prywatną kon- kurencyę	zł.	
zł.	zł.	
	2.144.—	2-ga rata. Zasiłek przyznany odezwą z 24 S. 1894. l. 41.900.
1.707.60	1.708.—	Odezwą z 26 Z. 1895 l. 74.397 przyznany zasiłek.
3.300.—	2.000.—	Operat zarządzony.
—	2.000.—	Operat dopiero będzie sporządzony.
3.400.—	3.400.—	
10.000.—	3.000.—	Operat zarządzony, budowa na 3 do 4 lat.
4.533.—	1.500.—	
4.630.17	2.630.—	3-cia rata. Zasiłek przyznany odezwą z 24 S. 1894 l. 40.997. W preliminarzach na lata 1894 i 1895 były dwie raty po 1.000 zł.
3.014.21	1.000.—	2-ga rata. Zasiłek przyznany odezwą z 11.10. 1895 l. 55.922. W preliminarzu na rok 1895 była 1-sza rata 1.000 zł., na rok 1897 ma być wstawiona 2.000 zł., a na rok 1898 1.380 zł.
877.23	877.—	Wedle Nru. 47.160.95. przyznany zasiłek.
2.000.—	1.000.—	
500.—	500.—	
2.000.—	1.000.—	1-sza rata.
4.850.—	2.500.—	1-sza rata.
3.300.—	2.000.—	1-sza rata.
4.085.90	3.720.10	1-sza rata. Zasiłek przyznany odezwą z 11.10. 1895 l. 55.921. Do preliminarzy na lata 1897, 1898, 1899, mają być wstawione raty po 3.720 zł. l. 68.903.95.
6.856.58	3.000.—	Zasiłek przyznany odezwą z 26 S. 1893 l. 21.667. Do roku 1895 włącznie było wstawione w preliminarzach 6.145 zł 21 ct.
5.972.92	1.000.—	Zasiłek przyznany odezwą z 3.05. 1893 l. 26.690. Dotacja z roku 1892, 1893, 1894. Ponieważ były większe, budowle wykonane niż projektowano, przeto należy dodatkowo wstawić na rok 1896 1.000 zł.
4.157.99	290.—	Zasiłek przyznany odezwami z 22 Z. 1895 l. 66.460 i 74.309, z dotacyi lat 1893, 1894 i 1895. Dalszy operat udzielony dopiero będzie.
34.000.—	2.000.—	1-sza rata. Zdjęcia dokonano. Sporządzenie operatu zarządzono.
5.000.—	1.000.—	} 1-sza rata. Operat będzie wkrótce przedłożony.
792.51	—	
986.21	1.800.09	} 1-sza rata. Zasiłek przyznany odezwą z 28 S. 1895. l. 48.009. Do preliminarza na rok 1897 ma być wstawiona 2-ga rata 1.833 zł.
1.822.35	—	
4.888.—	2.000.—	1-sza rata. Operat jest już przedłożony. l. 77.108.95.
1.000.—	1.000.—	Zdjęcie jest już wykonane.
1.207.58	1.208.—	Zasiłek przyznany odezwą z 8 S. 1895 l. 8.218.
1.500.—	750.—	1-sza rata. Projekt w ołówku zestawiony.
2.732.93	2.733.—	Projekt będzie wkrótce udzielony.

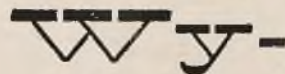
Liczba porz.	Rzeka	Miejsce budowy	Ogólne	Z ogólnych kosztów	
			koszta bu-	fundusz	fundusz
			dowy	budowli	krajowy
			zł.	zł.	zł.
54	San	Bartkówka	2.700·—	900·—	900·—
55	„	Bartkówka-Pawłokoma	7.319·12	2.580·54	2.369·29
56	„	Pawłokoma	2.453·95	817·98	817·98
57	„	Bachorz	3.000·—	1.000·—	1.000·—
58	„	Bachorzec-Sielnica	17.093·31	5.879·02	5.607·15
59	„	Ruska wieś	4.500·—	1.500·—	1.500·—
60	„	Nienadowa-Ruska wieś	2.700·—	900·—	900·—
61	„	Iskań-Bachów	15.000·—	5.000·—	5.000·—
62	„	Krzyweza	3.560·86	1.251·36	1.154·75
63	„	Korytniki	21.000·—	7.000·—	7.000·—
64	„	Ostrów	51.208·38	33.797·58	16.898·80
65	„	Wileza-Buszkowice	165.000·—	110.000·—	55.000·—
66	„	Sosnica-Dusowce	95.000·—	63.000·—	32.000·—
67	Stryj	Chodowice	8.345·26	4.345·26	4.000·—
68	„	Kawezy kąt	4.718·85	2.216·93	2.051·92
69	„	Pokrowce-Pizany	30.000·—	10.000·—	10.000·—
70	„	Wołeniów	9.000·—	3.000·—	3.000·—
71	„	Żulin-Simiginów	30.000·—	10.000·—	10.000·—
72	Świca	Hoszów	18.847·41	7.788·62	7.354·8
73	„	Balicze podgórne i orzeczne	3.823·72	1.677·21	1.533·21
74	„	Sokołów-Łany sokołowski	47.381·—	22.609·—	21.172·—
75	Łomnica	Temszowce	10.600·—	3.700·—	3.450·—
76	„	Błudnik-Sokoł	25.642·47	8.902·49	8.369·99
77	Bystrzyca	Mykietyńce-Uhorniki	10.300·—	3.597·54	3.351·33
78	„	Sołotwina	2.600·—	1.025·—	1.025·—
79	„	Premiowanie zawiklenia odsypisk	2.000·—	1.000·—	1.000·—

Zestawienie zasiłków według rzek.

1.	Na Skawę	4.230 zł.
2.	„ Rabe	11.440 „
3.	„ Dunajec	42.858 „
4.	„ Wisłokę	20.407 „
5.	„ Wisłok	3.290 „
6.	„ San	29.633 „
7.	„ Stryj	8.777 „
8.	„ Świca	6.033 „
9.	„ Łomnicę	5.125 „
10.	„ Bystrzycę	2.525 „
11.	„ Premie za sadzonki	1.000 „
	Razem	135.318 zł.

przypada na		U w a g a
prywatną konkurencyę	Z części przypadającej na fundusz krajowy wypada wstawić do preliminarza na rok 1896	
zł.	zł.	
900.—	900.—	
2.369.29	2.369.—	Zasiłek przyznany odezwą z 17/5. 1895 l. 26.748.
817.99	818.—	Operat będzie wkrótce udzielony.
1.000.—	1.000.—	
5.607.14	2.000.—	1-sza rata. Zasiłek przyznany odezwą z 17/5. l. 20.583.
1.500.—	500.—	Na rok 1897 ma być wstawiona 2 rata, 3.600 zł.
900.—	900.—	1-sza rata.
5.000.—	1.000.—	1-sza rata. Próbną przestrzeń.
1.154.75	1.155.—	Zasiłek przyznany odezwą z 27/8. 1895. l. 44.068.
7.000.—	2.500.—	1-sza rata. Operat będzie udzielony.
512.—	3.000.—	1-sza rata.
—	2.000.—	3-cia rata. W preliminarzach na rok 1894 i 1895
—	1.000.—	była wstawiona kwota 1.000 zł.
—	1.500.—	1-sza rata.
450.—	2.277.—	2-ga rata. Zasiłek przyznany odezwą z 5/3. 1895 l.
10.000.—	2.000.—	15.082. Na rok 1895 przyznano 500 zł., na rok 1897 ma
3.000.—	1.000.—	być wstawiona 2.000 zł.
10.000.—	2.000.—	Zasiłek przyznany odezwą z 17/5 1895 l. 30.652.
3.704.41	2.000.—	3-cia rata. Zasiłek przyznany odezwą z 24/4. 1894 l.
613.30	1.533.—	326. W roku 1894 udzielono 1.154 zł., w roku 1895 udzie-
3.600.—	2.500.—	lono 2.500 zł.
3.450.—	2.000.—	Zasiłek przyznany odezwą z 8/3. 1895. l. 2.303.
8.369.99	3.125.—	2-ga rata. Zasiłek przyznany odezwą z 1/12 1894 l.
3.351.33	1.500.90	49.909. W preliminarzu na rok 1895 była wstawiona
550.—	1.025.—	2.500 zł.
—	1.000.—	4-ta i ostatnia rata. Zasiłek przyznany odezwą z 17/7.
		1894 l. 38.020. W preliminarzach na lata 1893, 1894 i 1895
		była dotacya 5.245 zł.
		2-ga rata. Zasiłek przyznano odezwą z 25/9. 1894 l.
		49.660. W preliminarzu na rok 1895 1-sza rata 1.000 zł.
		Zasiłek przyznany odezwą z 12/3. 1895 l. 13.416.

Alegat 8. do Sprawozdania Wy-

wykonanych w r. 1894 przy współudziale

Liczba porz.	Rzeka	Miejsce budowy	Powiat polityczny	Dłu-
				wykona-nych budowli
1	2	3	4	5
1	Raba	Gnik ad Dobczyce	Wieliczka	534.—
2	"	Dobczyce	"	360·50
3	"	Niezdów	"	511·50
4	"	Dąbrowica	"	1.015.—
5	"	Niedary	Bochnia	355.—
6	"	Ujście solne	"	749.—
7	Dunajec	Czorsztyn	Nowy Targ	141.—
8	"	Chełmiec	Nowy Sącz	383.—
9	"	Wielogłowy	"	94.—
10	"	Dąbrowa	"	16.—
11	"	Filipowice	Brzesko	382.—
12	"	Biskupie lanckorońskie	"	771.—
13	"	Charzewice	"	281.—
14	"	Wesołów	"	228.—
15	"	Zakliczyn	"	218.—
16	"	Zawada	"	100.—
17	"	Lustawice	"	358.—
18	"	Rostoka	"	204.—
19	"	Wróblowice	Tarnów	710.—
20	"	Olszyny	Brzesko	140.—
21	"	Gierowa janowicka	Tarnów	184.—
22	"	Wielka wieś	Brzesko	626.—
23	"	Zawodzie	"	78.—
24	"	Dąbrówka szczepanowska	Tarnów	188.—
25	"	Szczepanowice	"	319·50
26	Wisłoka	Klnie	Pilzno	214.—
27	"	Skurowa	"	278.—
28	"	Dęboczyn	"	908.—
29	"	Parkosz	"	182.—
30	"	Lipiny	"	85.—
31	Wisłok	Wiśniowa	Ropczyce	1.098.—
32	"	Dobrzechów	Rzeszów	—
33	San	Hłomcza	Sanok	250.—
34	"	Temeszów	Brzozów	347.—
35	"	Krzemienna	"	250.—
36	"	Jabłonica ruska	"	190.—
37	"	Gdyczyna	"	136.—
38	"	Nozdrzec	"	544.—
39	"	Bachórz	"	270.—
40	"	Chodorówka	"	450.—
41	"	Pawłokoma	"	240.—
			Do przeniesienia	14.388.—

działu krajowego l. 78.875'95.

kaz II.

funduszu krajowego budowli wodnych.

gość	Powierzchnia		U w a g a
zabezpie- czonego brzegu	uzyska- nych odsypisk	spodzie- wanych odsypisk	
trach	w hektarach		
6	7	8	9
1.500	—	3.—	
1.000	—	2.50	
1.000	—	4.50	
1.250	—	4.—	
260	—	1.00	
740	—	0.30	
141	—	1.03	
260	—	1.70	
150	—	1.05	
50	—	0.01	
500	—	15.—	
400	—	12.—	
300	—	3.—	
220	—	6.60	
220	—	4.—	
100	—	—	
—	—	—	Narzut kamienny w szkarpie starej tamy.
220	—	3.—	
—	—	—	Narzut kamienny na szkarpie i naprawa starej tamy.
140	—	20.—	
180	—	—	
100	—	—	Głównie naprawa starych tam.
80	—	1.20	
200	—	36.—	
250	—	15.—	
170	—	5.—	
160	—	1.60	
900	—	27.—	
180	—	1.—	
72	—	0.80	
1.200	4.—	—	Oprócz tego wybrano przekop 431 m. długi.
—	—	—	Wykonywano tylko roboty konserwacyjne.
400	0.50	2.—	
400	0.50	—	
300	0.50	1.50	
500	1.50	5.—	
136	—	—	Opaska pierwsza.
544	—	—	Opaska trzecia.
400	1.—	2.50	
500	0.59	3.50	
280	0.25	—	
15.403	8.75	166.79	

Liczba porz.	Rzeka	Miejsce budowy	Powiat polityczny	Dłu-
				wykona- nych budowli
1	2	3	4	5
			Z przeniesienia	14.388.—
42	San	Pawłokoma	Brzozów	50.—
43	"	Nienadowa	Przemysł	150.—
44	"	Chyrzyna	"	450.—
45	"	Ostrów	"	228.—
46	"	Przemysł	"	640.—
47	Stryj	Chodowice	Stryj	80.—
48	"	Kawczy kąt	Żydaczów	480.—
49	Swica	Hoszów	Dolina	350.—
50	"	Sulotyczne	Żydaczów	450.—
51	"	Mielnicz	"	350.—
52	Łomnica	Perehińsko	Dolina	1.400.—
53	"	Błudniki-Sokół	Stanisławów	1.800.—
			Razem	20.816·50
				Zesta-
1	Raba			3.525.—
2	Dunajec			5.421·50
3	Wisłoka			1.667.—
4	Wisłok			1.098.—
5	San			4.195.—
6	Stryj			560.—
7	Swica			1.150.—
8	Łomnica			3.200.—
			Razem	20.816·50

gość	Powierzchnia		U w a g a
zabezpie- czonego brzehu	uzyska- nych odsypisk	spodzie- wanych odsypisk	
trach	w hektarach		
6	7	8	
15.403	8.75	166.79	Opaska czwarta. Zamknięcie starego koryta.
100	0.25	0.50	
150	—	1.—	
600	1.—	3.—	
280	0.50	2.—	
1.000	3.—	12.—	
80	0.50	—	
1 500	4.—	5.—	
600	3.—	—	
500	4.—	—	
600	3.—	5.—	
1.600	6.—	2.—	
2.000	6.—	12.—	
24.413	40.—	209.29	

wienie.

3.750	—	15.30	
3.511	—	101.59	
1.482	—	35.40	
1.200	4.—	—	
5.590	9.50	33.—	
1.580	4.50	5.—	
1.700	10.—	5.—	
3.600	12.—	14.—	
24.413	40.—	209.29	

Ustawa

z dnia . . . . . , ...

o regulacji rzeki Soły.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

§. 1.

Regulacja rzeki Soły od Milówki do ujścia do Wisły ma być wykonaną w ciągu lat osiemnastu począwszy od roku 1897. jako przedsiębiorstwo krajowe

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacji służyć ma uzupełniony w r. 1895. generalny projekt rządowy z r. 1886., prelinujący koszta budowy na 1,790.00 zł. aw.

Administracya państwa jest jednak upoważnioną do poczynienia zmian w tym projekcie, w porozumieniu z Wydziałem krajowym, w granicach powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta regulacji włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Fundusz regulacyjny ma być utworzonym:

1. z datku państwowej dotacyi budowli wodnych w wysokości czterdziestu procent prelinowanych kosztów, oraz z datku państwowego funduszu melioracyjnego w myśl §. 6. ustępu 1. ustawy z dnia 30. czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116 w wysokości dwudziestu procent prelinowanych kosztów, które to datki państwowe mają być wypłacone z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia;

2. z datku funduszu krajowego w wysokości czterdziestu procent prelinowanych kosztów.

Datki konkurencyjne, do których będą pociągnięci właściciele graniczących nieruchomości lub sąsiednich zakładów wodnych w myśl postanowienia §. 51. kraj. ustawy wodnej z dnia 14. marca Dz. u. kr. Nr. 38, służyć mają na częściowe pokrycie 40% datku funduszu krajowego.

§. 4.

Wysokość i terminu płatności corocznych rat datków państwa i kraju oznaczy Administracya państwa wspólnie z Wydziałem krajowym.

§. 5.

Dla utrzymania wykonanych robót ma być utworzonym oddzielny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. Z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przez regulację gruntów, jako kapitału zakładowego;
2. z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;
3. z dochodu uzyskanego ze sprzedaży wiklin.

O ile dochody tego funduszu nie wystarczą na pokrycie kosztów utrzymania, resztę kosztów konserwacji, pokrywać ma państwowa dotacja budowy wodnych w wysokości 60%, fundusz krajowy zaś w wysokości 40%

§. 6.

Wykonanie regulacji zarówno jak i zarząd funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Administracja państwa.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Administracja państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym, któremu przyznany zostaje odpowiedni wpływ na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego spółdziałania krajowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Administracja państwa wspólnie z Wydziałem krajowym.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych, rolnictwa i skarbu.

Alegat 10. do sprawozd. Wydz. kraj. l. 78.875/95.

Ustawa

z dnia . . . . .

o regulacji rzeki Łomnicy z dopływami.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacja rzeki Łomnicy z dopływami Czeczwą i Dubą ma być wykonaną w ciągu lat dwudziestu czterech, poczynawszy od roku 1897. jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacji służyć ma uzupełniony w r. 1895. generalny projekt rządowy z r. 1886., preliniujący koszty budowy na 2,388.500 zł. aw.

Administracya państwa jest jednak upoważnioną do poczynienia zmian w tym projekcie, w porozumieniu z Wydziałem krajowym, w granicach powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta regulacji włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Fundusz regulacyjny ma być utworzonym:

1. z datku państwowej dotacji budowli wodnych w wysokości czterdziestu procent preliniowanych kosztów, oraz z datku państwowego funduszu melioracyjnego w myśl §. 6. ustępu 1. ustawy z dnia 30. czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116. w wysokości dwudziestu procent preliniowanych kosztów, które to datki państwowe mają być wypłacone z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia:

2. z datku funduszu krajowego w wysokości czterdziestu procent preliniowanych kosztów.

Datki konkurencyjne, do których będą pociągnięci właściciele graniczących nieruchomości lub sąsiednich zakładów wodnych, w myśl postanowienia §. 51. kraj. ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875. Dz. u. kr. Nr. 38, służyć mają na częściowe pokrycie 40% datku funduszu krajowego.

§. 4.

Wysokość i termin płatności corocznych rat datków państwa i kraju oznaczy Administracya państwa wspólnie z Wydziałem krajowym.

§. 5.

Na utrzymanie wykonanych robót ma być utworzonym oddzielny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. Z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przez regulację gruntów jako kapitału zakładowego:

2. z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;

3. z dochodu uzyskanego ze sprzedaży wiklin.

O ile dochody tego funduszu nie wystarczą na pokrycie kosztów utrzymania, resztę kosztów konserwacji pokrywać ma państwowa dotacja budowli wodnych w wysokości 60%, fundusz krajowy zaś w wysokości 40%.

§. 6.

Wykonanie regulacji zarówno jak i zarząd funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Administracya państwa.

Sposób wykonania przedsięwzięcia i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Administracya państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym, któremu przyzna-

nym zostaje odpowiedni wpływ na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania krajowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Administracya państwa wspólnie z Wydziałem krajowym.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych, rolnictwa i skarbu.

Alegat 11. do sprawozd. Wydz. kraj. l. 78.875/95.

Ustawa

z dnia . . . , ...

o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Dniestru.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

§. 1.

Zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Dniestru wraz z potrzebnem zalesieniem nagich stoków górskich ma być wykonane począwszy od r. 1896 jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej melioracyi służyć ma projekt c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich z r. 1895, prelininujący koszta robót na 606.000 zł. w. a.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracyą państwa w granicach powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Do pokrycia kosztów tych robót przyczynić się ma tak galicyjski fundusz krajowy, jak i państwowy fundusz melioracyjny, ostatni z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia, bezzwrotnym zasiłkiem po pięćdziesiąt procent prelininowanych kosztów, tj. kwotą po 303.000 zł. w. a.

§. 4.

Zasiłki krajowe i państwowe mają być uiszczone w czasie budowy w miarę rzeczywistej potrzeby dla wykonania robót programem objętych.

§. 5.

Bliższe postanowienia co do sposobu wykonania przedsiębiorstwa, kierownictwa budowy i wpływu Administracyi państwa na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z Administracją państwa.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych zabudowań i zalesień ma być utworzonym oddzielny fundusz, którego niepozbawalną własność stanowiąc będą przestrzenie, nabyte w celu zalesienia.

Dalsze postanowienia co do sposobu utrzymania wykonanych robót, pokrycia kosztów utrzymania, o ile na to nie wystarczą dochody funduszu konserwacyjnego, tudzież administracyi tego funduszu, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego po skończeniu budowy.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi rolnictwa.

Alegat 12. do sprawozd. Wydz. kraj. l. 78.875/95.

Ustawa

z dnia . . . . . , ...

O zabudowaniu potoku Glińsko.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Zabudowanie potoku Glińsko w powiecie Żółkiewskim ma być wykonane począwszy od roku 1896 jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej melioracji służyć ma projekt c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich z r. 1894 preliniujący koszta robót na 45.000 zł. w. a.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracją państwa w granicach powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Do pokrycia kosztów budowy ma się przyczynić:

a) galicyjski fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości pięćdziesięciu procent preliniowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia w myśl §. 6 ustępu 1. ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116. takimże bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości pięćdziesięciu procent.

§. 4.

Zasiłki krajowe i państwowe mają być uiszczone w czasie budowy w miarę rzeczywistej potrzeby dla wykonania robót programem objętych.

§. 5.

Bliższe postanowienia co do sposobu wykonania przedsiębiorstwa, kierownictwa budowy i wpływu Administracji państwa na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z Administracją państwa.

§. 6.

Dla utrzymania wykonawczych robót ma być po ukończeniu budowy utworzoną po myśli §. 45. ustawy krajowej z dnia 14. marca 1875 Dz. u. kraj. Nr. 38. w drodze administracyjnej spółka interesowanych właścicieli gruntów i innych nieruchomości, a to bez względu, czy się na to zgodzą lub nie, a rozkład datków na poszczególnych członków spółki ma być uskuteczonym według postanowień §. 66. powołanej ustawy.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi rolnictwa.

Ustawa

z dnia . . . . .

O uzupełnieniu regulacji potoku Krzemienicy i Babulówki z dopływami.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

§. 1.

Uzupełnienie regulacji potoku Krzemienicy i Babulówki, tudzież potoku Rowu z dopływami ma być wykonanem jako przedsięwzięcie krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną uzupełnienia tej regulacji służyć ma projekt Wydziału krajowego z r. 1895, który preliminuje koszty robót na 195.000 zł. w. a.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracją państwa w granicach powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta uzupełnienia tej regulacji włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie uodowy i kosztami zarządu pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczynić:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent preliminowanych kosztów;

c) zawiązana w myśl §. 4 ustawy z dnia 10. czerwca 1888. Dz. u. kr. Nr. 80 spółka wodna, której okręg konkurencyjny ze względu na objęte projektem kanały osuszające ma być przez władze administracyjne rozszerzonym, resztą preliminowanych kosztów budowy, a to według miary ustanowionej w obowiązującym statucie spółki.

§. 4.

Czas budowy, tudzież wysokość i terminu płatności corocznych rat datków państwa, kraju i spółki wodnej oznaczy Wydział krajowy wspólnie z Administracją państwa.

§. 5.

Wykonanie regulacji, oraz zarząd funduszu regulacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Tak Administracyi państwa jak i spółce wodnej zastrzega się odpowiedni wpływ na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do sposobu wykonania przedsiębiorstwa określa instrukcyja techniczno-administracyjna z dnia 28. września 1888. Dz. u. i rozp. kr. Nr. 94.

§. 6.

Co do konserwacyi wykonanych robót obowiązować będzie postanowienie §. 6. ustawy z dnia 10. czerwca 1888. Dz. u. kraj. Nr. 70.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Alegat 14. do sprawozd. Wydz. kraj. l. 78.875/95.

Ustawa

z dnia . . . . . , ...

o uzupełnieniu obwałowania Wisły i Wisłoki w powiecie Mieleckim.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

§. 1.

Uzupełnienie obwałowania Wisły i Wisłoki w powiecie Mieleckim ma być wykonane w ciągu lat ośmiu począwszy od r. 1897 jako przedsiębiorstwo wymienionego powiatu, subwencyonowane z funduszu krajowego.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej melioracyi służyć ma projekt Wydziału krajowego z r. 1895 preliminujący koszta budowy na 897,400 zł. w. a.

Wydział krajowy zostaje jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu

z Administracją państwa w granicach powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta budowy włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu budowy.

Fundusz budowy ma być utworzonym:

a) z datku funduszu krajowego w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów;

b) z datku państwowego funduszu melioracyjnego w myśl §. 6. ust. 2. i §. 4. ust. 2. a) ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116 w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów,

c) z datku powiatu Mieleckiego w wysokości dwudziestu procent preliminowanych kosztów.

§. 4.

Wysokość i terminu płatności corocznych rat datków kraju, państwa i powiatu Mieleckiego oznaczy Wydział krajowy wspólnie z Administracją państwa.

§. 5.

Dla utrzymania wykonanych robót ma być utworzonym oddzielny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1) z dochodów uzyskanych za wdzierżawiania wałów ochronnych;

2) z grzywien nakładanych za przekroczenia wodne przy tem przedsiębiorstwie w myśl art. I. ustawy z dnia 10. czerwca 1892 Dz. u. kr. Nr. 43;

3) z corocznych datków kraju i powiatu Mieleckiego.

Dalsze postanowienia co do wysokości datków krajowych i powiatowych na konserwację, organizacyi obrony grobel i innych zarządzeń potrzebnych dla utrzymania wykonanych budowli wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego po skończeniu budowy.

§. 6

Wykonanie robót, oraz zarząd funduszu budowlanego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu też podobnie jak i Wydziałowi powiatowemu w Mielcu przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania państwowych organów technicznych, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z Administracją państwa.

§. 7.

Z wejściem w życie niniejszej ustawy obejmie Wydział krajowy zarząd konserwacyi robót wykonanych przez spółki wodne przy regulacyi odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską (w myśl ustawy z dnia 13. maja 1885 Dz. u. kraj. Nr. 35). tudzież przy regulacyi Starego Brnia z dopływami (w myśl ustawy z dnia 1. lipca 1886. Dz. u. kraj. Nr. 67).

Spółki wymienione mają być rozwiązane, skoro wypełnią swe zobowiązania względem osób trzecich.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy poruczam moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.
